

RIISTATALOUDEN UUDET MUODOT JA MAHDOLLISUUDET

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö
Metsätalousinsinööri (ylempi AMK)

Hämeenlinna, biotalouden ratkaisut

Syksy, 2021

Petteri Pietarinen

Biotalouden ratkaisut
Hämeenlinna

Tekijä	Petteri Pietarinen	Vuosi 2021
Työn nimi	Riistatalouden uudet muodot ja mahdollisuudet	
Työn ohjaajat	Henrik Lindberg, Miika Näsi, Tuija Pirttijärvi	

TIIVISTELMÄ

Suomalainen riistatalous elää muutoksessa. Yksi varsin merkittävä puheenaihe on hirvieläinkantojen suuruus, hirvieläinten aiheuttamat vahingot ja toisaalta myös hirvieläinten tuottamat hyvinvointivaikutukset ja taloudelliset vaikutukset.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kuvata suomalaisen riistatalouden kehittymistä ja painopisteitä kautta aikojen. Toisessa näkökulmassa tarkasteltiin biotalouden kehittymistä ja mahdollisuuksia Suomessa ja maailmalla. Eri näkökulmien keskiössä olivat luonnon monimuotoisuus ja kestävä kehitys.

Opinnäytetyö kuvasi teorian valossa riistatalouden sisältöä, roolia metsätaloudessa ja mahdollisuutta olla merkittävämmässä roolissa hyvinvointia ja taloudellista hyvinvointia tuottavana talousmuotona. Opinnäytetyö on sekä portfolio-opinnäytetyö että kirjallisuuskatsaus. Työn tavoitteena oli antaa perusteltuja suosituksia ja ohjeita siitä, miten nykyaikaista riistataloutta voisi hirvieläinten osalta muokata vastaamaan nykyajan haasteita ja erityisesti mahdollisuuksia.

Uudenlainen riistataloudellinen ajattelun kehittyminen voisi vähentää riistakonfliktien ja mahdollisuuksien vastakkaisasettelua ja olla osa nykyaikaista metsätaloutta tai laajempaa biotalouden osaa. Riistatalous pitää nähdä merkittävänä mahdollisuutena ja riista arvokkaana luonnonvarana ja taloudellisena mahdollisuutena.

Avainsanat Biotalous, ekosysteemipalvelut, riistatalous, vaikuttavuustavoite

Sivut 78 sivua

Bioeconomy solutions
 Hämeenlinna

Author	Petteri Pietarinen	Year 2021
Subject	The New Forms and Possibilities of Wild Game Economy	
Supervisors	Henrik Lindberg, Miika Näsi, Tuija Pirttijärvi	

ABSTRACT

The Finnish game economy is living in change. One very important topic of discussion is the size of deer populations, the damage caused by deer and, on the other hand, the welfare and economic effects produced by deer animals.

The aim of this thesis was to describe the development and priorities of the Finnish game economy through the ages. In another perspective, the development and opportunities of the bioeconomy in Finland and in the world were examined. At the heart of the various perspectives were biodiversity and sustainable development.

In the light of the theory, the thesis described the content of game management, its role in the forest economy and the possibility of playing a more significant role as a form of economy that produces well-being and economic well-being. The thesis is both a portfolio thesis and a literature review. The aim of the work was to provide substantiated recommendations and guidelines on how modern game deer could be adapted for deer to meet modern challenges and especially opportunities.

A new kind of game management thinking could reduce the confrontation of game conflicts and opportunities and be part of modern forestry or a broader part of the bioeconomy. Game management must be seen as a significant opportunity and game as a valuable natural resource and economic opportunity.

Keywords	Bioeconomy, Ecosystem services, Game management, Target of effectiveness
Pages	78 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	4
2	OPINNÄYTETYÖN TIETOPERUSTA.....	6
2.1	Perinteisen riistatalouden käsite	7
2.2	Riistatalouden rooli metsätaloudessa.....	9
2.2.1	Valkohäntäpeurasta	12
2.2.2	Hirvestä.....	14
2.3	Riistatalous osana biotaloutta.....	16
2.4	Riistatalouden mahdollisuudet	18
3	OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS	22
3.1	Muutoksen tarve riistataloudessa	22
3.2	Modernin riistatalouden tavoite	24
3.3	Tutkimuskysymys ja tutkimuksen rajaaminen	28
3.4	Valitut menetelmät	28
3.5	Opinnäytetyössä käytettyjen aineistojen analysointi	31
4	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	33
4.1	Kohdeorganisaatio	33
4.2	Opinnäytetyössä käytettyjen aineistojen taustaa	35
4.3	Modernin riistatalouden hyödyt ja hyödyn muodot suoritustason eri sidosryhmille.....	38
4.3.1	Maanomistajat.....	39
4.3.2	Metsästysseurat	43
4.3.3	Muut toimijat.....	49
4.3.4	Yhteiskunta	52
4.4	Moderni riistatalous julkisessa riistakonsernissa.....	56
4.4.1	Modernin riistatalouden vaikuttavuustavoitteet.....	57
4.4.2	Modernin riistatalouden strategiset päämäärät.....	62
5	KEHITTÄMISHANKKEEN LUOTETTAVUUDEN JA EETTISYYDEN TARKASTELU	68
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOPOHDINTA.....	69
	LÄHTEET	75

1 JOHDANTO

Suomalainen riistatalous elää suurta murrosta. Perinteistä riistataloutta on yleisesti tulkittu riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen kautta. Näitä vahinkoja ovat hirvieläinten kohdalla liikenne-, viljelys- ja metsävahingot. Hirvieläinten kohdalla puhutaan myös hirvieläinten roolista punkkien ja hirvikärpästen levittäjinä. Uusi riistatalous, jota tässä opinnäytetyössä tulkitaan myös modernina riistataloutena, käsittelee riistaa myös tärkeänä hyvinvointia ja taloudellista hyvinvointia tuovana arvokkaana luonnonvarana, aivan kuten ennen vanhaan alkuperäisen riistatalouden aikoihin. Suomalainen riistasektori on suurten muutosten edessä ja on jo osin muuttamassa uuteen suuntaan, mutta tutkimusta ja kehitystyötä tarvitaan paljon lisää.

Metsätalous on hyvä nähdä monimuotoisena kokonaisuutena, joka muodostuu useasta luonnonvarasta, ei pelkästään perinteisen metsätalouden näkökulmasta. Metsätaloudellinen hyvinvointi voisi uudelta nimitykseltään olla metsäbiotaloudellinen hyvinvointi, sillä metsästä on saatavissa paljon muitakin resursseja kuin pelkästään puu ja sen biomassa. Metsän oheistuotteet kuten käävät, kävyt, sienet, marjat, kalat ja erityisesti riista on hyvä nähdä resurssina ja mahdollisuutena. Usein esimerkiksi hirvieläimet nähdään riistataloudessa pelkästään ongelmana eikä mahdollisuutena. Muutoinkin riistatalous on sisällöltään hyvin vahinkoperusteinen, eikä edes terminä kuvaa sitä, että se on taloudellinen mahdollisuus yhtenä osana metsän biotaloutta. Eri sidosryhmillä on myös hyvin erilaisia näkemyksiä riistataloudesta ja on tärkeää, että tutkimuksen kautta saadaan uusia näkemyksiä ja käytänteitä, mitkä tulevaisuudessa hyödyttävät kaikkia osapuolia.

Tiettyjen riistalajien kannankehitys on ollut niin voimakasta, että tarvitaan uusia tapoja kestävästi riistatalouden saavuttamiseksi. Kannan on hyvä olla elinvoimainen, mutta se ei saa ajautua konfliktiin esimerkiksi liikenneturvallisuuden tai maaseutuelinkeinojen kanssa. Tällä hetkellä kehitellään uusia tapoja erityisesti valkohäntäpeuran kannanhoidolliseen metsästyksen siten, että kyseisen lajin aiheuttamat vahingot liikenteelle ja viljelmille olisivat kohtuullisella tasolla. Samaan aikaan pitää kehittää myös riistasta saatavia taloudellisia malleja, jotta kannansäätely saataisiin tehokkaammaksi ja riistan hyödyt laajempaan käyttöön. Kun tehokkuutta lisätään, saadaan aikaan vaikutuksia esimerkiksi harvaan asutun maaseudun elävöittämisessä. Tällä hetkellä on käynnissä ja tulevaisuudessa on käynnistymässä uusia hyvinvointihankkeita, joissa pyritään hyödyntämään riistatalouden ratkaisuja monimuotoisesti ja kestävästi kehityksen periaatteen mukaisesti.

Yleisesti voidaan todeta, että erilaiset biotalouteen tai luontoon liittyvät monimuotoisuutta ja kestävästi kehitystä edistävät asiat puhuttavat paljon tällä hetkellä. Asioita tarkastellaan kokonaisuuksina ja myös osakokonaisuuksina erityisesti metsäympäristön näkökulmassa. Tämän

opinnäytetyön tarkoituksena on luoda eräänlainen ohjeisto, malli tai tietopaketti nykyaikaisesta riistataloudesta, jossa korotustuvat metsän ja luonnon monimuotoisuus ja kestävä kehitys. Eri sidosryhmillä on erilaisia intressejä koskien metsää ja riistaa. Tämän vuoksi tarvitaan uusia näkökulmia kaikkia sidosryhmiä koskevana.

Opinnäytetyön tilaaja Suomen riistakeskus on toivonut työkalua uudenlaisen tai modernin riistatalouden käyttöön ja sen kehittämisen perustaksi. Suomen riistakeskus on teettänyt useita kyselyitä ja lukuisia muita materiaaleja, jotka toivotaan kasattavaksi yhdeksi kokonaisuudeksi, jotta riistataloutta voitaisiin käsitellä eri näkökulmista ja eri sidosryhmien kautta. Tähän haasteeseen tämä opinnäytetyö pyrkii vastaamaan. Opinnäytetyö antaa ohjeita ja suosituksia, joita on hyvä huomioida riistatalouden kehittämisessä itsenäisenä osana metsätaloutta tai osana monimuotoista ja kestävän kehityksen mukaista biotaloutta.

2 OPINNÄYTETYÖN TIETOPERUSTA

Riistataloudesta on kirjallista materiaalia kohtuullisen hyvin, mutta riistatalouden uudesta kontekstista aika vähän. Opinnäytetyön tekijä on ollut luomassa uutta kirjallisuutta riistatalouden muutoksista ja haasteista erilaisten raporttien, oppaiden ja artikkeleiden kautta. Työskentelen hyvinvointia riistataloudesta -tiimissä Suomen riistakeskuksessa, joka toteuttaa riistataloutta myös uudenlaisen kontekstin muodossa. Tässä muodossa riistakannoilla on hyvinvointia ja taloudellista hyvinvointia tuottava rooli vahinkoperusteisen muodon lisäksi. Tietoperusta uuteen riistatalouden muotoon on syntynyt hyvin pitkälti oman työn ja siinä tehtyjen kyselyiden ja haastatteluiden perusteella. Erilaisia riistataloutta käsitteleviä hankkeita eri rahoittajien toimesta on tällä hetkellä käynnissä useita, joten tässä mielessä tämän kehityshankkeen ajoitus on hyvä uuden tietoperustan keräämisessä. Näitä hankkeita ovat muun muassa; Hyvinvointia riistasta -hanke (<https://www.novia.fi/valmaendeavvilt/home/>), Laatu lahtivajoihin Satakunta -hanke (<https://pyhajarvi-instituutti.fi/hanke/laatu-lahtivajoihin/>) ja Kestävän riistatalouden arvon tulouttaminen Suomessa -hanke (<https://www.jamk.fi/fi/reportronic-project/?projectnum=221016>).

Kun puhutaan metsästyksestä tai kalastuksesta ja tämän opinnäytetyön aiheesta, on hyvä aloittaa tämän opinnäytetyön toimeksiantajan määrittelystä (Suomen riistakeskus, n.d.-a):

Metsästyksellä ja kalastuksella – erätaloudella – on suuri merkitys Suomen historiassa, sillä maamme lienee aikoinaan asutettu erätalouden tarjoaman hyvinvoinnin takia. Karu mutta puhdas luonto ja laajat erämaat tarjosivat silloin toimeentulon perustan. Metsästyksen käsite ja rooli ovat tietenkin muuttuneet noista ajoista, mutta sen tuottama hyvinvointi on edelleen konkreettinen osa suomalaista, moniarvoista elämänmuotoa. Se tarjoaa herkullista riistaruokaa, virkistystä ja liikunnallisia hyötyjä. Myös metsästäjien luonnon hoitamiseksi tekemä työ on arvokas palvelus ympäristölle ja yhteiskunnalle. Suomalaiseen riistatalouteen kuuluvat oleellisesti hyvät tiedot riistakannoista ja -saaliista. Työnjako tiedon tuottamisessa on selkeä: metsästäjät toteuttavat vakioituja riistalaskenta-muotoja talkoilla, kun taas Luonnonvarakeskuksen tutkijat vastaavat aineiston tieteellisestä käsitteystä. (Suomen riistakeskus, n.d.-a)

Riistavahinkojen torjunta on yksi osa-alue riistatalouden toiminnoissa. Hirvieläimet aiheuttavat vahinkoja metsätaloudelle, erityisesti erikoisviljelmille ja myös liikenneonnettomuuksissa hirvieläimillä on merkittävä rooli. Vahinkoja korvataan useilla tavoilla ja esimerkiksi metsä- ja maatalouden vahingot korvataan metsästyksen pyyntilupamaksujen kautta, eli suoraan metsästäjiltä. Huomion arvoista on, että Suomen riistakeskus tukee

vahinkojen ennaltaehkäisyssä usein eri keinoin muun muassa petoaidoilla. (Suomen riistakeskus, n.d.-b)

Yleisesti voidaan sanoa, että vahinkonäkökulma on hallitseva näkökulma riistataloudessa. Leppäniemi & Halla (2006, ss. 63–64) kirjoittavat, että media antaa hirvestä kuvan erittäin suurena tuholaisena liikenteessä, metsissä ja viljelyksillä. Hirvikannan oikeaa kokoa on hyvin vaikeaa määrittää ja on sanottu, että jos hirvikannan tiheys on yli kymmenen hirveä tuhannella hehtaarilla, ovat vahingot tällöin varsin todennäköisiä. Oikea tason löytäminen on siis haastava asia. Riistan mahdollistamista taloudellisista hyödyistä ja hyvinvoinnista puhutaan huomattavasti vähemmän, vaikkakin tietoisuus tästä on lisääntymässä.

2.1 Perinteisen riistatalouden käsite

Riistatalous on monimuotoinen käsite ja siitä käytetään useita muita nimityksiä vastaavana käsitteenä tai osittain siihen liittyvänä käsitteenä ja ne sekoitetaan usein keskenään. Näitä ovat esimerkiksi riistametsänhoito, riistanhoito, riistanhoitotyö, metsästyksenhoito ja niin edelleen. Toisinaan käsitteitä käytetään toistensa osina kuten vaikka riistanhoito, joka on osa riistataloutta. Joskus käytetään metsänhoidollista kontekstia, jolloin riistaan kohdistuu metsätalouden kehittämisen kautta syntyviä riistaa hyödyntäviä asioita. Käsitteitä on varmasti muitakin, mutta tässä kehityshankkeessa käytetään nimitystä riistatalous, joka pitää sisällään riistan eteen tehtävää työtä, mutta myös taloudellista näkökulmaa, joka korostuu myöhemmissä kappaleissa. Riistatalous käsitteenä on itsessään muuttumassa, sillä siihen tullut uusia elementtejä luonnon monimuotoisuuden turvaamisen näkökulmasta. Toisaalta voisimme puhua monimuotoisesta metsästä, jossa riista on yksi osa monimuotoisuutta. Käsittelemme asiaa kuitenkin pääsääntöisesti riistakontekstissa, mutta osana biotaloutta ja metsätaloutta.

Suomessa riistatalous on varsin hyvin tutkittua ja riistaan liittyvät hallintopäätökset tehdäänkin laajan tutkimustiedon perusteella. Suomalainen riistatieto ja tehdyt toimenpiteet antavat hyvät mahdollisuudet kestäväan metsästyksen toteutukseen. Riistataloutta ovat riistalajien hoitosuunnitelmat ja vahinkojen torjunta ja nämä laaditaan Suomen riistakeskuksessa ministeriön (MMM) ohjauksen alaisuudessa. Riistan aiheuttamien vahinkojen torjunta on siis riistatalouden yksi osa-alueista ja se korostuu erityisesti hirvieläinten kohdalla. (Suomen riistakeskus, n.d.-c)

Tutkittua tietoa erityisesti riistan aiheuttamista hyötyvaikutuksista tarvitaan lisää riistapolitiikan toteuttamisen tueksi ja kokonaiskuvan aikaansaamiseksi. Kannanhoitojärjestelmä muodostuu siten, että alueelliset riistanneuvostot asettavat tavoitteet hirvi- ja valkohäntäpeurakannoille kuultuaan eri sidosryhmien näkemyksiä. Tältä osin kaikki sidosryhmiä kuullaan ja heillä on mahdollisuus olla mukana kantotavoitteiden suunnittelussa.

Riistanhoito on ollut suurien muutosten kourissa viime vuosien aikana. Muutoksia on tehty sekä erilaisiin hallinnon ja tutkimuksen rakenteisiin että erilaisiin vaihtuviin painopistealueisiin. Uusia tapoja on kehitetty riistakantojen hoitoon ja tällaisia ovat erilaiset kannanhoitosuunnitelmat, ja niitä on tehty esimerkiksi ilvekselle (<http://www.suurpedot.fi/suojelu-ja-metsastys/hoitosuunnitelmat/ilveskannan-hoitosuunnitelma.html>). Laajempia strategisia päätöksiä on tehty, esimerkkinä vaikka kosteikko- ja vieraslajistrategia. Nämä on strategiatasolla vaihtuvia teemoja. (Nummi & Väänänen, 2013, s. 7)

Tiainen & Rintala (2004, s. 171) toteavat, että riistanhoitotoista erityisesti talviruokinnalla on varmasti ollut vaikutusta pienten hirvieläinkantojen rajuun kasvuun. Eri lajien kantojen vahvuus riippuu monestakin seikasta ja tärkeimpänä ovat vallitsevan ympäristön erilaiset tekijät, eli kuinka rikas ja monimuotoinen esimerkiksi maaseutu-ympäristö on eri riistalajeille ja kuinka sitä voidaan kehittää ja ylläpitää.

Riistapolitiikka on myös asia, joka puhuttaa yhteiskunnassa. En käsittele politiikkaa paljoa, mutta totean kuten Nieminen (2015, ss. 310–311) yleisesti kirjoittaa pohtiessaan politiikkaa:

Kun politiikassa ja asioiden hallinnoinnissa toimii useita toimijoita ja päätöksiä tehdään eriytyneesti monissa eri paikoissa, nousee kiinnostavaksi tarkastelun kohteeksi politiikan yhtenäisyyden saavuttaminen. Ongelman määritelmän sulkeuma on vaikeampi saavuttaa, mitä enemmän erilaisia motivaatioita, intressejä ja toimijoita ongelmanasetteluun liittyy. Suomalaisessa hirvipolitiikassa useiden erilaisten intressien ja toimijoiden ongelma on ratkaistu hajauttavan ja koostavan hallinnoinnin yhdistelmällä. Hirven ja ihmisten kohtaamistyyppäjä käsitellään eriytyneesti eri toimialoihin liittyen. Yhtenäisyyden saavuttaminen on onnistunut hyvin hirvipolitiikassa kahdesta syystä: 1. kohtaamisiin liittyvien toimialojen keskeisimmät hallinnolliset organisaatiot sisältyvät keskusvirastomaisesti yhden ministeriön piiriin, ja 2. perinteiseen hierarkkiseen hallinnoinnin rakenteeseen liitetään verkostomaisia hallinnan piirteitä. (Nieminen, 2015, ss. 310–311)

Riistalla, riistan lihalla ja vierasmetsästyksellä on Ruotsissa erittäin suuri merkitys maanomistajan talouteen ja liiketoimintaan. Tämän on todettu näkyvän metsätilojen hinnoissa, eli metsätilojen myyntihinnat ovat voimakkaammin yhteydessä riistan lihanarvoon, kuin puun biomassasta saataviin tuloihin. Mikäli riistaa on runsaasti, näkyy se myös metsän hinnoissa. Riista nähdään tärkeänä resurssina Ruotsissa, Suomessa näin ei pääsääntöisesti ole, sillä meillä hallitsee vahinkonäkökulma. (Wikström, 2016, ss. 18–19). Riistalla on Ruotsissa ja myös Tanskassa erittäin merkittävä rooli maanomistajan tuloista. Tämä selvisi hyvin Tanskan riistaneuvoston Suomen vierailulla syyskuussa 2021.

Eri riistasidosryhmien osalta ei mielestäni aina ole löydetty hirvieläimiin liittyviä kompromisseja. Toisaalta tämä johtuu nimenomaan siitä, että asioita ei tarkastella kokonaisvaltaisesti. Tällä tarkoitan esimerkiksi sitä, että metsätalouden kannattavuutta voisi tarkastella laajemminkin, ei pelkääntään puun biomassan perusteella. Suomen luonnosta löytyy valtavasti potentiaalia.

2.2 Riistatalouden rooli metsätaloudessa

Hirvieläinten roolia erilaisten vahinkojen aiheuttajina ja niiden muotoja on hyvä tarkastella eri näkökulmista.

Leppäniemen & Hallan (2006, s. 64) mukaan hirven tärkeimmät ravintopuut ovat pihlaja, haapa, pajut ja koivu. Havupuiden osalta kuusi ei juurikaan ole ravintokohteena, tosin männyn taimet kelpaavat. Hirvi aiheuttaa vahinkoja katkaisemalla puun pääangan, syömällä sivuoksia sekä vahingoittamalla kuorirakenteita. Myös hirven makuupaikoista aiheutuu taimille vahinkoja. Pohjoismaisen metsätalouden erilaiset suositukset ovat ohjanneet taimikkoalat varsin pieniksi. Hirvillä on jatkuvasti ravintoa tarjolla, jos tällainen pieni ala sijaitsee vanhemmassa osaa metsää, jossa hirvi lepäilee.

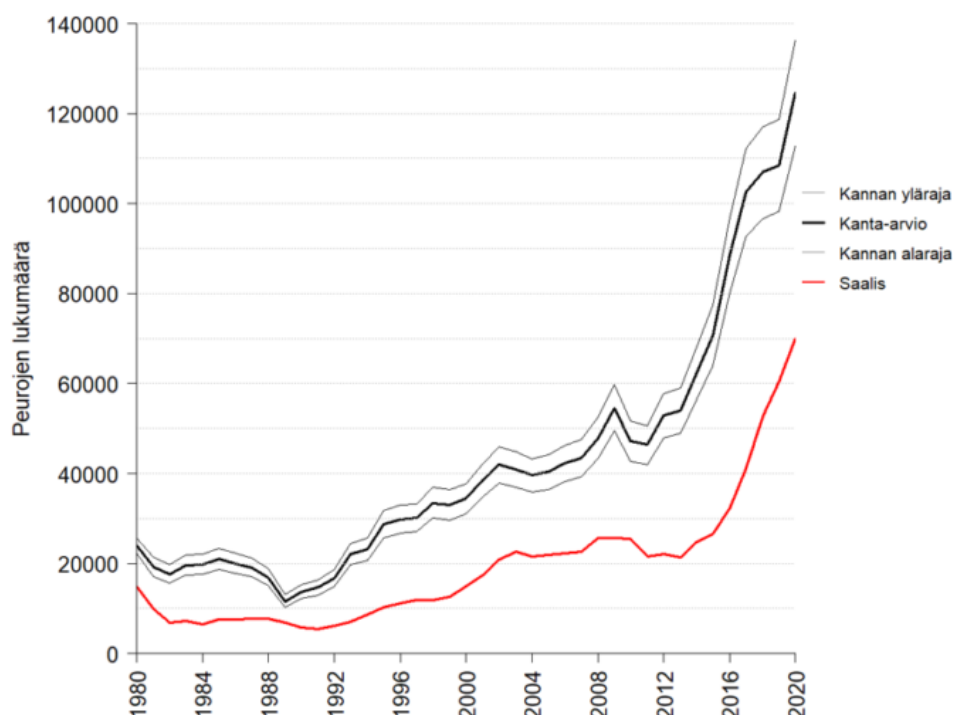
Leppäniemen & Hallan (2006, s. 123) toteavat, että valkohäntäpeura ei juurikaan aiheuta vahinkoja metsätaloudelle, ja vahingot kohdistuvat lähinnä taimiin ja yksittäisten puiden vahingoittamiseen.

Hirvieläimet ovat pyyntiluvanvaraista riistaa metsäkaurista lukuun ottamatta. Metsästyslaki toteaa, että riistakeskuksen pitää pyyntilupia myöntäessään varmistaa, että riistakannat eivät metsästyksen johdosta saa vaarantua. Samaan aikaan pitää pyrkiä pitämään hirvieläinten aiheuttamat vahingot hyväksyttävällä tasolla. (Nummi & Väänänen, 2013, s. 136)

Valkohäntäpeuran osalta tarkempi kanta-arvio saatiin keväällä 2021. Luonnonvarakeskuksen arvion mukaan metsästysvuoden 2020–2021 jälkeen jäävä kanta oli noin 125 000 yksilöä. Ensimmäiset kanta-arviot valkohäntäpeuran osalta saatiin vuonna 2017. On tärkeää, että tämän tutkimiseen kannattaa panostaa myös jatkossa, jotta ennustettavuus paranee. Kanta on kasvanut räjähdysmäisesti (kuva 1.), joten uusia tapoja saada kanta laadullisesti ja määrällisesti oikealle tasolle tarvitaan. Nykyiset keinot eivät välttämättä riitä, vaan tarvitaan eri sidosryhmien tehokasta yhteistyötä, jotta laadullisiin ja määrällisiin tavoitteisiin päästäisiin. Laadullisella tavoitteella tarkoitetaan muun muassa sukupuolijakaumaa ja urosten ikärakennetta ja määrällisellä tavoitteella yksilömäärää per 1 000 hehtaaria. Nykyisiin keinoihin kuuluvat lajikohtainen pyynti, koiran käyttömahdollisuudet ja ominaisuudet ja pyyntikulttuuri. Yksi valkohäntäpeuran pyynnin tehostamisen esimerkki oli kesällä 2021 tuotu mahdollisuus hakea poikkeusluvan täytäntöönpanoa keinovalon ja yötähtäimen käytöstä (Metsästäjälitto, 2021). Kyseisten keinojen käyttö on normaaliolosuhteissa

metsästyslaissa kielletty, mutta tässä tilanteessa keino on poikkeusluvalla saatu käyttöön, jotta pyynti tehostuisi. Tämä asia jakaa mielipiteitä metsästäjäkunnassa vahvasti.

Hirvieläntaloutta voi tarkastella usein eri tavalla, kuten esimerkiksi metsästetyn saaliin liha-arvon, liikenne-, viljelys- ja metsävahinkojen kautta, metsästyksen taloudellisten vaikutusten ja metsästyksen virkistysarvoa mittaamalla. Näiden asioiden vertailu ei kuitenkaan ole kovin yksinkertaista, ja eri tietolähteiden tuottamat arvot eivät ole aina vertailukelpoisia. (Mäki ym., 2021, s. 112)

Kuva 1. Valkohäntäpeuran talvikannan koko sekä saalis vuosina 1980–2020. Lähde: Aikio, S. & Pusenius, J. (2021). Valkohäntäpeura talvella 2020–2021. Arvio Suomen valkohäntäpeurakannan koosta ja rakenteesta ja kuvaus kanta-arvion laskentamenetelmästä. Luonnonvarakeskus.

Luonnonvarakeskuksen arvioissa Suomessa oli talvikaudella 2020–2021 noin 125 000 valkohäntäpeuraa. Kanta jatkoi kasvuaan edellisvuodesta liki 15 %. Kanta-arviointitavat ovat tarkentuneet ja tarkentuvat edelleen eri menetelmien kehittämisen ja analyysien kautta. (Aikio & Pusenius, 2021, ss. 3–4)

Kuva 1. kertoo hyvin valkohäntäpeuran kannan kasvusta. Otan esimerkiksi juuri tämän lajin, sillä sen runsaus puhuttaa hyvin paljon tällä hetkellä sekä hyvässä että pahassa ja vaihtelevasti eri sidosryhmissä. Valkohäntäpeuran runsas kanta aiheuttaa merkittäviä liikennevahinkoja ja vahinkoja erikoisviljelmille. Toisaalta runsaan valkohäntäpeurakannan ympärille on

syntymässä taloudellista hyvinvointia, joista hyötyy useampi osapuoli ja sidosryhmä.

Riistaeläimen aiheuttavat konflikteja ja usein kyse on eri kiinnostusten, arvojen ja informaation yhteen sovittamisesta. Kun riistakonfliktin seuraukset muodostuvat eri tahoille ja yhteiskunnalle kohtuuttomiksi, tarvitaan avointa ja reipasta toimintaa niiden ratkaisemiseksi. (Nummi & Väänänen, 2013, s. 207). Kun kompromisseista keskustellaan, ideana on, että yhden tarpeen heikkeneminen johtaa jonkin toisen tarpeen vahvistamiseen. (Nummi & Väänänen, 2013, s. 208)

Eri tahot, kuten metsästäjät, metsänomistajat ja riistaeläimet vaikuttavat toisiinsa luonnossa. Metsänomistajien metsätaloustehtävät, metsästäjien riistanhoitotehtävät, ja riistaeläinten vaikutukset ovat kaikessa osallisia, kun puhutaan metsä- tai maalaismaisemasta. On tiedossa, että metsänomistajat eivät yleensä itse pyri vaikuttamaan riistaan, kun he suunnittelevat metsänhoitoa, mutta toki riistavahinkojen estäminen on kiinnostuksen kohteena. Metsästävillä maanomistajilla on todettu olevan enemmän toimia riistan huomioimisessa metsätalouden eri muodoissa. (Herrero ym., 2021, s. 81)

Tilanhoitajat (n.d.-a) kuvaavat mielestäni hyvin metsänomistajien suhtautumista riistaan:

Metsänomistajat ovat suhtautuneet myönteisesti ajatukseen riistan huomioimisesta metsänhoidon suunnittelussa. Riistataloudellinen suunnittelu on taloudellisesti kannattavaa. Monet maanomistajat ja metsänomistajat haluavat riistaeläinten viihtyvän metsässään. Aktiivinen riistanhoito lisää metsän taloudellista ja elämyksellistä arvoa. Omistamallaan alueella voi metsästä itse tai alueita voi luovuttaa metsästystarkoituksiin muille. Liian suurista eläinkannoista voi olla haittaa metsänkasvulle, mutta riistanhoito ja metsän muu taloudellinen hyödyntäminen voidaan tasapainottaa. Taimikkovauriot voidaan estää oikeilla toimenpiteillä. Kyse on suunnittelusta, vaurioita voidaan vähentää esimerkiksi lisäämällä riistalle muuta ravintoa tarjolle. Monessa maassa riistaeläinten lukumäärä on suurempi kuin Suomessa, mutta Suomen tapa hoitaa riistaeläinkantoja voisi hyödyttää myös muualla. Voitaisiin esimerkiksi ottaa oppia suomalaisten tavasta nivota riistatalous osaksi metsänhoidon kokonais suunnitelmaa. Osa muualla tehdyistä toimenpiteistä on lyhytjänteistä ja suunnittelematonta, riistaeläinkantoja pyritään lisäämään pelkäämään lisäämällä niiden ruokintaa pitkäjänteisen riistanhoitosuunnitelman laatimisen sijaan. (Tilanhoitajat, n.d.-a).

Mutta on myös niin, että Suomella olisi paljon opittavaa maailmalta, koskien vaikkapa juuri riistan ravinnon saatavuutta.

Herrero ym. (2021, s. 82) mukaan, metsästäjät suhtautuvat riistan huomiointiin hyvin, kun he suunnittelevat metsätalouttaan ja avainasemassa tässä ovat erityisesti talousmetsien omistajat. Yksityisillä maanomistajilla on tärkeä rooli, sillä heidän omistuksensa Suomen metsistä on noin 60 prosenttia. Metsänomistaja voi omalla päätöksellä tuhota eri riistalajien elinmahdollisuudet omistamiltaan alueilta, jos hän niin haluaisi. Lainsäädäntö ei kiellä näitä toimia. Mutta täytyy huomioida, että metsänomistajan voivat myös edistää eri lajien elinmahdollisuuksia omilla toimillaan, eli toiminta voi olla kaksisuuntaista. Maan- ja metsänomistajat voivat siis vaikuttaa siihen millaista riistaa metsänomistajat ja/tai metsästävät maanomistajat haluavat metsissään olevan ja omilla toimillaan vaikuttaa riistaeläimiin. Tärkeää on myös se, miten eri metsäammattilaisryhmät metsänomistajia tässä asiassa auttavat ja miten tiedotusvälineet ja neuvontaorganisaatiot asiaa käsittelevät. (Herrero ym., 2021, s. 82). Tiedotusvälineillä, neuvontaorganisaatioilla ja erityisesti etujärjestöillä on merkittävää valtaa näistä asioista uutisoidessaan. Tämä on erityisen tärkeä asia huomioida.

Iso osa metsästäjistä on myös maanomistajia, joten maanomistajien positiivisuus riistanhoitoa kohtaan on näin hyvin selitettävissä. Olen itse luonnonvara-alan työssäni huomannut, että juuri sidosryhmäsuhteilla on suuri merkitys siihen, miten tiedotusvälineet asiaa käsittelevät. Usein tiedotusvälineiden taustalla ovat esimerkiksi neuvontaorganisaatiot. Ensiarvoisen tärkeää olisi avoin vuorovaikutus eri sidosryhmien välillä, jotta oikeanlaista kuvaa saataisiin riistan ja erityisesti hirvieläinten hyödyistä ja haitoista. Tilannekuva ei saisi olla mustavalkoinen tai kahtiajakautunut eri sidosryhmien kesken. Aitoa, avointa ja eri näkökulmia tarkastelevaa tietoa tarvitaan lisää.

2.2.1 Valkohäntäpeurasta

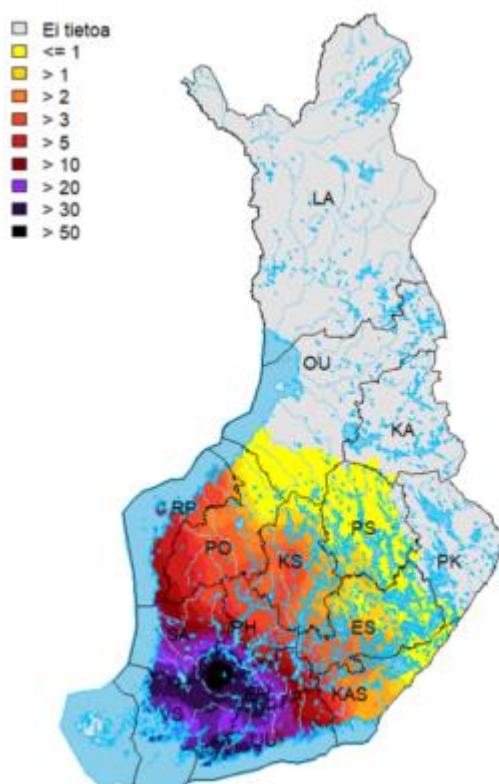
Valkohäntäpeuran latinankielinen nimi on *Odocoileus virginianus* ja alkuperä on Yhdysvalloissa ja eteläisessä Kanadassa. Valkohäntäpeura on istutettu Suomeen vuonna 1934 ja on niin sanottu (istutettu) vieraslaji. Suomen koko populaatio on lähtöisin yhdestä uroksesta ja kolmesta naaraasta. Vuosikymmenten saatossa näistä muutamasta eläimestä on kehittynyt lisääntymiskykyinen runsas populaatio. Urosten paino liikkuu noin 70–140 kilossa, ja naarailla noin 40–90 kilossa ja korkeus liikkuu metrin molemmin puolin. Ruokavalioon kuuluu keväisin ja kesäisin erilaiset vihreät kasvilajit. Syksyllä ruokavalioon kuuluvat erityisesti juurekset ja pähkinät, kun niitä on erityisen paljon tarjolla. Talvella erilaiset varvut ja silmut sekä puiden jäkälä ja naavat sisältyvät ruokavalioon. Valkohäntäpeuran kiima on marras-joulukuussa ja kuuden kuukauden kantoajan jälkeen syntyy 1–3 vasaa. Kantaa ruokitaan tällä hetkellä voimakkaasti. (Laaksonen, 2013, s. 270). Viime aikoina ruokinta on noussut isoksi puheenaiheeksi ja siihen on todennäköisesti tulossa uusia ohjeita ja suosituksia.

Mikkola (2019, s. 46) luonnehtii valkohäntäpeuran elinympäristöä näin:

Valkohäntäpeura elää viljelysalueiden tuntumassa reheväsavuisissa metsissä. Runsaslumisina talvina hakeutuu vähälumisiin kuusikoihin. Selviytyy runsaslumisista ja kylmistä talvista tukiruokinnan avulla. Esiintyy tyypillisesti eteläisen ja lounaisen Suomen peltovaltaisilla alueilla. (Mikkola, 2019, s. 46)

Kairikon & Ruolan (2004, s. 136) mukaan valkohäntäpeurojen määrää riippuu monista eri seikoista esimerkiksi ravintoasioista, ilmasto-olosuhteista, metsätystoimista, liikenteestä, pedoista ja erilaisista sairauksista. Ihmisellä on iso rooli ja vaikutusmahdollisuus kannan kokoon. Metsästyksen säätelyllä ja petoeläinpolitiikalla on myös vaikutuksia.

Valkohäntäpeurakannan kehittymistä alettiin Suomessa arvioimaan vuonna 2016 ja ensimmäiset arviot saatiin vuonna 2017. Kannan kokoa kuvaavien indeksien tiedot ovat muuttuneet monipuolisemmiksi viime vuosina ja kanta-arviomallia on kehitetty eteenpäin. Vuoden 2021 kanta-arviossa on pystytty paremmin arvioimaan riippumattomien satunnaisuustekijöiden ja kolareiden vaikutusta kuolleisuuteen. Arviointimallit ovat siis kehittyneet ja kehittyvät edelleen. (Alkio & Pusenius, 2021, s. 9)

Kuva 2. Valkohäntäpeuran talvikannan tiheyden alueellinen vaihtelu Suomessa talvella 2020–2021 (valkohäntäpeuroja/1000 hehtaaria). Lähde: Alkio, S. & Pusenius, J, (2021). Valkohäntäpeura talvella 2020–2021. Arvio

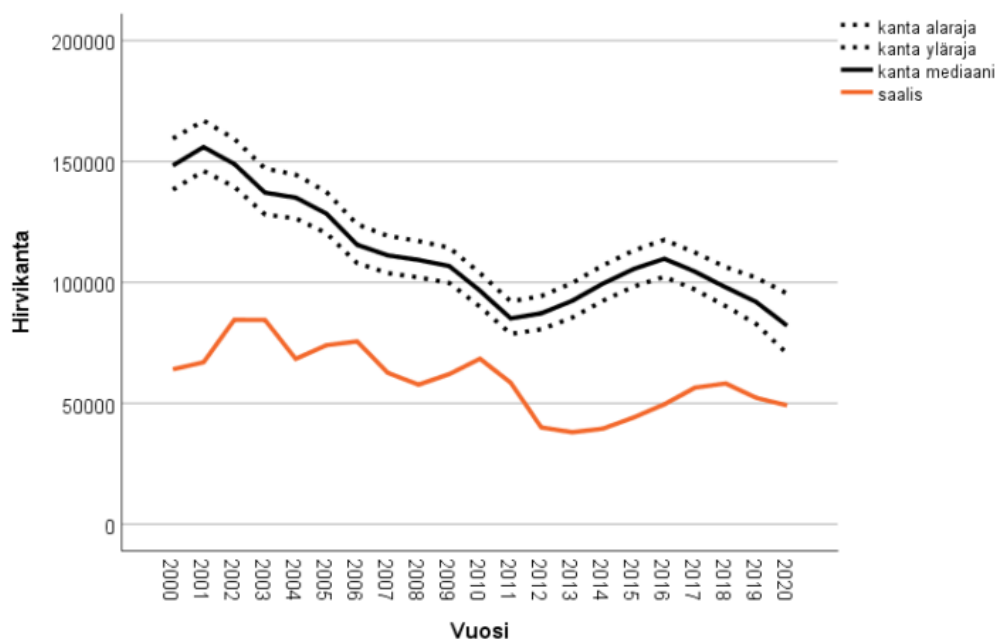
Suomen valkohäntäpeurakannan koosta ja rakenteesta ja kuvaus kanta-arvion laskentamenetelmästä. Luonnonvarakeskus.

Kuten kuvasta on nähtävissä, valkohäntäpeura on levittäytynyt jo lähes Oulun korkeudelle asti ja peuratiheys on erittäin suuri Etelä-Hämeessä, Satakunnassa, Varsinais-Suomessa ja Uudellamaalla. Valkohäntäpeuran tilanne puhuttaa suuresti eri sidosryhmiä ja sen kanta halutaan laadullisesti ja määrällisesti kaikkia sidosryhmiä tyydyttävälle tasolle. Laji dispersoi tällä hetkellä vahvasti pohjoiseen läntisen rannikon kautta. Oma näkemykseni on, että tulemme näkemään lajia hyvinkin pohjoisessa. Tämä mahdollistuu, mikäli leudot talvet jatkuvat ja mikäli massaruokintaa ei saada rajoitettua. Tällä hetkellä valkohäntäpeuraa pienempi laji metsäkauris elää jo Lapin läänissä kohtuullisen hyvin. Oman käsitykseni mukaan se selviää talviolosuhteista muun muassa porojen talviruokinnan siivellä.

2.2.2 Hirvestä

Hirvi on alun perin kotoisin Aasiasta ja sen latinankielinen nimi on *Alces alces*. Sen levinneisyys kattaa pohjoisen havumetsävyöhykkeen ja on arvioitu, että sen kokonaispopulaatio on noin 2 miljoonaa hirveä. Hirveä on tavattu Suomessa jo tuhansia vuosia ja suomalaisen hirven geneettinen alkuperä on sekä idästä että Euroopasta. Idästä sen on tullut Venäjän kautta ja Euroopan osalta Pohjois-Skandinavian kautta Suomeen. Lajia esiintyy koko Suomen alueella ja kannat ovat vaihdelleet merkittävästi parinsadan vuoden aikana. On todettu, että välillä hirvi on ollut lähes sukupuuttoon kuolemassa. (Laaksonen, 2013, s. 267)

Hirvi on suurin hirvieläimemme ja sen korkeus liikkuu noin 150–230 sentin välissä. Paino on naarailla noin 200–450 kiloa ja uros voi painaa jopa 600 kiloa. Isona eläimenä, hirvi käyttää valtaosan valveillaoloajastaan syömiseen. Hirvi käyttää ravintonaan puiden versoja, kuoria, ja juuria. Kesällä ruokavalioon kuuluvat myös vesikasvit ja talvella eri havupuulajit ja myös niiden neulaset. Marjat ja erilaiset varvut (erityisesti mustikka) on tärkeä ravinnonlähde hirvelle, kuten se on hyvin tärkeä myös monelle muullekin lajille. (Laaksonen, 2013, s. 268)

Kuva 3. Hirvikannan kehitys Suomessa 2000–2020. Kannan kehitys vastaa sille asetettuja tavoitteita. (Luonnonvarakeskus, n.d.-a)

Luonnonvarakeskuksen (n.d.-a) arvon mukaan:

Hirvikannan koko syksyn 2020 jahdin jälkeen oli noin 82100 hirveä). Edelliseen vuoteen verrattuna kanta pieneni 10,6 prosenttia. Suurimmat hirvitiheydet (>3,5 hirveä / 1000 ha) olivat eteläisellä ja lounaisella rannikolla, Pohjanlahden rannikolla Vaasan eteläpuolella sekä Kaakkois-Suomessa. Pieniä hirvitiheyksiä (<2,5 hirveä / 1000 ha) oli etenkin Lapissa. Lapin eteläpuolella hirvitiheydet vaihtelivat pääosin välillä 2,5–3,5 hirveä / 1000 hehtaaria. Alueet, joilla aikuiskannan sukupuolten lukusuhte oli korkeintaan 1,5 lehmää sonnia kohden, olivat Lounais- ja Etelä-Suomessa, Pohjanmaan rannikolla Vaasan etelä- ja pohjoispuolella, Itä-Suomessa ja Lapissa. Vasatuotto on pienenemässä monilla alueilla Lapissa. (Luonnonvarakeskus, n.d.-a)

Hirvet aiheuttavat laajasti liikennevahinkoja sekä vahinkoja maa- ja metsätaloudessa ja vuonna 2020 metsävahinkojen suuruus oli 1,4 miljoonan euroa. Vahinkoalueita oli noin 3000 hehtaaria. Nämä tiedot ovat todennäköisesti vain osa todellisista vahinkomääristä, koska arviointi on vaikeaa. Viime aikojen huolestuttava piirre on ollut se, että kuusta on alettu istuttamaan männyn tilalle, jotta vahingoilta vältyttäisiin. Tämä on metsien kannattavuus-, luonnon monimuotoisuus- ja ilmastonmuutossaaste (Leskinen, 2020, n.d.-a).

Hirvieläin kohtaisten vahinkojen määrittely on hankalaa ja on varmastikin niin, että esimerkiksi porojen laidunnus pohjoisessa voi mennä hirven tilastoihin tai esimerkiksi metsäkauriin aiheuttamat vahingot valkohäntäpeuran tai hirven tilastoihin. Syvällisempää tietoa tästä tarvitaan lisää.

Hirvikanta on ihmisen toimesta vaihdellut paljon ja se on Suomessa ollut aikanaan jopa rauhoitettu. Leppäniemi & Halla (2006, s. 22) toteavat, että edellisen vuosisadan vaihteeseen mennessä hirvi rauhoitettiin lähes koko Suomen osalta. Vuonna 1923 hirvi rauhoitettiin jälleen ja kanta alkoi uudestaan kasvamaan. Kanta pieneni jälleen sotien aikana ja kohtuulliselle tasolle päästiin 1960-luvulla alussa. Kanta kuitenkin romahti 1960-luvun puoleen väliin tultaessa ja alueellisia rauhoituksia on ollut voimassa vuosien 1969–1971 aikana. Näiden aikojen jälkeen kanta on lähtenyt kasvamaan.

2.3 Riistatalous osana biotaloutta

Riistan ympärille on alkanut muodostua pienimuotoista liiketoimintaa ja myös eri tahot ovat alkaneet rahoittamaan sellaisia riista-alan hankkeita, joista syntyy hyvinvointia ja/tai taloudellista hyvinvointia. Idea ei ole uusi ja tähän sopii erinomaisesti oheinen historiallinen kuvaus (Virtuaali-info, n.d.):

Metsästyksellä on hyvin vahvat perinteet Suomen historiassa, kylmä ilmasto ja karu maa eivät jättäneet muuta selviytymismahdollisuutta kuin metsästyksen ja kalastuksen. Metsästyksellä oli kuitenkin suurempi merkitys, sillä riistasta sai lihaa ja myös turkiksia talven kylmyyttä varten. Turkikset olivat myös merkittävää kauppatavaraa, jota käytettiin aikanaan myös rahana. Jo kivikaudelta (8500–1700 eKr.) lähtien suomalais–saamelainen alkuväestö hankki elantonsa kokopäiväisestä pyynnistä, metsästyksestä ja kalastuksesta: hirvi, peura, majava, kana- ja vesilinnut, hylkeet ja kala olivat kaikki kaikessa. Viikinkiajalla (800–1050) suomalaiset hankkivat turkiksillaan ennen muuta aseita, metalleja ja koruja. (Virtuaali-info, n.d.).

Tämä riistan historiallinen tai alkuperäinen rooli ja merkitys voisi toimia modernin riistatalouden muodon perustana.

Biotalous on monta erilaista määritelmää ja se on hyvin laaja ja voi aiheuttaa monenlaista tulkintaa. Eräs määritelmä ministeriöiden biotaloudelle luomalla sivustolla on talous, jossa luonnonvaroja käytetään kestävästi ja niistä tuotetaan biopohjaisia tuotteita ja palveluita kuten ravintoa tai vaikkapa energiaa. (Jokiranta & Kumpu, 2019, s. 150)

Perusta biotaloudelle luodaan uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käytön kautta. Suomen luonto-olosuhteet mahdollistavat erilaisten palveluiden ja raaka-aineiden tuottamisen. Kun käytämme tuotteita tai palveluita, jotka ovat biopohjaisia, voimme vähentää ympäristöhaittoja. Biotalous teknologiat ovat puhtaita ja niissä luonnonvarojen aineksia kierrätetään ja käytetään tehokkaasti. Nämä tietenkin lisäävät luonnon

monimuotoisuutta. On myös todettu, että biotaloudellisilla toimilla on vaikutusta talouskasvuun ja hiilidioksidipäästöihin. (Biotalous, n.d.-a)

Erätaloutena pidetään metsästykseen, vapaa-ajankalastukseen ja eläinten katselu- ja kuvaustoimintaan perustuvia matkailutuotteita ja -palveluita. Myös näihin liittyvät erilaiset välineet ja tuotteet ovat osa biotaloutta. Erätalous ja sen kehittäminen liittyy luonnon ekosysteemipalveluihin ja perustuu kestävään kehitykseen luonnonvarojen osalta. Suomalainen puhdas luonto on ainutlaatuinen ja mahdollistaa merkittävän resurssin, jossa erätaloudellisia palveluita ja tuotteita voidaan kehittää ja käyttää. Vaikka erätalous on perinteikäs, nähdään se usein uutena ja nykyaikaisena ratkaisuna ja osana biotaloutta. (Tietokäyttöön, n.d.-a)

Voidaan siis todeta, että riistatalous on osa erätaloutta ja yksi biotalouden osa. Emme edelleenkään saa unohtaa riistatalouden perinteistä kontekstia, joka sisältää muun muassa riistan hoitoon ja riistan aiheuttamiin vahinkoihin liittyviä asioita. En tässä opinnäytetyössä voi luonnollisestikaan luoda uusia käsitteitä, mutta voin luoda uudenlaisen ajattelun mukaista otiskointia riistasektorille, joka koskettaa useita sidosryhmiä ja avaisi riistan ympärillä olevaa kehitettävissä olevaa kokonaisuutta.

Viime aikoina keskusteluun on noussut riistatalouden luoma taloudellinen hyvinvointi ja yleinen hyvinvointi. Tämä tiivistyy hyvin seuraavasti (Biotalous, n.d.-b):

Esimerkiksi villiruoka on rakentunut kuumaksi trendiksi – jopa siinä määrin, että riistanlihaa on vaikea saada käsiinsä muuten kuin ryhtymällä itse metsästäjäksi! Riistan perässä liikkuukin 306 000 suomalaista riistanhoitomaksun maksajaa. Tällä ”liikuttumisella” on varmasti kansanterveydellistä merkitystä. Riistatalous ja metsästys luovat kiihtyvällä tahdilla uutta yritystoimintaa, ja moni maaseudun yritys saa lisätuloja tarjoamalla metsästysmahdollisuuksia ja niihin liittyviä majoituspalveluita. Kosteikkojen hoito, riistaystävällinen metsänhoito ja maatalouden toimenpiteiden ohessa tehty pelto- luonnonhoito ovat tulevaisuudessa entistä tärkeämpiä osia eettistä elinkeinoketjua. Tulevaisuudessa suomalaisen puun ja paperin myyntivaltti globaaleilla markkinoilla voi olla vaikka se, että puu tulee metsästä, jossa metsoilla menee hyvin. (Biotalous, n.d.-b)

Jotta voimme puhua biotaloudesta, täytyy toiminnan olla kestävä käytön periaatteen mukaista. Metsien hoitaminen biotaloudellisesti on tärkeää, sillä tasaikärakenteiden ja päätehakkuiden muodostamat luonnon elinympäristöt harvoin soveltuvat eri riistalajien asuinpaikoiksi. Metsäkanalinnut ovat tässä tärkeä indikaattori. Talousmetsien omistajat ovat tässä tärkeässä roolissa, sillä luonnon monimuotoisuuden ylläpito kasvattaa metsän ja luonnon resursseja ja potentiaalia. Oikeanlainen metsäkasvatus ja sen kehittäminen ovat avainasemassa. (Biotalous, n.d.-c)

Kuten on aikaisemmin jo todettu, Suomessa on käynnissä useita erilaisia hankkeita, joissa kehitetään ja tarkastellaan bioympäristön ihmiselle tuottavia hyvinvointivaikutuksia ja taloudellisia hyvinvointivaikutuksia. Hankkeet tarkastelevat asiaa joko kokonaisuuksina esimerkkinä metsä ja sen monimuotoisuus tai osa-alueittain kuten esimerkiksi valkohäntäpeura. On myös hankkeita, jotka keskittyvät johonkin tiettyyn biotalouden osaan laajemmin, esimerkiksi riistaan. Yksittäisen lajin osalta valkohäntäpeura on puhuttavin laji sen räjähdysmäisestä kannan kasvusta johtuen, ja sen ympärille onkin kehittynyt jonkin verran erilaisia toimenpiteitä. Näitä toimenpiteitä ja käytänteitä voidaan mukaillen hyödyntää myös muiden lajien kohdalla.

2.4 Riistatalouden mahdollisuudet

Erätalouden ympärillä olevalla yritystoiminnalla on tutkimuksen mukaan merkittävä taloudellinen vaikutus, ja ala onkin alkanut kasvamaan Suomessa voimakkaasti ja sen oletetaan kasvavan myös tulevaisuudessa. Pelkästään erämatkailussa toimii Suomessa noin 800 yritystä, jotka työllistävät noin 1500 henkilöä ja lisäksi yritysten välilliset vaikutukset lisäävät sen merkitystä erityisesti harvaan asutuilla alueilla, kuten maaseudulla. Näiden yritysten kannattaa kehittää tuotteitaan ja palveluitaan edelleen, jotta kansainväliset markkinat kiinnostuisivat. On sanomattakin selvää, että mikäli näin tapahtuu, on meidän vaalittava luonnon monimuotoisuutta kestävästi. Luonnon ehdoilla toimiminen on kolikon toinen puoli. (Biotalous, n.d.-d)

Erätalous kuten myös riistatalous on osa biotaloutta. Käytän tässä opinäytetyössä biotalouden termiä, silloin kun puhutaan laajemmasta kokonaisuudesta kuin riistatalous. Yksi termi mikä myös käsittelee tätä aihealuetta, on ekosysteemipalvelut. Sisällytän ekosysteemipalvelut myös biotalouskäsitteen sisälle, kuten myös kirjallisuus sen tekee.

Eräs käsite kuvaa ekosysteemipalvelut seuraavasti (Saastamoinen, 2015, s. 17):

Parin viime vuosikymmenen ajan luonnon ekosysteemien aineellisia tuotteita (puuta, suomarjoja, kaloja) ja sen ihmiselle tarjoamia palveluja (ilman puhdistaminen, järvimaisema) on alettu kutsua ekosysteemipalveluiksi. Käsite syntyi ekologian ja ekologisen taloustieteen piirissä. Vaikka käsite on melko uusi, sen ydinajatus luonnosta lukemattomien hyötyjen lähteenä on hyvin vanha. (Saastamoinen, 2015, s. 17)

Saastamoisen (2015, ss. 20–21) mukaan metsien monikäyttömuotoja ovat;

1. Puun kasvatus ja korjuu
2. Puun sivutuotteiden hankinta
3. Riistanhoito ja metsästys
4. Marjastus ja sienestys, yrttien ja muiden luonnonkasvien keräily

5. Poronhoito ja muu laiduntaminen sekä laidunten hoito
6. Maaperän aineiston käyttö
7. Virkistyskäyttö
8. Luontomatkailu
9. Maisemanhoito
10. Luonnonsuojelu (biodiversiteetti)
11. Suojavaikutusten tuotanto ja käyttö
12. Vesivarojen hoito ja suojelu

Saastamoinen (2015, ss. 20–21) katsoo, että ekosysteemipalvelujen näkökulmasta luokat 1–5 ja osin 6 ja 12 kuuluvat tuotantopalveluihin. Luokat 7–9 ja osin 10 kuuluvat kulttuuripalveluihin, ja luokat 11–12 ja osin 6 katsotaan kuuluvaksi säätely- ja ylläpitopalveluihin. Matka metsien monikäytöstä ekosysteemipalveluihin on lyhyt ja sen tiedostaminen ja kehittäminen tai luominen avaa takuulla uusia mahdollisuuksia. On tärkeää ymmärtää yhteiskunnan oikea suhde metsiin ja luontoon yleisesti.

Tämän edellä kuvatun monitahoisuuden ymmärtäminen on erittäin tärkeä seikka oivaltaa, kun haemme kaikkia tahoja ja eri sidosryhmiä tyydyttävää tilannetta riistataloudessa osana jotain suurempaa kokonaisuutta. Riistasta saatava taloudellinen hyöty on erityisen kiinnostuksen kohteena myös Suomessa. Sitä vertaillaan usein Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden malleihin.

Maanomistajaliitto (n.d.-a) kuvaa asiaa mielestäni erittäin hyvin:

Ruotsissa riistasta saatava taloudellinen tuotto näyttelee merkittävää osaa monien tilojen tulonhankinnassa. Sama koskee Ahvenanmaata, jossa metsästyselämyksien myynnistä voidaan jo tällä hetkellä tulouttaa maanomistajille taloudellista tuottoa. Ulkomaisen metsästyspalvelukysynnän lisäksi kotimainen kysyntä on kasvussa – keskeisenä syynä metsästäjäkunnan rakennemuutos. Metsästystä harrastaa yhä enemmän metsästäjiä, joilla ei ole mahdollisuutta toteuttaa harrastustaan omilla eikä metsästysseurojen hallinnoimilla alueilla. Harrastukseen halutaan kuitenkin panostaa laadullisesti, mikä tarkoittaa myös taloudellisia satsauksia. Erityisesti kotimaisen kysynnän kasvu avaa maanomistajille uusia ansaintamahdollisuuksia laajalla sektorilla. Metsään liittyvien tulonlähteiden lisäksi maanomistajia puhuttavat riistan aiheuttamat tuhot. Erityisesti sorkkaeläinten tekemät vahingot voivat olla alueellisesti merkittäviäkin erityisesti talvilaidunalueiden osalta. Maanomistajan kannalta on ymmärrettävää, että riistakantojen tiheyteen otetaan välillä voimakkaastikin kantaa. (Maanomistajaliitto, n.d.-a)

Metsät ovat nykyään merkittävä luontomatkailun kohden ja luontomatkailun kasvu on havaittavissa. Metsän ja luonnossa oleminen tekee ihmiselle

hyvää. Tämän toteaa lukuisat tutkimukset ja uutiset (<https://yle.fi/uutiset/3-7739746>). Metsässä oleilu alentaa tutkimusten mukaan esimerkiksi stressiä ja verenpainetta, samalla kun vastustuskyky lisääntyy. Japanilaisissa tutkimuksissa on tutkittu tappajasolujen aktiivisuutta ja syöpää ehkäiseviä proteiineja veressä. Selvisi, että tappajasolujen taso oli korkeampi metsäkävelyjen yhteydessä kuin, että olisi kävely kaupungissa. Metsästä voi saada tuottoja monin tavoin, ja alan tutkijoiden mukaan näitä tapoja syntyy koko ajan lisää. Puu on ollut suomalaisille niin tärkeä asia ja liiketoiminnan muoto, että sen kokonaispotentiaalia ei ole täysin ymmärretty. (Jokiranta & kump., 2019, s. 225)

Itä-Suomen yliopiston (Jokiranta & kump., 2019, s. 226) mukaan: ”Luontomatkailuun ja metsän terveyshyötyihin kaivataan kaupallistamismalleja, joissa metsänomistajalle maksettaisiin metsätalouden tulonmenetykset sekä bonusta siitä, että hän edistää toisen toimijan yritystoimintaa.”

Tästä Jokiranta & kump. (2019, s. 231) käyttää esimerkkinä koivun mahlaa ja pakurikäppää, jotka eivät kuulu jokamiehen oikeuksien piiriin, joten niihin sijoittaminen on pieniriskisempää kuin jokamiehen oikeuden -raaka-aineisiin. Hyvällä sijainnilla olevasta koivupuustosta voi saada noin tuhat euron hehtaari tuoton per vuosi. Pakurikäävän osalta Jokiranta & kump. (2019, s. 231) toteaa, että pakurilla on suuret tuotto-odotukset, jotka ovat paremmat kuin perinteisen metsätalouden - jopa kymmenkertaiset. Tämä on aikamoinen mahdollisuus.

Kun puhutaan kaupallisesta metsästyksestä tai vierasmetsästyksestä, lainaan suoraan Maanomistajaliiton (n.d.-b) luonnehdintaa asiasta:

Suunnitelmallisesti, läpinäkyvästi ja selkein pelisäännöin toteutettu kaupallinen metsästys on vaihtoehto tulouttaa riistasta saatavaa hyvinvointia taloudellisesti. Kaupallinen metsästys voi tukea myös hirvikannan verotusta alueilla, joissa sorkkaeläinten verotussuunnitelman toteuttaminen on haastavaa perinteisten metsästysseurojen jäsenten ikääntymisen tai vähenemisen takia. Verotusveloitteen suorittamisen yhteydessä voidaan tulouttaa taloudellista arvoa riistasta niin maanomistajille, palveluntuottajille kuin metsästysseuroillekin myytävän metsästyselämyksen kautta. Riistan liha näyttelee ”sivutuotteen” osaa, lähes poikkeuksetta liha jää kyseisessä toimintamallissa edelleen jaettavaksi maanomistajien, metsästysseuran sekä paikallisten asukkaiden kesken. Toimintamallissa on kysymys kokonaispalvelun rakentamisesta riistan ympärille niin, että arvo jakautuu niin maanomistajalle, palvelutarjoajalle kuin metsästysseurallekin. Ilman toiminnan kuvausta selkeän konseptin muotoon osapuolten on vaikea hahmottaa mitä ollaan tekemässä ja millä ehdoilla. Valitettavan usein juuri riittämättömän tiedon ja selkeän näköalan puuttuminen toiminnasta estää riistan

hyödyntämisen taloudellisesti, vaikka toimintaympäristö olisikin toteutukselle suotuisa. Tosin yhä useammassa tapauksessa näemme, että juuri konseptoinnin avulla tuotettavan kokonaiskuvan myötä silmät ovat avautumassa riistatalouden mahdollisuuksille niin maanomistajien, palveluntuottajien kuin metsästysseurojenkin osalta. (Maanomistajaliitto, n.d.-b)

Hirvikantojen seuranta ja hallinta on tänä päivänä entistä helpompaa, sillä uusia menetelmiä on kehitetty. Metsästyksen etenemistä ja hirvieläintihentymisen sijaintia voi seurata www.riistahavainnot.fi verkkopalvelun kautta. Sitä voi myös hyödyntää tulevan jahtikauden suunnittelussa. (Leskinen, 2020, n.d.-b). Uusien työkalujen käyttäminen ja kehittäminen mahdollistaisi entisestään hirvieläinkatojen tarkemman tutkimisen, joista voisi olla hyötyä vahinkojen torjunnassa ja suunnittelussa, mutta myös metsästysmahdollisuuksien suunnittelussa vaikkapa kaupallisen metsästyksen näkökulmasta. Se voisi kehittyessään olla myös yksi mahdollisuus metsäkauriskannan tai villisikakannan arvioimiseksi.

Suomalaisella erätaloudella on merkittäviä lisäarvoa tuottavia valtteja, kuten suomalainen laatu, teknologiaosaaminen, turvallisuus, luotettavuus ja eksoottisuus. Meillä suomalaisilla on myös vahva luontokokemus, luontosuhde ja hyvää osaamista. Paikallinen eräliiketoiminta parantaa paikallista elinkeinorakennetta, mahdollistaa kansainvälisyyden kehittymisen ja elävöittää maaseutua. Voimme halutessamme tarjota hyvinkin korkealaatuisia eräpalveluita tai -tuotteita kotimaisille tai kansainvälisille asiakkaille. (Tietokäyttöön, n.d.-b)

Jokiranta & kump. (2019, s. 231) kiteyttää potentiaalin seuraavasti:

Lopulta kukaan ei tiedä, mikä on tulevaisuudessa suomalaisen metsän arvokkain osa. Ehkä se on variksenmarjassa viihtyvän mikrobin proteiinin pätkä, joka tappaa tehokkaasti antibiooteille vastuskykyisiä superbakteereita. (Jokiranta & kump., 2019, s. 231)

Vai voisiko se olla suomalainen luonnonvarainen riista, joko laadullisesti ja määrällisesti oikean kokoisena tuottaisi runsaasti erilaisia terveys- ja ravintohyötyjä, mahdollistaisi metsästysmatkailun sidosryhmähyötyineen ja tarjoaisi uusia ansaintamahdollisuuksia maanomistajille. Samaa aikaa saisimme ratkaistua riistakonflikteja liikenne-, metsä ja viljelyvahinkojen osalta? Tässä on iso mahdollisuus tulevaisuudessa.

3 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS

Metsä- ja riistasektori on suuressa muutoksessa. Opinnäytetyöntöön tarkoitus oli tuoda esiin perinteisen ja uuden riistatalouden hyviä puolia, joita yhdistelemällä voitaisiin luoda uusi entistä toimivampi moderni riistatalouden malli. Moderni malli tarkoittaa, että riistataloudella olisi näkyvä ja kehittyvä rooli osana laaja-alaista biotaloutta ja että riistatalous nähtäisiin hyvinvointia ja taloudellista hyvinvointia tuottavana luonnonvarana osana kehittyvää metsätaloutta tai jopa merkittävänä itsenäisenä osana biotalouden kokonaisuutta. Yhtenä opinnäytetyön tavoitteena oli edistää uudenlaisen ajattelun syntymistä niin, että sitä voidaan soveltaa yhdessä perinteisen vahinkoperusteisemmän näkemyksen kanssa. Tässä kohtaa todetaan, että tämä ajattelu kohdistuu nimenomaan hirvieläimiin, ei niinkään muuhun riistaan. Valkohäntäpeura esiintyy tässä opinnäytetyössä usein esimerkkinä, sillä sen kohdalla puhutaan paljon erilaisista hyvinvointia ja taloudellista hyvinvointia tuottavista seikoista, mutta se on samalla myös riistakonfliktien keskiössä metsä-, viljelys- ja liikevahinkojen osalta. En ole tässä opinnäytetyössä esitellyt muita riistaeläimiä kuin valkohäntäpeuran, metsäkauriin ja hirven. Valkohäntäpeuraa tulen korostamaan esimerkkinä, sillä tämän lajin kannankasvu ja levittäytyminen on ollut niin merkittävää.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa suosituksia tai ohjeita, joita eri sidosryhmät voisivat hyödyntää toiminnassaan. Tavoite oli lisätä riistatalous-käsitteen monimuotoisempaa sisältöä. Tutkimusongelma -osio avaa tarkemmin opinnäytetyön tavoitteita ja tarkoitusta.

3.1 Muutoksen tarve riistataloudessa

Riistataloudelliseen ajatteluun ja toimintaan tarvitaan muutosta. Muutos on jo alkanut, mutta sen eteen tarvitaan paljon lisää työtä, tutkimusta ja sidosryhmien välistä aitoa kanssakäymistä ja yhteistyötä. Kun asioita tarkastellaan muuttuvassa ympäristössä kestävä kehityksen ja monimuotoisuuden näkökulmasta, voittavat kaikki sidosryhmät ja myös itse luonto. Kuvailen muutoksen tarvetta hieman mukaillen erään riistatalouteen liittyvän hankkeen hankekuvauksen mukaisesti.

Hyvinvointia riistasta hankekuvausta (Wikström, M. 2019: mukaillen Toivola & Pietarinen);

Hyvinvointia riistasta on yleishyödyllinen hanke, jonka tavoitteena on helpottaa metsästysseurojen ja -seurueiden valkohäntäpeurojen hyödyntämistä. Hankkeessa kehitetään muun muassa lihan käsittelyä ja myyntiä sekä metsästysvieraiden vastaanottamista.

Valkohäntäpeurakanta on paikoitellen kasvanut tiheäksi. Tästä aiheutuu haittoja liikenteessä ja erikoisviljelmillä. Samaa aikaa peurakannan kasvu on avannut uusia

mahdollisuuksia peuranlihan yleisemmälle käytölle. Peuranlihaa alkaa paikoitellen olla niin paljon, että sitä riittää myös muille kuin metsästysseurojen ja -seurueiden jäsenille ja maanomistajille. Moni seura ja seurue on jo pitkään myynyt peuranlihaa, jotkut jopa merkittäviä määriä. Hankkeen yhtenä tavoitteena on kartoittaa lihanmyyntiin liittyviä haasteita ja antaa tietoa siitä, miten seura tai seurue voi ratkaista näitä haasteita.

Hanke etsii uusia toimintamalleja muun muassa siihen, miten metsästysseurat ja -seurueet voisivat myydä tarkastamantonta riistan lihaa jalostajille ja ravintoloille. Hanke kerää ja tarjoaa osaamista riistalihan käsittelystä, kaadosta aina paloitteeluun ja jatkojalostukseen asti. Hanke kouluttaa muun muassa elintarvikehuoneistoihin ja kuluttajamyyntiin liittyvistä toimintatavoista, kuten lihan hygieenisestä käsittelystä, leikkaamisesta ja säilyttämisestä.

Suuret peuramäärät saattavat johtaa myös siihen, että pienissä seuroissa ja seurueissa jotkut seurojen tai seurueiden jäsenet kokevat peuranmetsästyksen rasitteena. Runsas peurakanta tarkoittaa lukuisia metsästyspäiviä ja runsaasti saaliin käsittelyä. Osassa seuroja ja seurueita onkin jo pitkälle kehittyneitä vierasmetsästyskäytänteitä. Nämä käytänteet saattavat toimia niin, että seuraan tai seurueeseen kuulumaton metsästäjä ostaa päiväkortin, ja osallistuu päivän metsästyksen. Tämän tyyppisistä järjestelyistä saattaa olla hyötyä seuroissa ja seurueissa, joissa on tiheä peurakanta suhteessa jäsenmäärään.

Valkohäntäpeurojen metsästyksen avaaminen seurojen ja seurueiden ulkopuolisille metsästäjille tukee paikallista matkailutoimintaa ja luo vastapainoa kasvaneiden kantojen kielteisille vaikutuksille. Kasvava riistatalous, metsästys ja riistamatkailu avaavat maaseudun toimijoille mahdollisuuksia toimintaan myös metsästyskauden ulkopuolella. Riistatalouden ympärille on mahdollista luoda yritystoimintaa, joka hyödyttää laajemmin aluetaloutta ja paikallista yhteisöä, kuluttajista puhumattakaan.

Ensiarvoisen tärkeää on myös huomioida maanomistajien rooli ja merkitys asiassa. Tämän takia hankkeessa tarkastellaan myös mukana olevien metsästysseurojen ja -seurueiden vuorovaikutussuhteen roolia ja toimivuutta suhteessa maanomistajiin.

Oheinen hankekuvaus kertoo pelkästään yhden riistalajin osalta siitä valtavasta biotaloudellisesta potentiaalista mikä tällä hetkellä on olemassa valkohäntäpeuran kohdalla. Lajin kohdalla on siis paljon potentiaalia, mutta samaan aikaan esiintyy runsaasti riistakonflikteja sen eri muodoissa.

3.2 Modernin riistatalouden tavoite

Tarkoitan modernilla riistatalouden käsitteellä tilaa tai toimintatapaa, jossa kaikki sidosryhmät hyötävät riistan monimuotoisuudesta. Valkohäntäpeuran kohdalla puhuttaa erityisesti riistakonfliktien laajuus, mutta samaan aikaan valkohäntäpeuran ympärille on rakentunut hyvinvointia ja/tai taloudellista hyvinvointia edistävää toimintaa. Kumpula & Oksanen (2021 s. 29) puhuvat luonnonvarasuvereniteetista, joka on lähtökohta kansainväliselle luonnonvarasäätelylle. Se sain alkunsa toisen maailmansodan jälkeen, jolloin siirtomaavallan alta syntyvät uudet valtiot alkoivat hallitsemaan arvokkaita luonnonvarojaan. Taloudellisesti arvokkaat luonnonvarat mahdollistivat itsenäisyyden vahvistamisen.

Uusivuori (2021, s. 53) puhuu metsästä taloustieteen näkökulmasta. Siinä ihminen ja maanomistaja toimii järkevästi ja haluaa omistuksestaan mahdollisimman hyvän tuoton. Voiton maksimointi ei välttämättä ole tärkein seikka, vaan maanomistajalla voi olla useita intressejä omaisuutensa suhteen. Tällaisia seikkoja voivat olla esimerkiksi luonto- ja virkistysarvot. Tällöin arvot voivat sotia perinteisen metsätalousnäkökulman kanssa. Hän voi osin suojella metsäänsä ja osin toimia myös perinteisen metsätalouden näkökulmasta. Uusivuori (2021, s. 54) toteaa myös, että:

Sellainen metsänomistaja, joka arvostaa metsän muita kuin rahallisia arvoja, päätöksenteko perustuu Hartmanin kiertoaikamalliin, joka tuottaa pidempiä optimaalisia kiertoaikoja kuin Faustmannin malli. Yksinkertaisia kiertoaikamalleja monimuotoisemmat ikäluokkamallit, joissa ei-puuntuotannolliset arvostukset on huomioitu, voivat antaa tuloksen, jossa metsänomistajan kannattaa suojella osa metsästään ja harjoittaa metsätaloutta osalla metsämaata. (Uusivuori, 2021, s. 54)

Vähätalo & Ruotsalainen (1996, s. 65) kertovat, että vetovoima metsäympäristöön syntyy monipuolisuuden, vaihtelevuuden sekä maiseman kautta. Houkuttelevassa maisemassa on avaruutta ja luonnonmukaisuutta, vettä, korkeuseroja, polkuja, vehreyttä ja vanhoja puita. Pidetty ympäristö on avara ja luonnonmukainen. Kaiken kruunaa luonnontilaiset suot ja vesistö. Vesi on tärkeä elementti siinä, miten luonto ja metsä koetaan.

Edellä oleva luonnehdinta sopii erinomaisesti modernin riistatalouden tarpeisiin. Oheinen luonto- ja metsätyyppi sopii hyvin riistatalouden tarpeisiin, josta pyritään hyötymään hyvinvoinnin näkökulmasta ja myös taloudellisesti. Monimuotoinen metsä antaa luonnollisen viihtyvyyden riistaeläimille, josta niitä voidaan myös metsästä. Kun tähän yhdistetään myös maaseudun maisemarakenteen näkökulma esimerkiksi riistapeltoineen, ollaan tilanteessa, jossa riistasta on mahdollista saada myös laajempaa hyötyä.

Vähätalo & Ruotsalainen (1996, s. 65) summaavat, että matkailua harjoitavilla tiloilla, joita tässä tapauksessa käsittelen riistatalouden kontekstissa, on metsiä käsiteltäessä syytä ottaa huomioon matkailun peruslähtökohdat. Alueen luontoa voidaan muokata metsänhoidollisesti siten, että se muodostaa luonnollisen kokonaisuuden. Sitä voidaan muokata poistamalla sairaita puita, muokkaamalla metsän kiertoaikaa, säästämällä vanhoja puita ja säilyttämällä arvokkaita luontokohteita. Koskemattoman luonnon kokemus voi syntyä myös talousmetsässä, kunhan metsä on monipuolinen, monimuotoinen ja puhdas.

Yllä oleva määrittely on mielestäni hyvä perusta riistatalouden hyvinvointia ja taloushyvinvointia tuottavalle toiminnalle, josta maanomistaja voi hyötyä merkittävästikin. Maatalousympäristön muutoksilla voisi olla vaikutusta riistakonfliktien hallinnassa, kuten alla oleva kuvaus toteaa (Tiainen & Rintala, 2004, ss. 170–171):

Talviset havainnot antavat kuvan maatalousympäristön merkityksestä silloin, kun luonto on karuimmillaan, Talvella suurin osa pelloista on suorastaan autioita, koska ne ovat kynnetty syksyllä. Vain oraat, nurmet, sänget, riistapelot ja suojavyöhykkeet tarjoavat ruokaa. Nämä ovat enintään kolmannes kaikista pelloista. Monipuolinen maatalousympäristö tarjoaa merkittävän laitumen varhain keväällä. Lumen sulamisen jälkeen, ennen kuin vihannan tuotanto on alkanut metsissä, syysviljat, nurmet ja kesannot ovat hirvieläinten ja ruskakon laitumia, samoin kevätiljat heti noustuaan oralle. Keväinen ravinto on eläimille elintärkeää, sillä naaraiden on oltava silloin hyväkuntoisia, jotta ne voivat synnyttää vahvoja jälkeläisiä ja ruokkia ne hyvin. Syksyllä, kun kasvukausi on päättynyt, ruokaa löytyy jälleen syysviljapelloilta, mutta myös nurmilta, sänkipelloilta, viherkesannoilta ja riistapelloilta. Viime vuosikymmenien aikana syysviljat ja nurmet ovat maaseuduilta vähentyneet. Maiseman vaihtelu on muutoinkin supistunut, kun peltolohkojen koko on kasvanut ja viherkesäisten lohkojen kasvustot yhdenmukaistuneet. Viherkesantojen, suojakaistojen ja suojavyöhykkeiden perustaminen on kuitenkin jossain määrin korvannut maiseman yksipuolisuutta. (Tiainen & Rintala, 2004, ss. 170–171)

Puhuttaessa biotaloudesta ja sen mahdollisuuksista, on hyvä todeta Nasalin (2021, ss. 71–72) ajatuksia:

Biotalouskehittämisediat eivät suinkaan keskity vain ympäristön suojeluun, vaan niillä edistetään erityisesti taloutta. Biotalousliikkeen liitetään yleensä ajatus talouskehityksen ja ympäristönsuojelun yhteensopivuudesta. Keskeinen pyrkimys on talouskasvun kytkeminen irti uusiutumattomien luonnonvarojen lisääntyvistä käytöstä ja sen aiheuttamista

ekosysteemihaitoista. Samalla halutaan tehdä ero perinteiseen kasvuajatteluun. Mielenkiinnon kohdistaminen suhteelliseen irtikytkentään absoluuttisen sijasta jättää kuitenkin vain pienelle huomiolle sen, että luonnonvarojen käyttöä vähentävien teknologisten innovaatioiden ja tehokkuusparannusten ympäristöhyödyt kumoutuvat talouden kasvaessa: luonnonvarojen absoluuttinen kulutus ei vähenekään. Ilmiötä kutsutaan Jevonsin paradoksiksi tai rebound-efektiksi.

Tämä on mielestäni merkittävä paradoksi, kun mietimme kestäväää kehitystä ja monimuotoisuutta samalla, kun haemme kokonaisvaltaista hyötyä esimerkiksi metsän ja metsätalouden näkökulmasta.

Mäki (2021) puhuu vastaavasta paradoksista erään globaalin raportin kautta;

- Tutkijoiden koostama globaali raportti luonnon ja talouden välisistä kytköksistä (taloustieteen emeritusprofessori Partha Dasgupta Cambridgen yliopistosta)
- Keskeiset viestit;
  1. Ihminen ja talous ovat riippuvaisia luonnosta ja sen tuottamista palveluista
  2. Luonnon palvelut edellyttävät monimuotoisuuden ylläpitämistä
  3. Talouden rattaat eivät pyöri ilman luontoa
  4. Luontopääomaa on kadonnut valtavasti viime vuosikymmeninä
  5. Talousjärjestelmämme on kuormittanut luontopääomaa kahdella tavalla: kestämaton kulutus ja jätteiden ja saasteiden päästäminen luontoon
  6. Luontopääoman uusiutuminen on suurempaa kuin muiden pääomien tuotto
  7. Kysymys on lopulta luonnon tarjonnan ja ihmiskunnan kysynnän tasapainosta
  8. Luontopääoman hallintaan tulisi suhtautua kuten muun varallisuuden hoitoon
  9. Raportti suosittaa väkeviä järjestelmätason muutoksia
  10. Kansainvälisen rahoitusjärjestelmän tulee olla osa ratkaisua

Mäen (2021) kohdat perustuvat kansainväliseen tutkimusraporttiin; Dasgupta, P. (2021). *The Economics of Biodiversity: The Dasgupta Review*. (London: HM Treasury).

Dasgupta (2021, s. 490) toteaa, että ekologisilla ratkaisuilla, joita kutsutaan myös luontopohjaisiksi ratkaisuiksi, on potentiaalia tarjota monia etuja. Ekosysteemien palauttaminen ei kosketa vain biologista monimuotoisuuden häviämistä tai ilmaston muutosta, vaan se voi tuottaa laajempia taloudellisia etuja. Luontoon perustuvat ratkaisut on usein todettu olevan kustannustehokkaampia, kuin suunnitellut ratkaisut ja niillä on paljon vähemmän odottamattomia seurauksia. Ne luovat työpaikkoja. Kun

finanssipoliittiset elvytyspaketit ja julkiset investoinnit kohdistuvat luontopääomaan, on taloudenkin palautuminenkin nopeampaa samalla kun sosiaalinen arvo pysyy korkealla. Tämä on huomattu muun muassa COVID-19 toipumistilanteessa. Näitä ekologisia investointeja ovat muun muassa metsitys, puistoalueen laajentaminen tai maaseudun ekosysteemien palauttaminen. Tällainen toiminta onnistuu vaivatta, sillä koulutusvaatimukset ovat vähäiset monille erilaisille vihreille hankkeille, joten hankkeet voidaan toteuttaa nopeasti. Toiseksi työ täyttää sosiaalisen etäisyyden normit. Kolmanneksi monista hankkeista on jo suunnitelmia nykyisissä toimeksiannoissa.

Metsien monimuotoisuudesta puhuttaessa, emme saa unohtaa riistan ja erityisesti hirvieläinten merkitystä siinä. Niemelä (2015, ss. 203–205) kirjoittaa, että hirvieläinkannat ovat kasvaneet ja osasyynä ovat metsänhoito, joka tarjoaa runsaasti taimikoita hirvieläinten ravinnoksi. Metsäkauris kelpuuttaa jopa kuusen ravinnokseen, mutta muille hirvieläimille se ei kelpaa. On todettu, että metsäkauris kykenee käyttämään ravinnokseen jopa myrkyllistä marjakuusta. Boreaalisen vyöhykkeen mänty kelpaa hyvin hirven ravinnoksi.

Mielenkiintoista on Niemelän (2015, ss. 203–205) mukaan se, että valkohäntäpeura on oppinut yllättävän nopeasti hyödyntämään mäntyä talviravintona Suomessa. Tämä aiheuttaa ihmetystä, sillä pohjoisamerikkalaiset mäntylajit eivät sovellu valkohäntäpeuralle. Hirvieläimillä on suora vaikutus myös kenttäkerroksenkin monimuotoisuuteen. Tutkimus Ruotsissa jäljitti hirven ruokailua ja kävi ilmi, että hirvi vaikuttaa syödessään merkittävästi kenttäkerrokseen ja sen kasvillisuusrunsauteen. Suurimmillaan kenttäkerroksen monimuotoisuus oli, kun hirven laidunnus oli keskitasolla. Monimuotoisuutta oli vähiten kenttäkerroksen kulutuksen olessa suurta tai vähäistä. Tutkimus osoitti hypoteesia, jossa keskitason häiriöllä on monimuotoisuuden kannalta paras vaikutus. Evoluutio on sopeuttanut eri kasvilajit kasvinsyöjien eli herbivorien varalle. Suomessa mustikka on kolmanneksi tärkein ravintokasvi hirvelle ja hirvieläimille. On todettu, että varpu-kasvit ovat taantuneet ja syyksi on arveltu nykymuotoista metsätaloutta, mutta myös hirvieläinten määrää. Tämän asian selvittäminen on vielä kesken.

Metsätalouden ja tämän kautta riistatalouden kannattaisi löytää hirvieläinkannoille optimaalinen taso, jotta luonnon monimuotoisuus säilyisi. Valkohäntäpeuran osalta puhutaan kannan leikkaamisesta, josta olisi myös metsätalouden kannalta saatavissa taloudellista hyötyä, puhumattakaan virkistysarvon lisääntymisestä. Oikean kantatason löytäminen on tärkeää.

Talousnäkökulmasta puhuttaessa mielenkiintoisen asetelman riistataloutteen tuo tulon ositus tai kustannusten jakaminen eri osapuolten kesken. Häyrysen (2021, s. 11) mukaan asiaa on syytä tarkastella eri näkökulmista osapuolien toiminnassa. Osapuolia ovat muun muassa metsästyseura, maanomistaja tai taho, joka toteuttaa vierasmetsästyksen.

Vierasmetsästyksellä on tietenkin joku taloudellinen arvo. Asiaa voi tarkastella syntyneiden kustannusten kautta; mitä erilaisia kuluja eri osapuolilla on panos/tuotos -näkökulmasta. Sorkkaeläimillä on ympäri vuoden merkittävä rooli eri osapuolten kustannuksiin metsästyksen ja riistanhoidon näkökulmista. Tässä hirvieläinkantojen taso kohtaa viljelys- ja metsävahinkojen määrän.

3.3 Tutkimuskysymys ja tutkimuksen rajaaminen

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda eri sidosryhmiä huomioiva ohje, suositus tai tietopaketti siitä, mistä nykyaikaisessa riistataloudessa osana biotaloutta on kyse. Tavoite oli myös aikaansaada uudenlaista ajattelua riistatalouden roolista hyvinvoinnin ja taloudellisen hyvinvoinnin tuottajana joko osana tai erillisenä osana kestäväen kehityksen mukaista monimuotoista metsätaloutta.

Salkindin (2008, s. 41) mukaan hyvä tutkimuskysymys ja tutkimuksen aihe on sellainen, joka kiinnostaa tutkijaa. Tutkimuskysymys on tutkijan tutkitavan idean ja teorian suhde toisiinsa.

Opinnäytetyö pyrkii vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin;

1. Miten moderni riistatalous (riistataloudellinen ajattelu) hyödyttää eri sidosryhmiä?
2. Mitkä voisivat olla modernin riistatalouden vaikuttavuustavoitteet ja strategiset päämäärät?

3.4 Valitut menetelmät

Tähtinen & Isoaho (2001, s.7) määrittelevät tieteellisen toiminnan seuraavasti:

Tieteellisen toiminnan päämääräksi mainitaan ilmiön selittäminen, ymmärtäminen, ennustaminen ja jopa kontrolli. Tieteellisen tutkimuksen voikin määritellä ilmiöiden välisten suhteiden systemaattiseksi, kontrolloiduksi, empiiriseksi ja kriittiseksi tutkimiseksi. Tutkimuksen päämääräksi voidaan kuitenkin yleistää tutkittavan ilmiön tai ongelman selittäminen tai ymmärtäminen, sen teoreettinen ja systemaattinen jäsentäminen. (Tähtinen & Isoaho 2001, s. 7)

Tämä opinnäytetyö pyrkii selittämään ja ymmärtämään riistatalouden uusia ilmiöitä ja helpottamaan riistatalouden kehityssuunnan ennustettavuutta.

Opinnäytetyö on niin sanottu portfolio-opinnäytetyö ja samalla myös kirjallisuuskatsaus, jossa hyödynnetään valmista tutkimustietoa sekä julkaisuista että julkaisemattomista lähteistä. Tämä opinnäytetyö julkaisi osin uutta materiaalia, joita opinnäytetyön tilaaja on tuottanut. Tämä

tutkimusaineisto on laadullista ja määrällistä. Laadullisia materiaaleja ovat erilaiset oppaat ja loppuraportit. Määrällisiä materiaaleja ovat eri tutkimuskyselyiden tulokset.

Vilka ym. (2003, s. 57) toteaa, että opinnäytetyön toteutus on kompromissi resurssien, toimeksiantajan tavoitteiden, kohderyhmän tarpeiden ja oppilaitoksen opinnäytevaatimusten kesken. Tämä toteamus on työn keskiössä, sillä näin kattavaa tulkintaa ei olisi saatu aikaseksi hyödyntämättä mainittuja materiaaleja.

Portfolio-opinnäytetyö on tutkiva ja kehittävä työotteeltaan ja siitä löytyy selkeä yhteys aihealueeseen. Sitä ohjaa tavoitteellisuus, suunnitelmallisuus, kokonaisuuksien käsittely sekä innostuneisuus pitkäjänteisyyteen. Portfolio-opinnäytetyö mahdollistaa eri näkökulmien tarkastelun useissa projekteissa. (Hamk opinnäytetyöopas, 2018, s. 19).

Salminen (2011, s. 6) kirjoittaa, että:

kirjallisuuskatsauksen muotoja ovat kuvaileva - ja systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja meta-analyysi. Kuvailevasta kirjallisuuskatsauksesta erottuu kaksi hieman erilaista orientaatiota, joita ovat narratiivinen ja integroiva katsaus. Narratiivisesta katsauksesta erotetaan kolme toteuttamistapaa: toimittuksellinen, kommentoiva ja yleiskatsaus. Salminen (2011, s. 7) toteaa myös, että kuvailevana tutkimustekniikkana narratiivinen katsaus auttaa ajantasaistamaan tutkimustietoa, muttei tarjoa varsinaista analyttisintä tulosta. Narratiivista katsausta on käytetty paljon muun muassa opetuksen alalla. Sen avulla on mahdollista tuottaa ajankohtaista tietoa, johon ei aina muun tiedekirjallisuuden avulla onnistuta. (Salminen, 2011, s. 6)

Kirjallisuuskatsaus kuuluu kaikkeen tieteelliseen tutkimustoimintaan. Kirjallisuuskatsaus on aiemman tutkimuksen tutkimusongelman ja kirjallisuuden ja tutkijan tavoitteiden kautta tehty yhdistelmä. Kirjallisuuskatsaus osoittaa lukijalle sen, miksi tutkimus yleensäkin on tärkeä ja miten se tukee aikaisemmin tehtyjä tutkimuksia. (Energiaa, 2021)

Kirjallisuuskatsauksen metodia mietittäessä syvällisemmin, sopii lainata Salmista (2011, ss. 6–7):

Hallintotieteellisenä metodina ja tutkimustekniikkana kirjallisuuskatsaus kuuluu kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen metodien yhdistelmään (ns. mixed method). Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yksi yleisimmin käytetyistä kirjallisuuskatsauksen perustyypeistä. Sitä voi luonnehtia yleiskatsaukseksi ilman tiukkoja ja tarkkoja sääntöjä. Käytetyt aineistot ovat laajoja ja aineiston valintaa eivät rajaa metodiset säännöt.

Tutkittava ilmiö pystytään kuitenkin kuvaamaan laaja-alaisesti ja tarvittaessa luokittelemaan tutkittavan ilmiön ominaisuuksia. Tutkimuskysymykset ovat väljempinä kuin systemaattisessa katsauksessa tai meta-analyysissä. Kuvaileva katsaus – joskus nimityksenä on traditionaalinen kirjallisuuskatsaus – toimii itsenäisenä metodina, mutta sen katsotaan myös tarjoavan uusia tutkittavia ilmiöitä systemaattista kirjallisuuskatsausta varten. Laajin toteuttamistapa on yleiskatsaus. Puhuttaessa narratiivisesta kirjallisuuskatsauksesta tarkoitetaan yleensä juuri narratiivista yleiskatsausta. Kyse on edellisiä toteuttamistapoja laajemmasta prosessista, jonka tarkoituksena on tiivistää aiemmin tehtyjä tutkimuksia. (Salmi, 2011, ss. 6–7)

Jyväskylän yliopiston (n.d.) mukaan tutkimustyössä voidaan hyödyntää saman tutkimusongelman tarkasteluun useita eri menetelmiä ja sitä sanotaan monimenetelmäisyydeksi. Tätä metodia käytettiin tässä opinnäytetyössä. Kun käytetään useita eri menetelmiä, voidaan saada usean osa-alueen käsittävä monipuolinen ja kattava tulos. Sekä laadulliset että määrälliset menetelmät sopivat monimenetelmäiseen tutkimukseen.

Monimenetelmäisyydestä käytetään myös nimitystä triangulaatio. Tässä opinnäytetyössä käytetään triangulaatiota, koska se hyödyntää sekä laadullisten (kvalitatiivinen) että määrällisten (kvantitatiivinen) tutkimusmenetelmien tuloksia. Koska kirjallisuuskatsaus on hallintotieteellisenä metodina kvantitatiivisen- ja kvalitatiivisen metodin yhdistelmä, kuvaan molemmat metodit ohessa.

Vilka ym. (2003, s. 63) mukaan laadullinen tutkimusmenetelmä sopii toteutukseen, kun tavoitteena on ilmiön ymmärtäminen kokonaisvaltaisesti. Vilka ym. (2003, s.63) täsmentää, että; ”lähtökohtana on, että haluat kirjoittamaton faktatietoa tai haluat ymmärtää, millaiset uskomukset, halut, ihanteet ja käsitykset ihmisten toiminnan taustalla vaikuttavat.” Tämän opinnäytetyön luonne sopii tähän ajatusmaailmaan.

Kvalitatiivisen tutkimuksen prosessikuvaus on tavanomainen ja se alkaa tutkimusongelman kuvauksesta. Aineiston avulla saadaan vastaukset tutkimuskysymykseen. Kvalitatiivisen tutkimusprosessin voi myös vaiheistaa eri osiin. Näitä ovat suunnittelu-, tiedonkeruu-, analyysi- ja tutkintavaihe. (Kananen, 2010, s. 36)

Kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen rakenne on samanlainen kuin laadullisessa tutkimuksessa, mutta lähtökohdat eriävät, koska kvantitatiivisen tutkimuksen edellytyksenä on laaja teoria ja syvällistä ymmärrystä tarkasteltavasta aiheesta. (Kananen, 2010, s. 75).

Koska kirjallisuuskatsauksen tavoite on kehittää nykyistä teoriaa ja myös rakentaa uutta teoriaa, sopi kirjallisuuskatsaus hyvin osamenetelmäksi

tähän työhön. Kirjallisuuskatsaus pyrkii rakentamaan kokonaiskuvaa, tunnistamaan ongelmia ja sillä voi olla myös historiallinen toimintaote, joten se sopi menetelmänä hyvin tähän opinnäytetyöhön. (Salminen, 2011, s. 3).

Tässä opinnäytetyössä hyödynnettiin kuvailevan kirjallisuuskatsauksen narratiivista orientaatiota ja yleiskatsauksen muotoa. Tämä metodi sopii tälle opinnäytetyölle hyvin, sillä näin voidaan tuottaa uutta tietoa ja näkemyksiä, joita saadaan tiivistämällä aikaisempaa kirjallisuutta, tutkimuksia, muuta materiaalia ja muita tiedonhankkimisen muotoja.

Tämä opinnäytetyö pyrki selittämään ja ymmärtämään riistatalouden uusia ilmiöitä ja helpottamaan riistatalouden kehityssuunnan ennustettavuutta. Mainitut menetelmät tukevat tätä haastetta.

3.5 Opinnäytetyössä käytettyjen aineistojen analysointi

Opinnäytetyön tekijä työskentelee Suomen riistakeskuksen hyvinvointia riistataloudesta -tiimissä, jonka edistää riistatalouden hyvinvointivaikutuksia ja riistasta saatavaa taloudellista hyvinvointia. Kehittämisen keskiössä ovat erilaiset hankkeet, joiden rahoittajina ovat julkiseen riistakonserniin kuuluvia sidosryhmiä. Näissä hankkeissa tuotettiin kyselyitä riistatalouden eri osapuolille ja niiden tilaajana oli Suomen riistakeskus. Näiden kyselyiden tuloksia hyödynnettiin tässä opinnäytetyössä, sillä ne ovat laajuudeltaan niin merkittäviä, että erillisen kyselyn laatiminen tätä opinnäytetyötä varten ei resurssien puolesta olisi ollut mahdollista. Tässä opinnäytetyössä hyödynnettiin myös teoksia, jonka oli tehnyt tämän opinnäytetyön tekijä tai jossa tekijä on aktiivisesti ollut mukana. Hyödynnettäviä kyselyitä ja teoksia ovat;

- Kuluttajat ja riistan lihan käyttö -kysely (Segmento Oy & Palvelupulssi)
- Maan- ja metsänomistajakysely (Taloustutkimus Oy)
- Hyvinvointia riistasta – kysely metsästyseuroille ja -seurueille (Suomen riistakeskus)
- Riistan lihan myynnin opas (Riistaketjun sidosryhmätahot)
- Hyvinvointia riistasta hankkeen kenttäosion loppuraportti (Pietarinen Petteri)
- Lahtivajainvestoinnin ABC -opas (Pietarinen Petteri)

Kyselyiden ja teosten tuloksia raportoidaan kappaleessa neljä. Kappaleen neljä (4) maanomistajanäkökulmaa palvelevat parhaiten Maan – ja metsänomistajakysely, Hyvinvointia riistasta -kysely ja Hyvinvointia riistasta hankkeen kenttäosion loppuraportti. Metsästyseuranäkökulmaa selventävät parhaiten Maan- ja metsänomistajakysely, Kuluttajan ja riistan lihan käyttö -kysely, Riistan lihan myynnin opas, Lahtivajainvestoinnin ABC -opas ja Hyvinvointia riistasta hankkeen kenttäosion loppuraportti. Muita toimijoita ovat esimerkiksi kuluttajat, järjestöt, palveluiden tarjoajat ja etujärjestöt. Heidän osaltaan melkein kaikki oppaat ja kyselyt selventävät asiaa. Yhteiskuntaosioita voi käsitellä hyvinkin laajasti ja siihen kuuluvat

kansalaiset (kuluttajat) ja viranomaiset. Näistä muodostuu osaltaan Suomen kilpailukyky ja talouskehitys. Voisi ajatella, että riistataloudella osana monimuotoista ja kestävää biotaloutta ja/tai metsätaloutta voisi olla merkitystä, jossakin ja laajenevassa määrin. Jos riistatalous kehittyy kaikkia osapuolia tyydyttävästi, voi siitä syntyä monella tapaa hyvinvointia ja taloudellista hyvinvointia.

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyö toteutetaan toimeksiantona Suomen riistakeskukselle, jossa työskentelen erilaisten riistatalouden hankkeiden parissa, hyvinvointia riistataloudesta -tiimissä. Nämä hankkeet ovat sellaisia, jotka tuottavat hyvinvointia ja taloudellista hyvinvointia riistatalouden kontekstissa. Opinnäytetyön tutkimusmateriaali on peräisin hankkeista, jossa on tuotettu tai tuotetaan uutta tietoa. Laadullisia materiaaleja ovat tutkijan havainnointi- ja haastattelumateriaalit eri sidosryhmille. Määrällisiä materiaaleja ovat eri kyselyiden tulokset, joita on tehty vuosien 2019 ja 2021 välisenä aikana. Viimeisin kysely on valmistunut kesällä 2021. Materiaalit ovat Suomen riistakeskuksen tuottamia ja/tai tilaamia.

4.1 Kohdeorganisaatio

Opinnäytetyö tehdään Suomen riistakeskuksen käyttöön. Suomen riistakeskus on osa julkista riistakonsernia, joten opinnäytetyöstä voivat hyötyä myös muut julkisen riistakonsernin osapuolet.

Kohdeorganisaation kuvaus lainattuna (Suomen riistakeskus, n.d.-d):

Maa- ja metsätalousministeriön hallinalan ne toimijat, joilla on riistaan tai riistatalouteen liittyviä tehtäviä, muodostavat yhteistyöryhmän, jota kutsutaan julkiseksi riistakonserniksi. Julkiseen riistakonserniin kuuluvat maa- ja metsätalousministeriö (luonnonvaraosasto), Suomen riistakeskus ja riistanhoitoyhdistykset, luonnonvarakeskus (Luke), metsähallitus (eräpalvelut) ja ruokavirasto (riistan terveydentilan tutkimus). Julkisen riistakonsernin strategia ja siihen liittyvä verkostoyhteistyö tehostaa konserniin kuuluvien virastojen ja laitosten johtamista, toiminnan suunnittelua ja tulosoajasta.

Kohdeorganisaation esittelyn osa-alueet; strategia, visio, toiminta-ajatus, yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet, strategisen päämäärät ja Suomen riistakeskuksen tehtävät on kuvattu sellaisenaan tähän alle, kuten ne esiintyvät riistakonsernin ja Suomen riistakeskuksen organisaatioesityksissä.

Julkisen riistakonserni:

Strategia

Julkisen riistakonsernin strategiaa ja osastrategioita valmistellaan kahdesti vuodessa järjestettävissä seminaareissa. Valmisteluun osallistuvat konserniin kuuluvien toimijoiden lisäksi valtakunnallisen riistaneuvoston ja alueellisten riistaneuvostojen puheenjohtajat ja esittelijät. Julkisen riistakonsernin strategia vastaa maa- ja metsätalousministeriön

hallinnonalan strategiaa ”Ruoka ja uusiutuvat luonnonvarat – leipää ja hyvinvointia elinvoimaisesta luonnosta”.

Visio

Hyvinvointia riistasta – Suomi on riistavaran kestävä käytön, hoidon ja suojelun edelläkävijä.

Toiminta-ajatus

Julkisen riistakonsernin toimijat vastaavat riistakantojen elinvoimaisuudesta, turvaavat riistavaran monipuolisen ja kestävä käytön sekä sovittavat yhteen riistatalouteen liittyviä erilaisia odotuksia.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Riistakannat säilyvät elinvoimaisina
- Riistatalous luo hyvinvointia
- Metsästys ja riistanhoito on eettistä ja vastuullista
- Riistavahingot ja -konfliktit ovat hallinnassa

Strategiset päämäärät

- Vahvistamme riistataloutta osana ekosysteemipalveluja ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä
- Edistämme riistatalouden moninaisten hyvinvointivaikutusten tunnistamista ja arvostusta
- Turvaamme luotettavan, ajantasaisen ja yhteiskäyttöisen riistatiedon riistatalouden perustaksi
- Toimimme avoimesti ja aktiivisesti kansallisten ja kansainvälisten kumppaneiden ja sidosryhmien kanssa
- Toimintatapamme ovat vaikuttavia, taloudellisia, asiakaslähtöisiä ja ennakoivia ja huolehdimme omasta jatkuvasta kehitymisestämme

Suomen riistakeskus:

Suomen riistakeskus edistää kestäväää riistataloutta, tukee riistanhoitoyhdistysten toimintaa ja huolehtii riistapolitiikan toimeenpanosta sekä vastaa sille säädetyistä julkisista hallintotehtävistä. Suomen riistakeskus on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, joka aloitti toimintansa 1.3.2011. Riistakeskukseen yhdistettiin Metsästäjäin Keskusjärjestö ja riistanhoitopiirit.

Tehtävät

Suomen riistakeskuksen tehtävät on määritelty riistahallintoa koskevassa laissa. Tehtävät on jaettu julkisiin hallintotehtäviin ja muihin tehtäviin. Julkisista hallintotehtävistä valtaosa on lupahallintoa. Tyypillisiä tehtäviä ovat esimerkiksi hirven metsästystä koskevien pyyntilupahakemusten käsittely ja pyyntilupapäätösten tekeminen. Myös riistaeläinlajien rauhoituksesta poikkeaminen ja kiellettyihin

pyyntimenetelmiin ja pyyntivälineisiin liittyvät lupa-asiat kuuluvat riistakeskuksen julkisiin hallintotehtäviin. Tehtävät, jotka eivät edellytä julkisen vallan käyttöä, käsittävät kestävä riistatalouden monipuolisen edistämisen sekä riistanhoitoyhdistysten ja metsästäjien toiminnan tukemisen.

Riistahallintolain mukaan Suomen riistakeskuksen muut tehtävät ovat

- kestävä riistatalouden edistäminen sekä riistatalouteen liittyvän yleisen edun valvonta
- riistaeläinkantojen tilan, kehityksen, kestävyys ja elinvoimaisuuden seuraaminen sekä näihin liittyvien toimintojen kehittäminen yhdessä tutkimuksen kanssa
- riistanhoidon sekä riistan elinympäristöjen hoidon edistäminen
- riistaeläinlajeja ja niiden elinympäristöjen hoitoa koskevien hoitosuunnitelmien valmistelu, laatiminen ja päivittäminen
- riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisen edistäminen
- kestävä, turvallisen ja eettisesti hyväksyttävän metsästyksen edistäminen
- riistanhoitoyhdistysten toiminnan edistäminen ja riistanhoitoyhdistysten toimihenkilöiden kouluttaminen
- metsästyksen, riistatalouteen ja riistaeläimiin liittyvien asiantuntija-, koulutus- ja neuvontapalveluiden tuottaminen
- tiedotus ja viestintä
- Suomen riistakeskuksen ja riistanhoitoyhdistysten yhteisten tietojärjestelmien, tietovarantojen ja tietopalveluiden ylläpitäminen ja kehittäminen sekä toimialan yhteisten tietojärjestelmien, tietovarantojen ja tietopalveluiden kehittämiseen osallistuminen
- kansainväliseen yhteistyöhön osallistuminen.

(Suomen riistakeskus, n.d.-e)

4.2 Opinnäytetyössä käytettyjen aineistojen taustaa

Käytettyjä aineistoja ovat siis erilaiset kyselyt ja teokset. *Teoksista Hyvinvointia riistasta hankkeen kentän loppuraportti (2020)* on teos, jonka on tehnyt tämän opinnäytetyön tekijä. Se sisältää havainnointimateriaalia yli kahdenkymmen metsästysseuran tai -seurueen tavoista toimia vierasmetsästyksen ja riistan lihan myynnin parissa. Lisäksi raportti kuvaa maanomistajasuhteiden toimivuutta, yleistä kehittämistä ja haasteita. Teos pohjautuu havainnointiin ja haastatteluihin, joita tehtiin vuosien 2019 ja 2020 aikana ja kohteita oli 23 kappaletta Varsinais-Suomesta, Pirkanmaalta, Satakunnasta ja Uudeltamaalta. Kyseinen opas on tuotettu Hyvinvointia riistasta hankkeen yhteydessä. Tätä hanketta rahoitettiin Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta 2014–2020 ja rahoitukseen osallistuivat Varsinais-Suomen, Uudenmaan, Pirkanmaan ja Satakunnan ELY-keskukset.

Hyvinvointia riistasta loppuraportti – kenttäosio; kentän käytänteet ja haasteet	
	
2020 Petteri Pietarinen	
SISÄLLYS	
1	JOHDANTO file:///c:/pp_oma_henkilökohtainen/hvr 1
2	VIERAS loppuraportti pietarinen valmis.docx 3
2.1	Vä Avaa linkki: Ctrl + napsautus 3
2.2	Vä 4
3	RIISTAN MYYNTI 6
3.1	Riistan myynti yleisesti 6
3.2	Riistan lihan myynti 6
3.3	Riistan lihan myytävät sensoiva 7
3.4	Muu myyntitoiminta 7
4	MAANOMISTAJASUHTEET 9
4.1	Metistyskokeuden vuokrauksen maadot sensoiva 9
4.2	Hyvien suhteiden rakentaminen 10
4.3	Toimivan vierasjähdän ja riistan hyödyntämisen yhtiö 10
5	LOPUKSI 11
5.1	Teserjämät 11
5.2	Riistanrakentolaitokset 11
5.3	Riistan lihan, haiden, nahkojen ja sarvien noutopalvelu 12
5.4	Myyntipalveluiden ulkoistaminen 12
5.5	Vahingot viljelykselle ja metsätaloudelle 12
5.6	Muuta huomoitavaa 13
5.7	Toiminnan ylläpitäminen 13
6	JOHTOPÄÄTÖKSET 15
	LÄHTEET 20

Kuva 4. Hyvinvointia riistasta hankkeen kentän loppuraportin kansi ja sisällysluettelo (Hyvinvointia riistasta hanke, 2020)

Riistan lihan myynnin opas (2020) on teos riistan lihan myyntiä aikoville tahoille. Se sisältää elintarvikelain mukaisia vaatimuksia lihan oikealle käsittelylle, myymiselle ja tiloille, joissa lihaa käsitellään. Opas on tuotettu usean eri tahon kanssa; Ruokavirasto, Suomen riistakeskus, Turun yliopisto, Novia ammattikorkeakoulu, Metsästäjäliitto, MTK, SLC ja metsästyseurat. Olen ollut hankkeessa mukana yhtenä Suomen riistakeskuksen edustajista. Kyseinen opas on tuotettu Hyvinvointia riistasta hankkeen yhteydessä ja hanketta rahoitettiin Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta 2014–2020 ja rahoitukseen osallistuivat Varsinais-Suomen, Uudenmaan, Pirkanmaan ja Satakunnan ELY-keskukset.

Lahtivajainvestoinnin ABC -opas on vuonna 2021 valmistunut teos, joka antaa ohjeita metsästyseuran lahtivaja saattamiseksi niin sanotuksia ilmoitetuksi elintarvikehuoneistoksi. Elintarvikehuoneisto mahdollistaa riistan lihan myymisen metsästyseuroilta kuluttajille ja vähittäiskauppaan. Olen tehnyt teoksen Latua lahtivajoihin Satakunta -hankkeen puitteissa. Kyseistä hanketta rahoitetaan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta ja se on Pyhäjärvi-instituutin ja Suomen riistakeskuksen yhteishanke. Teosta ei ole julkaistu.

Tutkimuksen toteutus

- Tutkimus toteutettiin Suomen riistakeskuksen toimeksiannosta. Taloustutkimus toteutti tutkimuksen tiedonkeruun.
- Tutkimus toteutettiin sähköisen kyselyn ja push to web-kyselyn yhdistelmänä. Kyselyn toteutusta varten Suomen riistakeskus toimitti Taloustutkimukseen tietoturvallisesti maan metsänomistajien sähköpostiosoitteet. Yhteystiedot oli hankittu Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä.
- Kutsuja lähetettiin kaikkiaan noin 53 000 kpl. Vastauksia saatiin kaikkiaan 7447 kpl, vastausprosentiksi muodostui noin 14 %. Tiedonkeruun aikana ei lähetetty muistutuksia. Taloustutkimukseen tuli tiedonkeruun aikana lukuisia yhteydenottoja, missä kysyttiin mm. vastaamisen tietosuojasta, otettiin kantaa kysymysmuotoiluihin, kerrottiin, ettei haluta vastata taustatietokysymyksiin tai pyydettiin lomaketta paperiversiona.
- Vastaaminen oli mahdollista suomeksi ja ruotsiksi aikavälillä 22.2.3.2021. Tiedonkeruun aikana tilaajalle toimitettiin väliaikaisesti tulostus (=suoratuloste). Tiedonkeruun päätyttyä tilaajalle toimitettiin anonymisoitua dataa, mistä oli poistettu henkilöön liittyvät tunnisteet (sähköpostiosoite, asiakasid).
- Tutkimusprojektin jälkeen Taloustutkimus hävittää saadut rekisteritiedot järjestelmänsä.

3 13.7.2021

Kuva 5. Maan- ja metsänomistajakyselyn taustaa (Maan- ja metsänomistajakysely, 2021)

Maan- ja metsänomistajakysely (Kuva. 5.) on kesällä 2021 valmistunut Suomen riistakeskuksen tilaama kysely, jossa selvitettiin maanomistajien mielipiteitä koskien metsästysseurojen vierasmetsästyksen ja riistan lihan myymisen näkökulmia. Lisäksi kyselyssä tutkittiin maanomistajien ja metsästysseurojen vuorovaikutusta. Kyselyn tiedonkeruun suoritti Taloustutkimus Oy. Se tehtiin sähköisen kyselyn ja Push to web -kyselyiden kautta. Kutsuja lähetettiin 53000 kappaletta ja vastauksia saatiin 7447 kappaletta (15 %) 22.2. –31.3.2021 välisenä aikana. Teosta ei ole julkaistu. Kyselyn tutkimustuloksia julkaistaan täten osittain tässä opinnäytetyössä.

Kuluttajat ja riistanlihan käyttö -kysely (Kuva 6.) saavutti noin 1000 vastaajaa Bilendin kuluttajapaneelissa tammikuussa 2021. Otos on painotettu vastaamaan todellista väestön määrää maakunnittain. Paneelin ja paneelin tulokset tuottivat Segmento Oy ja Palvelupulssi (Pura, M. & Liewendal, H. 2021). Tilaajina olivat Suomen riistakeskus, Novia ammattikorkeakoulu, Turun yliopiston Brahea keskus ja kauppakorkeakoulu Hanken. Tutkimus liittyy Hyvinvointia riistasta hankkeeseen, josta kuvaus löytyy edellä.

Kuva 6. Kyselytutkimuksen; Kuluttajan ja riistalihan käyttö taustaa. Lähde: Mediatiedotetta varten tehty esitys. Wickström, M. 2021)

Lisäksi tietoa on saatu Hyvinvointia riistasta hankkeen alkukyselystä, johon saatiin yli 1000 kappaletta vastauksia Varsinais-Suomesta, Satakunnasta, Pirkanmaalta ja Uudeltamaalta. Kyselyn teki Suomen riistakeskus 2019 (Tuominen, L. & Wickström, M. 2020) ja se käsitteli metsästyseurojen halukkuutta kehittää vierasmetsästystä, riistan lihan myyntiä ja maanomistajasuhteita. Kysely on julkaisematon. Sen tuloksia ei varsinaisesti hyödynnetä tässä opinnäytetyössä, mutta se tuo asiasisältöä joiltain osin.

4.3 Modernin riistatalouden hyödyt ja hyödyn muodot suoritusasteen eri sidosryhmille

Kirjoitan tässä opinnäytetyössä riistan positiivisista hyödyistä ja hyötyjen muodoista. Sivuan luonnollisesti myös haittanäkökulmia, mutta en korosta niitä, vaan pyrin kuvaamaan asioita neutraalisti. Opinnäytetyön tarkoitus on luoda riistataloudelle uutta positiivisempaa näkökulmaa, ja jossa jaetaan hyötyjä ja mahdollisuuksia eri sidosryhmien näkökulmista. Tämä toivottavasti edistää yhteistyötä ja aktiivista vuorovaikutusta eri sidosryhmien välillä. Työ toivottavasti edistää yhtenäisen näkemyksen syntymistä siitä, mitä kestävä ja monimuotoinen riistatalous Suomessa voisi olla tai mihin suuntaan se voisi kehittyä.

Tähän sopii hyvin Hiidenmiehen (2018) lausahdus; ”riistaa on aina jonkun mielestä liian vähän tai liian paljon”.

4.3.1 Maanomistajat

Kuten olen Hyvinvointia riistasta -hankkeen kenttäraportissa kirjoittanut, hyvät maanomistajasuhteet ovat avainasemassa, mikäli metsästyseura tai jokin muu taho haluaa kehittää vierasmetsästystä hallinnoimilla alueillaan. Vierasmetsästystä voidaan tässä tapauksessa luonnehtia metsästysmatkailuksi, joka tuottaa biotaloudellisesti jotain ja jollekin. Maanomistajat vuokraavat metsästysoikeutensa yleensä eteenpäin ja saavat siitä korvausta jossakin muodossa. Omien haastatteluideni perusteella maanomistaja hyötyy vuokrauksesta usein eri tavoin. Perinteinen tapa on se, että maanomistaja hyötyy siitä, että jokin taho metsästää vahinkoa aiheuttavia hirvieläimiä. Haastatteluiden perusteella on myös muita tapoja kuten esimerkiksi lihan saaminen tai lihan edullisesti ostaminen metsästäjiltä. Myös rahallinen vuokratyöntö on yksi vaihtoehto. Lisäksi voidaan järjestää kiitokseksi peijaisia tai vaikka saada lihaa niin sanottuina kiitospaloina. Tapoja on monia. Lisäksi on yleisessä tiedossa, että hyvät metsästysmahdollisuudet voivat nostaa kiinteistöjen hintaa.

Maan- ja metsänomistajakyselyn perusteella maanomistajien sielunmaailmaa voidaan kuvata hyvin laajasti. Kaikki lähtee liikkeelle niistä syistä mitkä maan- ja metsänomistajat hyväksyvät hirvieläinkantojen sääntelyn perusteiksi. Kaikkein merkittävimpiä perusteluja ovat;

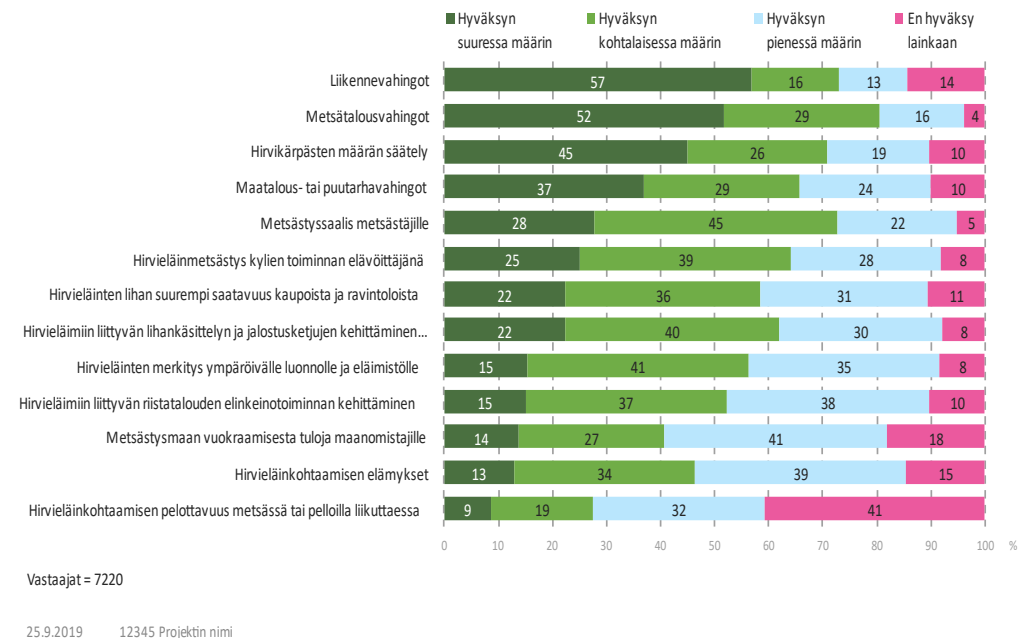
- Liikennevahingot
- Metsätalousvahingot
- Hirvikärpästen määrän sääntely
- Maatalous- ja puutarhavahingot
- Metsästyssaalis metsästäjille
- Hirvieläinmetsästys kylien toiminnan elävöittäjänä
- Hirvieläinten lihan suurempi saatavuus kaupoista ja ravintoloista
- Hirvieläimiin liittyvän lihankäsittelyn ja jalostusketjun kehittäminen
- Hirvieläinten merkitys ympäröivälle luonnolle ja eläimistölle
- Hirvieläimiin liittyvän riistatalouden elinkeinotoiminnan kehittäminen
- Metsästyksmaan vuokraamisesta tuloja maanomistajalle
- Hirvieläin kohtaamisen elämykset
- Hirvieläin kohtaamisen pelottavuus metsässä tai pellolla liikuttaessa

Jos tarkastelemme maan- ja metsänomistajien kyselyn tuloksia ja vastauksia, joissa vastaukset olivat muodossa; 1. Hyväksyn suuressa määrin tai 2. Hyväksyn kohtalaisessa määrin, voimme todeta, että kuusi tärkeintä syytä säädellä hirvikantoja Suomessa olivat Liikenne (57+16=73%), Metsätalousvahingot (52+29=81%), Hirvikärpästen määrän säätely (45+26=71%), Maatalous- ja puutarhavahingot (37+29=66%), Metsästyssaalis metsästäjälle

(28+45=73%) ja Hirvieläinmetsästys kylien toiminnan elävöittäjänä (25+39=64%). Tämä selviää kuvasta 7.

taloustutkimus

Missä määrin hyväksyt seuraavat syyt säädellä hirvieläinkantoja Suomessa ylipäätään?

Kuva 7. Hirvieläinkantojen sääntelyn hyväksyttävyys (Maan- ja metsänomistajakysely, 2021)

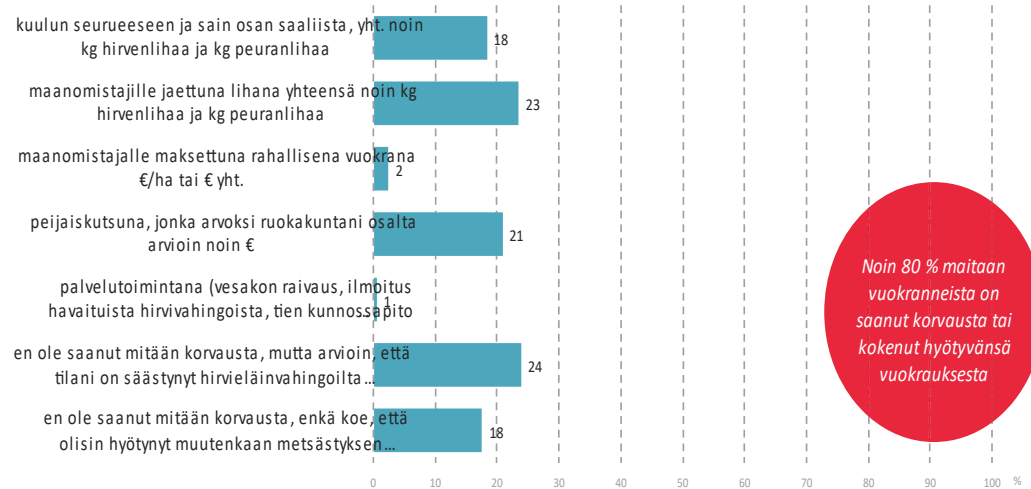
Kyselyn perusteella voi maan- ja erityisesti metsänomistajan näkökulmasta olla järkevää jakaa syitä taloudelliseen näkökulmaan ja vahinkonäkökulmaan. Liikenne-, metsätalous- ja maatalous- ja puutarhavahingot ovat tärkeitä hirvieläinkantaa sääteleviä seikkoja maan- ja metsänomistajille. Näistä on olemassa varsin hyvät valtiovallan tukemat korvauskäytänteet ja vahinkoja pienennetään yleisimmin juuri tekemällä yhteistyötä metsästyseuran kanssa. Se seikka, että maanomistajat arvostavat korkealle metsästyssaaliin merkitystä metsästäjille ja hirvieläinmetsästyksen merkitystä kylien elävöittämisessä, voisi olla hyvä näkökulma edistää taloudellista ajattelua. Jos hirvieläinmetsästys elävöittää paikallista yhteisöä, voisi vierasmetsästystä edelleen kehittämällä olla paikalliseen yhteisöön ja myös maan- ja metsäomistajille laajempi taloudellinen mahdollisuus. Voisiko kestäväällä ja monimuotoisella hirvieläinkannalla olla metsänomistajalle taloudellinen merkitys metsätalouden näkökulmasta?

Kun puhumme taloudellisesta näkökulmasta, päädyimme usein metsästysoikeuden vuokraamiseen ja sen muotoihin. Tämän kappaleen alussa listasin joitain tapoja, joilla metsästysoikeuden vuokraa metsänomistajalle maksetaan. Maan- ja metsänomistaja -kyselyn perusteella (Kuva 8.) voidaan nähdä, että suurin vastaajaryhmä on; *en ole saanut mitään*

korvausta, mutta arvioin, että tilani on säästynyt hirvieläinvahingoilta metsästyksen ansioista (24 %). Tämä tukee perinteisen riistatalouden näkemystä, jossa metsänomistaja hyötyy siitä, että metsästyseura metsästää hirvieläimiä. Taulukosta näkee myös, että melkein yhtä tärkeinä vuokra-*muotoina olivat myös maanomistajille jaettuina lihoina (23 %), peijaiskutsuina (21 %) ja saaliin muodossa, kun metsänomistaja kuuluu itse metsästävään seuraan (18 %).* Eräänlaista vastiketta siis maksetaan jo nyt. Rahallisen korvauksen osuus oli vain 2 prosenttia valtakunnallisesti, mutta sen osuus oli yhdellä Uudenmaan alueella merkittävä. Uskon rahallisen vuokraosuuden kasvavan, sillä jo tällä hetkellä kuntien, valtioiden ja yritysten omistamien maiden kohdalla on yleisenä käytäntönä rahallinen korvaus. Tällä hetkellä vapaista metsäkaupoista ohjautuu erilaisten instituutioiden omistukseen jo yli puolet, joten on hyvin todennäköistä, että tämä käytäntö ohjautuu yksityisten maanomistajien käytännöksi. (<https://www.metsalehti.fi/artikkelit/hannun-hintaseuranta-metsatilamarkkinoiden-yleiskatsaus-2020/#bfc7d8c>) Mainittakoon vielä, että Wickströmin (2021) mukaan Tanskassa maanomistajan saama vuokra metsästysoikeudesta on suuruusluokkaa 100–200 eur per hehtaari ja Ruotsin eteläisissä olissakin noin 100 eur luokkaa per hehtaari. Pohjoista kohti hintataso laskee. Metsästysoikeuden vuokraamisella ja metsästysmahdollisuuksien tuottamisella on täten erittäin merkittävä rooli maanomistajan tuloista.

Rahallinen korvaus metsästysoikeuden vuokrauksesta yhdistettynä valtiollan hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvauskäytänteellä voisi olla vaikutusta kokonaisvaltaiseen metsätalouden tulokseen. Jos metsänomistaja lisäksi saattaisi osan maistaan luonnonsuojeluohjelmaan esimerkiksi METSO- tai HELMI-ohjelmaan monipuolistuisi metsänomistajan metsätalouden tulojen kokonaisuus.

Jos vuokraatte maitanne hirvieläintenmetsästyksen, miten saitte vuokran / vastikkeen vuonna 2020?

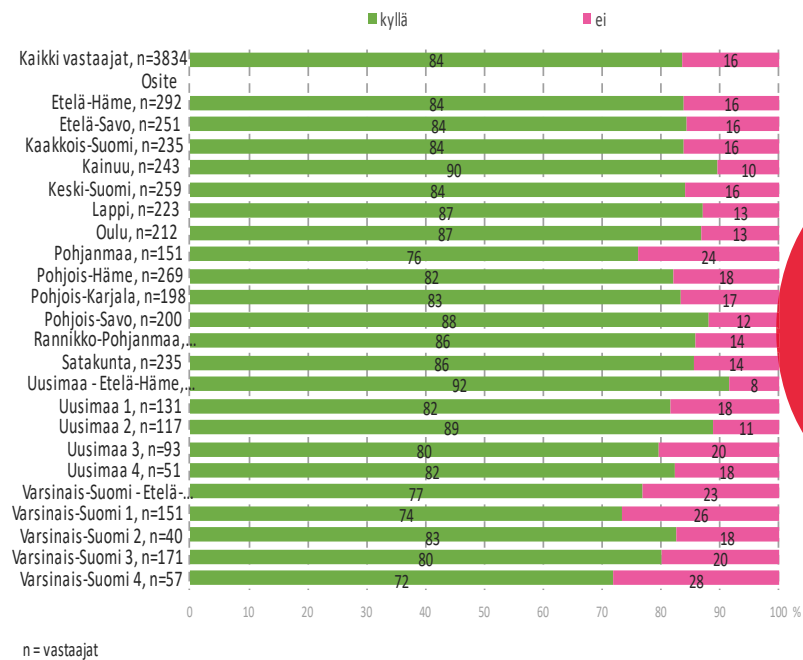
Vastajat = 6542

23 25.9.2019 12345 Projektin nimi

Kuva 8. Maiden vuokrakäytännöt (Maan- ja metsänomistajakysely, 2021)

Metsä- ja maanomistus, kuten myös hirvieläinkantojen tiheydet ovat hyvin erilaisia Suomessa. Tiheimmällä valkohäntäpeura-alueella Varsinais-Suomessa, Satakunnassa, Pirkanmaalla ja Uudellamaalla rahallisella metsästysoikeuden vuokrakäytännöllä voi olla merkitystä. Oli metsästysoikeuden vuokraamisen muoto mikä tahansa, maanomistajat näyttäisivät olevan hyvin tyytyväisiä siihen, onko korvaus heidän mielestään sopiva. Tämä selviää hyvin kuvasta 9. Varsinais-Suomi (72 %) näyttäisi kokonaisuutena kuitenkin olevan selkeästi koko maan keskiarvon (84 %) alapuolella. Tämä johtunee osaltaan siitä, että Varsinais-Suomessa on hyvin pitkät maanomistajuuden perinteet ja suuria yksittäisiä maanomistajia on paljon. Heidän keskuudessaan on varmasti syntynyt keskustelua vuokrauksen vastikkeellisuuden laajentamisesta.

Onko korvaus mielestänne sopiva

Korvauksia saaneista valtaosa on korvaukseen tyytyväinen

32 25.9.2019 12345 Projektin nimi

Kuva 9. Metsästysoikeuden vuokrauksen korvauksen sopivuus (Maan- ja metsän-omistajakysely, 2021)

4.3.2 Metsästysseurat

Hyvinvointia riistasta hankkeen kenttäosion loppuraportissa olen käsitellyt paljon metsästysseuran ja maanomistajan välisiä suhteista, kuten olen tehnyt myös edellisessä kohdassa. Metsästysseura voi kehittää omaan toimintaansa ja olemassaoloon monin tavoin. Tärkeää on luonnollisesti myös talous. Haastateltuani yli kahtakymmentä metsästysseuraa hyvinvointia riistasta kenttäosion loppuraporttia varten, voidaan todeta, että ilman kehittyvää taloutta metsästysseura ei voi vastata niihin muutostarpeisiin mitä ympäristö tällä hetkellä tuottaa ja vaatii. Kuten aikaisemmin on todettu pienten hirvieläinten (valkohäntäpeura ja metsäkauris) kannat ovat paikoitellen runsastuneet niin, että luonnon kantokyky on osin häiriintynyt eikä välttämättä kestä sellaisia kantatiheyksiä. Samalla ne ovat aiheuttaneet runsastuvissa määrin liikenne-, viljelys- ja metsävahinkoja. Wickström (2018) on todennut, että sosiaalinen kantokyky on paikoitellen ylitetty, mutta luonnon osalta kantokyky on todennäköisesti luokkaa 400 valkohäntäpeuraa tuhannella hehtaarilla. Kantokykyä täytyy punnita kahdesta näkökulmasta ja viestinnällä on tässä suuri rooli.

Metsästyksen kaatotavoitteet ovat paikoitellen niin suuret, että metsästyseuran henkilöresurssit ja metsästysinfrastruktura eivät riitä tavoitteiden saavuttamiseen. Henkilöresursseilla tarkoitan metsästyksen osallistuvia henkilöitä metsästyseurassa tai -seurueessa. Metsästysinfrastrukturilla tarkoitan metsästysrakenteita ja -rakennuksia kuten metsästystoroneja, käyttäyskoppeja, riistan käsittelytiloja eli käytännössä lahtivajaa ja muita tiloja kuten esimerkiksi sosiaalitaloja.

Metsästyseurojen jäsenten keski-ikä alkaa olla monissa seuroissa varsin korkea ja mikäli uusia jäseniä seuraan ei saada, metsästyksen toteuttaminen käy yhä haastavammaksi. (<https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/era/artikkeli-1.315359>) Vierasmetsästäjät voivat olla ratkaisu tähän haasteeseen. Vierasmetsästäjä tuo kaivattuja henkilöresursseja metsästyseuraan. Myös seuran taloudelle tämä on hyvä asia, sillä usein vierasmetsästäjä maksaa vierasjahtiin pääsystä ja/tai myös kaatamastaan riistasta esimerkiksi kaatamastaan valkohäntäpeurasta. Lainaan tässä kohtaa Pietarisen (2020, ss. 3–4) kenttäosion loppuraporttia ja listaan alle ne muodot, joita metsästyseurat käyttävät vierasmetsästyskäytänteissään.

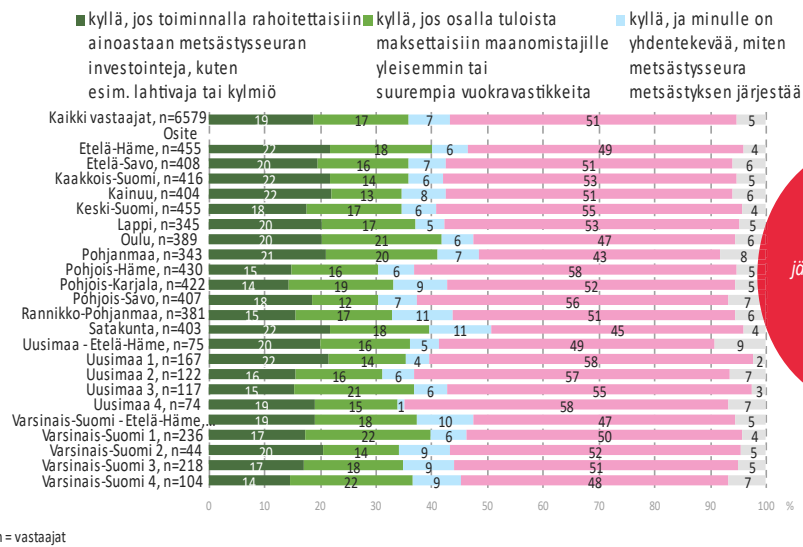
Nämä ovat vaihtoehtoja, joita voidaan soveltaa yksittäin tai yhdistelemällä ja usein ne ovatkin erilaisia hybridi -versioita (Pietarinen, 2020, ss. 3–4):

1. Jäsenen mukanaan tuoma vieras vastikkeetta. Tämä on varmasti perusmuotoisin vierasjahdin muoto, jossa metsästyseuran jäsen ja/tai jäsenet saavat tuoda vieraan mukana jahtiin. Vieras on usein sukulainen tai kaveri, ja jahti on vastikkeeton tai maksu on pienehkö esimerkiksi lupamaksu. Tämä on hyvin vaihtoton tapa järjestää jahti, sillä vieraiden palvelemiseen ei juuri tarvitse panostaa. Tämä muoto ei tosin tuo seuran talouteen paljoa lisäarvoa. Ohjeistus tapahtuu jäsenoikeuksien yhteydessä.
2. Jäsenen mukanaan tuoma vieras vastikkeella. Kuten edellä, mutta vieras on mukana selkeästi suuremmalla vastikkeella. Maksuun on voitu sisällyttää ammuttu ruho, lisämaksusta ruhon jatkokäsittely ja mahdollisesti esimerkiksi lunastaa sarvet ja nahka. Kuten edellä, tämä on erittäin helppo tapa järjestää vierasjahti ja sitä käytetään kohtuullisen paljon, sillä vieraiden läsnäolo on helppo perustella muun muassa maanomistajille.
3. Ulkopuoliselle vieraalle järjestetty käyttäysjahti. Selkeästi seuran ulkopuolinen vieras, joka on markkinoitu esimerkiksi pakettihintana. Paketti sisältää kaadon (hinnoiteltu vasa-lehmä-pukki) ja mahdollisesti lisäpalveluita kuten kuljetuksen ja eväät. Voi sisältää myös kaatotakuun tai uusintakäytön, mikäli saalista ei saada. Hyvin toteutettuna helppo järjestää, mutta sitoo vähintään yhden seuran aktiivin. Joissakin järjestetään tämän tyyppinen jahti jousella ja jousimetsästäjälle on annettu hyvin

vapaat kädet liikkumisen suhteen. Selkeä ohjeistus on hyvä antaa myös kirjallisena.

4. Ulkopuoliselle ryhmälle järjestetty ajojahti. Useista vierasmetstäjistä muodostettu ryhmä, joka on kasattu esimerkiksi mainoksen (some) perusteella. Sitoo paljon seuran jäseniä resursseina, mutta taloudellisesti kannattava tapa. Pakettihinta sisältää yleensä muonituksen, kuljetukset ja mahdollisia muita palveluita kuten majoituksen. Voi sisältää myös kytäyksen illalla. Vaatii seuralta talkoohenkeä. Jossakin talkooväelle maksetaan km-korvausta, ruoka ja päiväraha.
5. Ulkopuoliselle yritykselle järjestetty ajojahti. Kuten edellä, mutta kohteena yleensä yhdestä yrityksestä tulevat vieraat. Tässä taloudellinen arvo on jo varsin merkittävä ja vaatii hyvin transparentin toimintatavan sidosryhmiin päin. Etenkin suhteet ja vuorovaikutus maanomistajiin täytyy olla kunnossa.
6. Ulkopuoliselle kansainväliselle ryhmälle järjestetty ajojahti. Kuten edellä, mutta vieraat ovat kansainvälisiä. Vaatii seuralta enemmän resursseja, kielitaitoa (ohjeistus) ja laadukkaita palveluita. Näille vieraille hinta ei ole se kysymys, joten taloudellinen arvo on merkittävä.
7. Vierasjahdin myynti vapailla markkinoilla. Seura markkinoi palvelujaan ulkopuolisen toimijan kautta (some). Pitkälle viety tapa, jossa korostuu transparenttisuus kaikkiin sidosryhmiin kuten; maanomistajiin ja verottajaan. Vastikkeellisuus maanomistajiin päin alkaa yleensä olla rahamuotoista.

Olisiko mielestänne hyväksyttävää, jos metsästysseura myisi teiltä vuokraamalleen alueelle metsästyslupia tai järjestäisi siellä maksullisia hirvieläinjahteja?

Vuokrattujen maiden jälleenmyynti (luvut tai maksulliset jahdit) jakaa mielipiteet

Kuva 10. Vierasmetsästyksen hyväksyttävyys maanomistajan näkökulmasta (Maan- ja metsänomistajakysely, 2021)

Metsästysseuran tai -seurueen on hyvä tiedostaa, että ainakin kyselyn mukaan (Kuva 10.) voidaan todeta, että 43 prosenttia (19+17+7=43 %) maanomistajista hyväksyisi vierasmetsästyksen vuokraamallaan alueella. Tiheä seurakannan alueella Satakunnassa (51 %), Etelä-Hämeessä (47 %) ja Varsinais-Suomessa (45 %) myönteisyys on entistäkin korkeampi. Potentiaalia siis on, kun taloudellinen hyöty kohdistuu metsästysseuran talouteen tai jos maanomistajille maksettaisiin vuokratuloja laajemmin tai suurempana. On paljon asioita, miten metsästysseura voi kehittää vierasmetsästyskäytäntöitään. Oikeiden markkinointi- ja myyntikanavien löytäminen, ohjeistuksen laatiminen, palveluluiden suunnittelemisen, resurssien miettiminen ja yhteistyökumppanuuksien suunnittelemisen. En tässä opinnäytetyössä syvenny tämän enempää vierasmetsästyksen kehittämissasioihin.

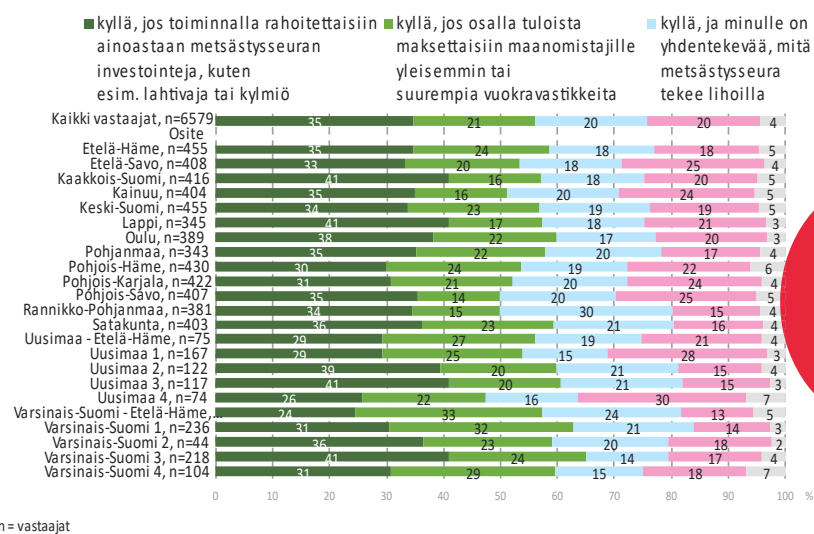
Toinen metsästysseuraan mahdollisuus kehittää ja ylläpitää omaa talouttaan on luonnollisesti luonnonvaraisen riistan lihan myynti. Yleensä myynti tapahtuu vierasmetsästyksen yhteydessä, mutta monet metsästysseurat ovat alkaneet myydä tarkastamatonta luonnonvaraisen riistan lihaan suoraan kuluttajalle tai vähittäismyyntiin kuten kauppaan tai ravintolaan. Tämä on mahdollista, mikäli riistankäsittelytila eli lahtivaja on niin sanottu ilmoitettu elintarvikehuoneisto. Tämä tarkoittaa tiettyjä elintarvikelain mukaisia vaatimuksia kyseiselle huoneistolle, toiminnalle ja henkilöstön koulutukselle. En lähde tässä opinnäytetyössä tarkemmin kuvaamaan vaatimuksia, mutta niitä löytyy tämän opinnäytetyön lähteistä (Riistan lihan myynnin opas). Se on todettava, että lahtivajan saattaminen ilmoitetuksi elintarvikehuoneisto vaatii investointeja. Tuloja on saatavissa

vierasmetsästyksen järjestämisen ja riistan lihan myynnin kautta. Yleisenä havaintona metsästyssseuroja haastateltuani voin todeta, että usein juuri lahtivaja on infrastruktuurin suurin puute. Valkohäntäpeuran kaatomäärien ollessa nykyisen kaltaisia eli merkittäviä, ei puutteellisen lahtivajan kautta yksinkertaisesti voi viedä läpi sellaisia ruhomääriä, mitä kaatotavoitteet edellyttävät. Ja mikäli lahtivaja ei ole niin sanottu ilmoitettu elintarvikehuoneisto, ei sieltä myöskään voi myydä lihaa kuluttajille tai vähittäiskauppaan. Tämä koskee nyljettyä ja leikattua lihaa. Nylkemättömänä lihan myynti onnistuu tavallisestakin lahtivajasta, mutta kysyntää nylkemättömälle ruholle ei juurikaan ole.

Maan- ja metsänomistajat suhtautuvat erittäin myönteisesti siihen, jos metsästyks seuraa myy hirvieläinten lihaa vuokratuilla alueilta. Kuvasta 11. näkee selvästi, että peräti 76 prosenttia heistä hyväksyy tämän, jos toiminnalla rahoitetaan metsästyssseuran investointeja tai jos maanomistajille maksetaan yleisemmin tai suurempia vuokratavastikkeita. Osalle on yhden- tekevää, miten metsästyssseura asiansa hoitaa.

taloustutkimus

Olisiko mielestänne hyväksyttävää, jos metsästyssseura myisi hirvieläinlihaa teiltä vuokraamiltan alueilta kaadetuista hirvieläimistä?

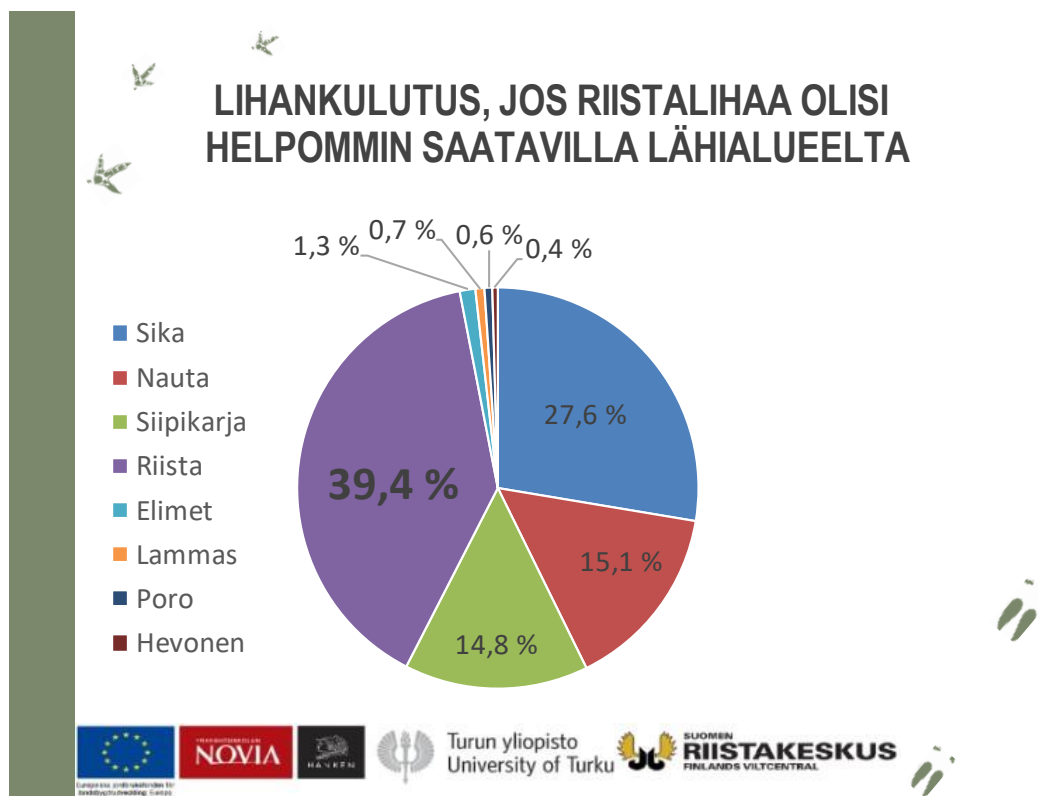
Noin kolme neljästä hyväksyy mailtaan kaadetun hirvieläinlihan myynnin

Kuva 11. Hirven lihan myynnin hyväksyttävyyden vuokratuilla mailla (Maan- ja metsänomistajakysely, 2021)

Tiheällä peura-alueella esimerkiksi Etelä-Hämeessä (77 %), Satakunnassa (80 %) ja Varsinais-Suomessa (80 %) luku on vieläkin suotuisampi. Eli, hirvieläinten lihan myyminen on erittäin hyväksyttävää, jos siitä pääsääntöisesti aiheutuisi hyötyä maan- ja metsänomistajille tai metsästyssseuralle itselleen. Tämä luonnollisesti parantaisi metsästyssseuran toimintaedellytyksiä, kehittymistä ja roolia paikallisyhteisössä. Varmastikin myös

metsästyksen hyväksyttävyyks kasvaisi, jos seura tarjoaisi eettistä vaihtoehtoa lihakulutukseen. On todennäköistä, että myös paikallinen yhteisö elävöityisi.

Mitä toteaa kuluttajanäkökulma riistan lihasta? Tätä osa-aluetta käsittelem myös kohdassa muut toimijat ja yhteiskunta, mutta koska metsästysseuralla on mahdollisuus myydä tarkastamatonta luonnonvaraisen riista lihaa tilasta, joka on elintarvikeviranomaisilla hyväksytty, metsästysseuran on hyvä tiedostaa mitä kuluttajat ajattelevat riistan lihasta.

Kuva 12. Riistan lihan syönti ja saatavuus. Lähde: Mediatiedotetta varten tehty esitys. Wickström, M. 2021

Suomen riistakeskuksen & kump. tilaamassa kuluttajat ja riistalihan käyttö-kyselystä selviää hyvin, mitä tämän päivän kuluttaja toivoo lihankulutukseltaan. Kuvasta 12. nähdään, että 39 prosenttia kuluttajista haluaisi korvata syömästään sika-, nauta- ja siipikarjanlihasta riistan lihalla, jos sitä olisi tarjolla. On yleisesti tiedossa, että suomalainen riistan liha ja erityisesti hirvieläinten liha on erittäin puhdasta, vähärasvaista, maukasta ja luonnossa tuotettua. Ja jos ja kun se on eettisesti metsästettyä ja otetaan huomioon myös riistakantojen vähentämisen tarve erilaisten vahinkojen estämisen näkökulmasta, on sen syönti myös erittäin hyväksyttävää. Tämän toteaa myös WWF:n lihaopas (WWF, n.d.).

On yleisessä tiedossa, että monet aikaisemmin vain kasvisruokavaliolla elävät ovat ottaneet ruokavalintoihinsa mukaan myös lihaa, mutta vain riistan

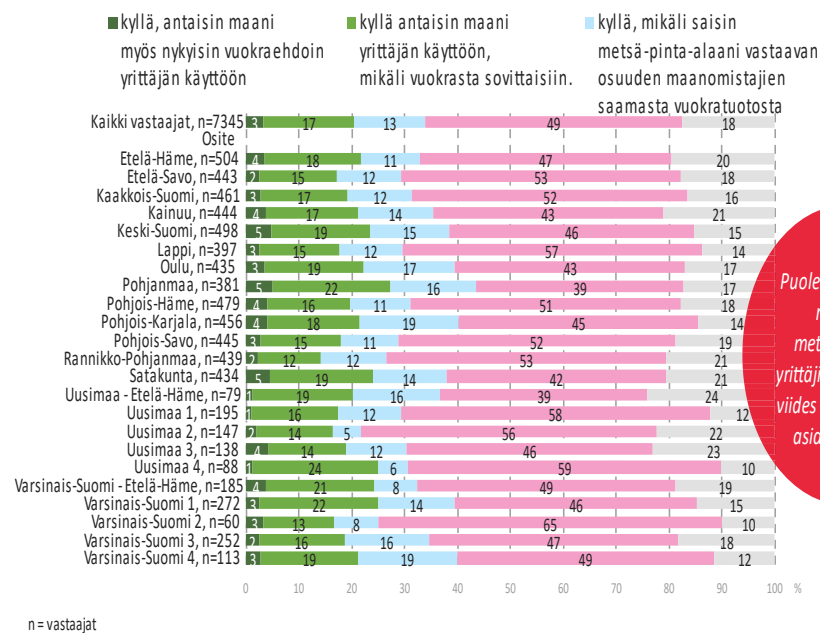
lihan muodossa. (<https://yle.triplot.io/uutiset/kasvissyojasta-tuli-riistan-ystava>) Kuluttajat siis haluavat ja toivovat riistan lihaa saataville, nyt se pitäisi vain saada metsästä kuluttajalle oikeiden resurssien, kanavien, logistiikan, menetelmien ja infrastruktuurin kautta.

4.3.3 Muut toimijat

Riistatalouden ympärillä toimi paljon erilaisia toimijoita ja sidosryhmiä. Kun, puhutaan toimijoista ja riistatalouden uudesta muodosta, joka siis sisältää myös hyvinvointivaikutuksia ja myös taloudellista hyvinvointia, tulee ensimmäisenä mieleen jo kuvassa 7. mainittu hirvieläinmetsästyksen vaikutus kylien toiminnan elävöittäjänä. On aika selvää, että mikäli maanomistaja ja metsästysseura pääsevät sopimukseen enemmän taloudelliseen suuntaan etenevästä metsästyksestä esimerkiksi vierasmetsästyksen muodossa ja hyväksyvät metsästysseuran riistan lihan myymisen, kehittyy myös ympärillä oleva yhteisö. Tahoja, jotka voivat hyötyä tästä ovat lihan käsittelijät, majoituspalvelut, kuljetuspalvelut, pitopalvelut ja kaikki muut ostopalvelut mitä vieraileva metsästäjä käyttää vierailunsa aikana. Tämä kohdistuu tällä hetkellä erityisesti valkohäntäpeuraan Suomen peuratiheimmillä alueilla.

Se mitä Maan- ja metsänomistaja -kyselystä selviää ulkopuolisen toimijan osalta, on syytä huomioida. Kuvasta 13. voidaan havaita, että vain pieni osa (33 %) vastaajista olisi halukas vuokraamaan maita yrittäjälle, joka tarjoaisi metsästysmahdollisuuksia asiakkaille. Metsästysseuran maksavat vierasmetsästäjät ja metsästysseuran harjoittama riistan lihan myynti hyväksytään pääsääntöisesti, mutta ulkopuolista yrittäjää ei pääsääntöisesti hyväksytä. Tästä voidaan tehdä se johtopäätös, että metsästysseuratoiminta on vankka ja toimiva organisaation muoto. Seurojen pitää vain kehittää toimintaansa siten, että vierasjahtien ja riistan lihan myyminen mahdollistuisi. Ainakin harvaan asutun maaseudun osalta metsästysseura voisi olla paikallisyhteisön merkittävin elävöittäjä.

Entä vuokraisitteko maitanne yrittäjälle, joka tarjoaa metsästysmahdollisuuksia asiakkailleen?

36 25.9.2019 12345 Projektin nimi

Kuva 13. Metsästysoikeuden vuokraaminen yrittäjälle (Maan- ja metsänomistajakysely, 2021)

Hirvieläinten ympärille voisi rakentaa paljon muutakin kuin vierasmetsästystä taikka lihan myyntiä. Hirvieläimissä on paljon hyödynnettävää, mitä ei tällä hetkellä juurikaan Suomessa hyödynnetä. Listaan alla ne asiat, joita haastatteluissani (Pietarinen, 2020) tuli ilmi Hyvinvointia riistasta kenttöosion loppuraporttia tehdessäni:

Luut;

menevät pääsääntöisesti hukattavaksi. Peuran luu on melkein pä hyödyntämättä esimerkiksi koiran puruluuna. Valtaosa puruluista on nautaa ja osittain myös poroa. Meillä on siis täysin käyttämätön alue, jolla varmasti voisi olla kysyntää, mikäli toimijoita sen ympärillä olisi. Luiden kerääminen seuroista jalostukseen vaatii kylmätilakapasiteettia, joten se on tällä hetkellä melkein pä hyödyntämättä. Joillakin alueilla on alueellisia toimijoita, jotka keräävät luita seuroilta, mutta koko peura-alueen kattavaa toimintaa ei ole. Tässä on mahdollisuus.

Nahat;

hyödynnetään vaihtelevasti. Ostajia on Suomessa rajallinen määrä ja paikoitellen ostajilta tulee viestiä, että varastot ovat täynnä. Myös hinta on alhainen. Tälle ainutlaatuiselle nahalle

voisi varmasti löytyä ostajia ulkomailta, mikäli Suomen alan teollisuus ja esimerkiksi puruluiden valmistajat eivät sitä kelpuuta. Joitain kartoituksia ulkomaanviennin aloittamiselle on ilmeisesti tehty, mutta käytäntöön se ei vielä ole edennyt. Tässä on mahdollisuus. Vertailtavuutta voi hakea tuotantoeläinnahkojen kautta, mutta täytyy muistaa, että puhumme luonnonvaraisen riistaeläimen nahasta, jolloin vertailussa täytyy olla kriittinen.

Sarvet;

ulkomaisia ostajia olisi ja he ovat tarjonneet sarvia ostettavaksi varsin kohtuulliseen hintaan. Ongelma on kuitenkin varsin isot ostomäärät, joten sarvia pitäisi saada kerättyä keskitetysti seuroilta. Tämä vaatisi koordinoitua ammattimaisella tasolla. Minimimäärät liikkuvat noin tuhannen kilon kohdalla. sarviksi kelpuutetaan kauriin ja peuran sarvet, jotka sisältävät erityisen paljon kollageenia, jota käytetään ihmisten ja eläinten nivelrikkojen hoitamiseen ravinnevalmisteiden muodossa. Kotimaista toimijaa ei toistaiseksi ole ilmaantunut. Seurojen kannattaa joka tapauksessa kerätä talteen kaikki kauriin ja peuran (tynkä)sarvet, sillä kollageeni säilyy vuosikymmeniä. Sarvien varastoiminen on helppoa ja ei vaadi käytännössä, kuin kohtuullisen kuivan sääsuojan.

Teurasjäte;

on paikoitellen hyvinkin iso ongelma varsinkin suurien lupamäärien seuroissa. Kun yksittäisessä seurassa ammutaan useampi sata tai jopa yli tuhat yksilöä, on sanomattakin selvää, että tästä aiheutuu ongelmia. Maastoon jättäminen ei välttämättä näissä laajuuksissa enää toimi. Aika moni kerää jätettä erilaisiin säiliöihin, jotka sitten kuopataan kaivurin avustuksella paikkaan, johon on saatu maanomistajalta lupa. Yksi seura on ostanut lentokentältä lentoruuuan ylijäämäsäiliön, joka sitten tyhjennetään useaan kuoppaan kauden päätteeksi. Säiliössä on useampi luukku ja sen vetoisuus on useampi kuutio. Joissain seuroissa säiliöiden tyhjennyksen suorittaa jätehuollon toimija. Teurasjätteille on myös alaan keskittyneitä toimijoita. Tällaista toimijaa voisi pyytää tiheään peura-alueen seurojen käyttöön niin, että keräilyä voisi tehdä keskitetysti tehokkaammin. Tällä hetkellä teurasjätteestä aiheutuvat kuljetuskustannukset maksaa metsästysseura, mutta kyseinen raaka-aine sopii hyvin muun muassa biopolttoaineen jalostamisprosessiin, eli tästä voi olla käänteisesti taloudellista hyötyä metsästysseuralle. Teurasjätteen käsittelystä on kokemuksia tuotantoeläinprosessissa, joten vertailtavuutta voi tältä osin hakea sieltä ja soveltaa riistalle. (Pietarinen, 2020)

Varsinkin tiheälle peura-alueelle Varsinais-Suomeen, Satakuntaan, Pirkanmaalle ja Uudellemaalle olisi mahdollista perustaa myös riistankäsittelylaitoksia, sillä tällä hetkellä metsästysseurojen lahtivajat eivät pääsääntöisesti täytä ilmoitetun elintarvikehuoneiston vaatimuksia. Niitä oli esimerkiksi Satakunnassa ja Varsinais-Suomessa vuonna 2021 vain muutamia kappaleita. Niiden kapasiteetti ei luonnollisestikaan riitä siihen tarpeeseen, mikäli kuluttajille alettaisiin suuremmissa määrin tarjoamaan riistan lihaa. Suomalainen metsästysorganisaattiorakenne on ainutlaatuinen, joten mielestäni ensisijaisesti tulisi kehittää metsästysseurojen metsästysinfrastruktuuria sellaiseksi, että niistä voitaisiin paikallisesti tarjota riistan lihaan kuluttajien tarpeisiin. Se olisi paikallista ja ekologista, jos mikä. Toki näillä valkohäntäpeuran kaatotavoitteilla on hyvä, että myös riistankäsittelylaitoksia on olemassa. Kyseiset laitoksen vastaa siihen tarpeeseen mikä tulee asiakkailta, jotka haluavat tai toivovat riistan lihan olevan tarkastettua. Näitä asiakkaita ovat muun muassa ravintolat, jotka toivovat tarkastettua ja hyvinkin pitkälle jalostettua tai leikattua lihaa. Näissä riistankäsittelylaitosten ammattimainen ja -tasoinen toiminta erottuu edukseen kyseisissä tapauksissa.

4.3.4 Yhteiskunta

Yhteiskuntaa on jonkin verran jo sivuttu aikaisemmissa osioissa varsinkin perinteisen riistatalouden näkökulmasta. Tehokas valkohäntäpeuran metsästys luonnollisesti vähentää liikenneonnettomuuksien määrää ja myös maantalon ja metsien vahinkoja. Kun, riistataloutta kehitetään valkohäntäpeurakannan näkökulmasta siten, että se saadaan laadullisesti ja määrällisesti oikealle tasolle, saavutetaan riistakonfliktitilanteissa sellainen taso, jossa metsävahinkoja voidaan jopa hyväksyä enemmän, mikäli riistasta saadaan kompensatiota tai jopa lisätuottoa metsätalouteen. Liikenne- ja viljelysvahinkoja voidaan hallita aitauksilla, nauhoituksilla, syönnestoaineilla, riistapeltoja perustamalla, hirvieläinten talviruokintaa vähentämällä tai kieltämällä. (<https://riista.fi/riistatalous/riistavahingot-ja-konfliktit/riistavahinkojen-estaminen/hirvielainvahinkojen-estaminen/>)

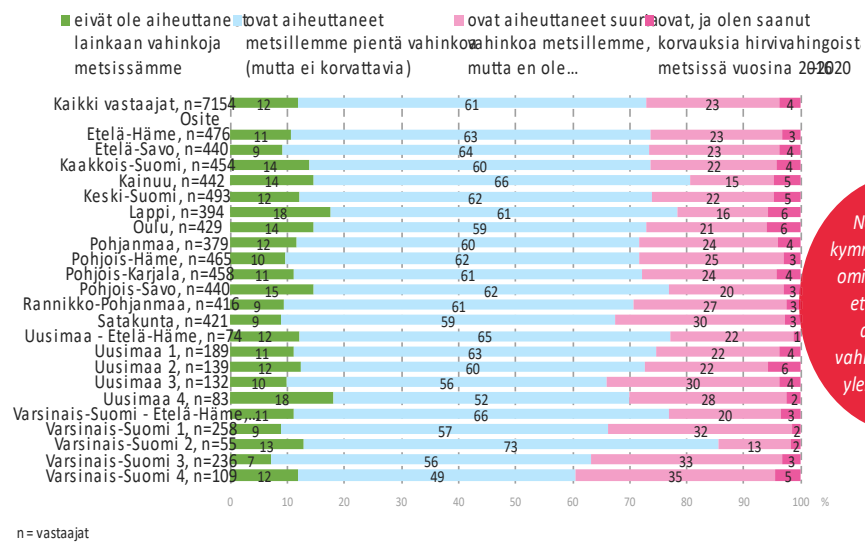
Talviruokinnalla tarkoitan tässä massaruokintaa, en houkutteluruokintaa, joka on täysin eri asia. Erikoisviljelmiin on yhteiskunnalta saatavissa erilaisia ratkaisuja erilaisten tukien muodossa. Riistarukintaa muuttamalla ja modernisoimalla myös liikennevahinkoja saadaan varmasti laskettua.

Riistatalouden saattaminen sille tasolle, että siitä tulisi metsätaloudelle uusi muoto aikaansaada lisätuottoja tai kompensatiota vahingoille, vaatii siis paljon investointeja metsästysseurarakenteeseen ja siellä erityisesti metsästysinfrastruktuuriin. Ensimmäiseksi on hyvä tarkastella maan- ja metsänomistajien mielipiteitä hirvieläinten aiheuttamista vahingoista. Tässä kohtaa käsittelen vain metsävahinkoja.

Kuvasta 14. nähdään, että maan- ja metsänomistajat ovat sitä mieltä, että hirvi aiheuttaa kohtuullisen vähän vahinkoa metsissä. Vastaajista 27 prosenttia oli sitä mieltä, että suurta vahinkoa on syntynyt tai hirvivahingoista on saatu myös korvausta.

taloustutkimus

Ovatko hirvet aiheuttaneet vahinkoja metsissä ja oletteko saanut vahingoista korvausta?

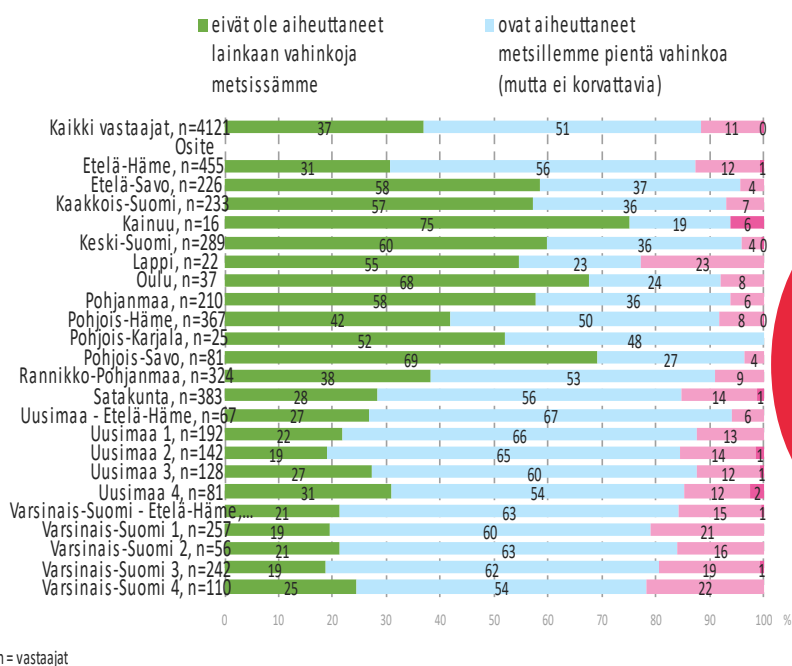

Noin yhdeksän kymmenestä metsänomistajasta sanoo, että hirvet ovat aiheuttaneet vahinkoja metsissä, yleisimmin pieniä

Kuva 14. Hirvien aiheuttamat vahingot (Maan- ja metsänomistajakysely, 2021)

Kun tarkastellaan vastaavaan asiaa valkohäntäpeuran osalta (Kuva 15.) huomataan, että valkohäntäpeurat runsaudestaan huolimatta aiheuttaa kyselyn mukaan vain vähän vahinkoa metsissä. Vain 11 prosenttia on sitä mieltä, että vahinkoa on sattunut suurissa määrin. Olen kuitenkin kirjallisuusosiossa todennut, että vahinkoja on, mutta niiden todellisuutta ei vielä tiedetä. Varmaankin valtaosa valkohäntäpeuran aiheuttamista vahingoista menee hirven tilastoihin. Tämä tuli myös selvästi esille, kun haastattelin raportissani metsästäviä maanomistajia. Maanomistajien mielestä valkohäntäpeura aiheuttaa lähinnä viljelyvahinkoja. Tästä tulemme varmasti saamaan uutta tutkimustietoa, kun valkohäntäpeuran kannanhoitojärjestelmä saadaan kokonaisuudessaan valmiiksi. Valkohäntäpeuran aiheuttamien vahinkojen tulkinta on siis hieman ristiriitainen myös tässä opinnäytetyössä. Aiheuttipa runsas valkohäntäpeurakanta isoja tai pieniä määriä metsävahinkoja, ei se kuitenkaan romuta sitä näkökulmaa, että valkohäntäpeuroja on tällä hetkellä liikaa. Jos vahinkojen määrä on pieni, on riistatalouden kannattavuus osana metsätaloutta tällöin tietenkin suurempi ja päinvastoin.

Ovatko valkohäntäpeurat aiheuttaneet vahinkoja metsissä ja oletteko saanut vahingoista korvausta?

Valkohäntäpeurat ovat aiheuttaneet vahinkoja metsissä erityisesti Uudellamaalla ja Varsinais-Suomessa, yleisimmin pieniä

Kuva 15. Valkohäntäpeuran aiheuttamat vahingot (Maan- ja metsänomistajakysely, 2021)

Tässä kohtaa on hyvä tarkastella myös riistan lihan ja erityisesti hirvieläinten lihan kysynnän tyydyttämistä (kuva 16.). Jos Etelä- ja Länsi-Suomen kuluttajat saisivat syödäkseen toiveensa läpi, joka siis tarkoittaa, että he korvaisivat 39 prosenttia syömästään lihasta riistan lihalla ja joka tarkoittaa noin 30 kiloa vuodessa, pitäisi riistakantoja kasvattaa, jotta lihaa saataisiin kuluttajille helposti. Nyt riistalihaa tuodaan paljon ulkomailta ja se on pääosin niin sanottua tarhattua riistan lihaa. Luonnossa kasvaneesta riistan lihasta on selkeä puute ja kysyntä. Valkohäntäpeuran ja metsäkauriin kannan kasvattaminen ei ole mahdollista ainakaan vallitsevassa tilanteessa, mutta hirven osalta on. Kuten aikaisemmin on kirjoitettu, hirvi on paikoin jopa hävinnyt ja kantaa yritetäänkin nostaa monin paikoin. Hirvikannan kasvattamiseen ei mahdollista hirvieläinlihan saamista koko kansalle, mutta ainakin niin, että liha- ja lihatuotteen koostumusta ja jopa luontosuhdetta saataisiin jollakin tasolla korjattua nykyisestä. Mahdollisuuksia siis on, mutta se vaatii kaikilta osapuolilta ja sidosryhmiltä yhtenäistä tahtotilaa, jotta riistataloudesta muodostuisi hyvinvointia ja taloudellista hyvinvointia lisäävä metsä- tai biotalouden osa.

Kuva 16. Kuluttajien riistan lihan tarve (Wickström, M. 2021)

Yhteiskunnallisesti olisi järkevää tukea vierasmetsästyksen ja riistanlihan kehittämistä metsästysseuroissa. Parhaiten tämä tapahtuisi tukemalla metsästysinfrastruktuurin kehittämistä. Merkittävin kohde metsästysinfrastruktuurissa on lahtivaja. Metsästysseurat, joiden lahtivajat ovat luokiteltu ilmoitetun elintarvikehuoneiston mukaisiksi, voivat myydä luonnonvaraisen riistan lihaa paikalliseen yhteisön kuluttajille ja vähittäismyyntiin. Paikallinen elinvoimaisuus kehittyisi ja harvaan asuttu maanseutu elävöityisi uudenlaisen elinkeinorakenteen muutoksen muodossa. Riistatalouden saattamiseksi osaksi metsätalouden tuottoja on yhteiskunnan etu. Riistakonfliktit vähentyisivät ja aikaisemmasta vahinkokohteesta muodostuisi luonnonvara, josta olisi saatavissa hyvinvointia ja taloudellista hyvinvointia. Vierasmetsästyksen ja riistan lihan myymisen kautta syntyvä muu liiketoiminta tukisi myös biotaloudellisia ja paikallisia päämääriä. Tällaisia päämääriä ovat riistan tarjoama luonnon ruokanäkökulma, teurasjätteen hyödyntäminen ja esimerkiksi luiden saattaminen hyötykäyttöön. Näin toteaa myös Lahtivajainvestoinnin ABC -opas (2021).

Jos haluamme, että vierasmetsästyksestä, riistan lihan myynnistä ja siihen liittyvistä muista palveluista olisi yhteiskunnallista hyötyä laajemmin, olisi ensiarvoisen tärkeää, että metsästysseurat, jotka ovat pääsääntöisesti yleishyödyllisiä toimijoita, saisivat yhteiskunnalta laajemmin tukea investointeihinsa. Modernit lahtivajat, jotka täyttävät elintarvikelainsäädännön

vaatimukset ovat isoja investointeja toimijoille, jotka ovat vapaaehtoisten henkilöresurssien varassa. Koska metsästysseurat käytännössä toteuttavat riistapolitiikan Suomessa, täytyy metsästysseuroja tarkastella yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Metsästysseurat toteuttavat riistataloudelliset kantatavoitteiden toteutukset, osallistuvat riistakantojen laskentaan ja toteuttavat lukuisia muita yhteiskunnallisia asioita kansalaisten hyväksi. Riistanhoitoyhdistysten suurpetoyhdyshenkilöt, suurriistan virka-aputehtävät (Kuva 17.) ja esimerkiksi metsästyksen valvojat ovat paikallisen riistanhoitoyhdistyksen toiminnan alaisena, mutta henkilöt, jotka näitä tärkeitä tehtäviä tekevät ovat pääsääntöisesti myös metsästysseurojen aktiivisia jäseniä. Modernien lahtivajojen rakentaminen osaksi yhteiskunnallisella tuella, nopeuttaisi riistan lihan leviämistä kuluttajille ja riistamatkailun (vierasjahdit) kehittymistä, joka edelleen tukisi paikallisia yhteisöjä ja harvaanasutun maaseudun kehittymistä. Kuten kuvasta 16. on edelleen luettavissa, riistanlihaa tuodaan Suomeen ulkomailta, noin 10–20 prosenttia Suomessa kaadettujen hirvieläinten määrästä. Liha on pääosin tarhattua, eli sitä voidaan jokseenkin verrata tuotantoeläimen lihaan ja se ei silloin täytä esimerkiksi sellaisen kuluttajan tarpeita, joka hakee syömältään lihalla eettisyyttä ja muita luontoon liittyviä arvoja.

Kuva 17. SRVA-kuva (Suomen riistakeskus, 2021)

4.4 Moderni riistatalous julkisessa riistakonsernissa

Kun puhutaan modernista riistataloudesta voimme teoriaosuuden perusteella määrittää se samojen periaatteiden perusteella kuin biotaloudenkin, toki siten, että perinteinen riistatalous lasketaan siihen luonnollisesti mukaan. Moderni riistatalous käsittäisi siis perinteisen riistatalouden, minkä

lisäksi siihen saatetaan mukaan biotalouden määritelmän mukaisia aihe-alueita. Sen perusteella moderni riistatalous käsittäisi perinteisen riistatalouden ja biotalouden elementtejä. Perinteisiä riistatalouden näkökulmia ovat;

- vahinkonäkökulma
- riistalajien hoitosuunnitelmat
- riistanhoitotyö
- kestävä metsästys
- teeman mukaiset osittain vaihtuvat strategiat, kuten vieraslajistrategia ja kosteikkostrategia

Biotalous näkökulmina nostetaan esille;

- biopohjaiset tuotteet
- ravinto
- energia
- palveluiden tuottaminen

Tätä voi moderni riistatalous olla; perinteistä riistataloutta ja uusia biotalouden näkökulmia. Kaikkeen tähän tarvitaan tietenkin yhteinen tahtotila julkiseen riistakonserniin kuuluvilta ja tietenkin erilaisilta sidosryhmiltä, joita riistatalous koskettaa. Kertaan tässä julkiseen riistakonserniin kuuluvat tahot; Maa- ja metsätalousministeriö (luonnonvaraosasto), Suomen riistakeskus ja riistanhoitoyhdistykset, Luonnonvarakeskus (LUKE), Metsähallitus (eräpalvelut) ja ruokavirasto (riistan terveydentilan tutkimus).

4.4.1 Modernin riistatalouden vaikuttavuustavoitteet

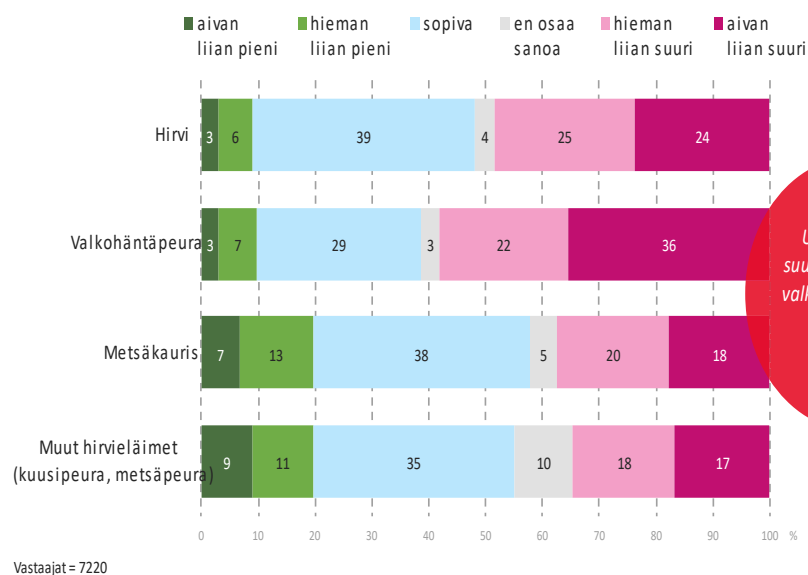
Vaikuttavuustavoitteet ovat julkisen riistakonsernin määrittelemiä strategisia tavoitteita, joita voidaan tarvittaessa päivittää. Tällä hetkelle ne ovat niin sanottuja ajattomia tavoitteita, mutta niiden sisältöä voisi hyvin avata myös biotalouskontekstin näkökulmasta. Vaikuttavuustavoitteita on neljä; *riistakannat säilyvät elinvoimaisina, riistatalous luon hyvinvointia, metsästys ja riistanhoito on eettistä ja vastuullista sekä riistavahingot ja -konfliktit ovat hallinnassa*. Näistä otan erityisesti riistakannat säilyvät elinvoimaisina, riistatalous luo hyvinvointia ja riistavahingot ja -konfliktit ovat hallinnassa tarkempaan tarkasteluun. Metsästys ja riistanhoito on pääsääntöisesti erittäin eettistä ja vastuullista Suomessa, joten en tässä kohdassa tule sitä laajasti käsittelemään.

Jos tarkastelemme vaikuttavuustavoitteista *riistakantojen säilymistä elinvoimaisina*, niin voidaan todeta kertauksena, että paikoitellen hirvikanta on tähän tavoitteeseen alhainen, eli ei voida puhua vähäistä elinvoimaisuudesta. Jos puhutaan valkohäntäpeurasta, niin tiheän kannan alueella puhutaan liiallisesta elinvoimaisuudesta ja näkökulma on enemmänkin vaikuttavuusnäkökulmasta riistavahinkoihin ja -konflikteihin. Tässä kohtaa on hyvä tarkastella maan- ja metsänomistajien näkemyksiä siitä, miten he kokevat hirvieläinten määrän omilla tiloillaan. Kuvasta 18. käy selkeästi ilmi, että valkohäntäpeurakanta koetaan liian suureksi. Luku olisi varmasti

paljon suurempi, jos tarkastelisimme vain eteläisen Suomen tilastoja. Mutta valtakunnallinenkin luku kertoo, että valkohäntäpeurakantaa on hyvä leikata ja saattaa se laadullisesti ja määrällisesti oikeanlaiselle tasolle. Jos se koetaan liian suurena, on tärkeää, että julkisessa riistakonsernissa tuettaisiin kaikkia mahdollisia menetelmiä, jotka tukisivat valkohäntäpeurakannan leikkaamista. On myös todettava, että oikeita toimenpiteitä tehden, myös korkeampi valkohäntäpeuratiheys on mahdollisuus, mikäli valkohäntäpeuran metsästys saatetaan muotoon, että se on merkittävämmän osana maanomistajan tuottoja. Tällöin myös riistakonflikti -asioihin on tul- lut muutoksia ajattelussa ja toiminnassa.

taloustutkimus

Miten arvoisitte hirvieläinten määrän oman tilanne lähialueella nykyisin

19 25.9.2019 12345 Projektin nimi

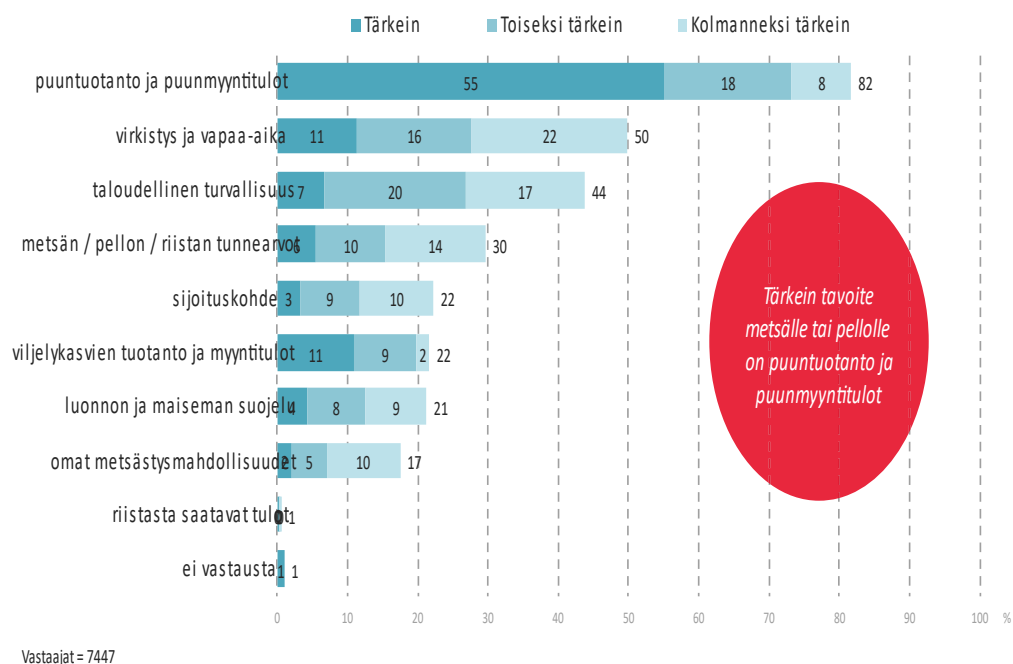
Kuva 18. Hirvieläinten määrä tiloilla (Maan- ja metsänomistajakysely, 2021)

Valkohäntäpeuran metsästykseen on tehty paljon muutoksia. On muun muassa pidennetty metsästysaikaa, on tehty muutoksia ajavan koiran käyttöön ja niin edelleen. Kaikki nämä keinot ja monet muutkin keinot ovat edistäneet pyynnissä onnistumista. Tärkein seikka mielestäni ja omien haastatteluiden mukaan kuitenkin on kulttuurin muutos metsästysseuroissa. Tämä tarkoittaa metsästystapoja muuttamalla ja uudenlaisen ajattelun lisäämistä. Metsästystapoja voidaan kohtuullisen helposti muuttaa esimerkiksi metsästäväällä kaikkia hirvieläimiä samaan aikaan, yksittäisten hirvieläinlajien sijaan. Tämä on ehdottoman tärkeä seikka pyynnin tehostamisessa. Tämä tuo koirien käyttöön uusia haasteita, mutta ne ovat kohtuullisen pieniä haasteita verrattuna siihen, että pyynti tehostuisi. Tätä voisi julkinen riistakonserni edistää siten, että se muuttaisi edelleen valkohäntäpeurajahdissa käytettävien koirien luokitusta. Käytännössä se

tarkoittaisin säkäkorkeuden nostamista edelleen. Monet metsästysseurat painivat ikääntyvän jäsenistön kanssa ja tärkeää olisikin kehittää vieras-metsästyskäytänteitä uusien vieraiden ja sitä kautta myös jäsenten saamiseksi. Riistan lihan myynnin on myös todettu modernisoivat metsästysseuran toimintaa ja metsästyskulttuurin muutosta. Näihin seikkoihin julkinen riistakonserni voi vaikuttaa näitä asioita tukemalla edelleen ja vieläkin näkyvämmiin. Hirvikannan elinvoimaisena säilyttäminen on paljon puhuttava asia ja mahdollisuus.

Riistatalous luo hyvinvointia on vaikuttavuustekijöistä mahdollisesti ajankohtaisin. Havainnointini perusteella voidaan todeta, että hirvi voi olla avainasemassa sille, että riistan tuottama hyvinvointiajattelu ja taloudellisen hyvinvoinnin lisääntyminen edistyisi. Valkohäntäpeuran osalta olemme nähneet, että talousvaikutuksia on ollut, mutta valkohäntäpeura ei ole saavuttanut hirvenpyynnin kulttuurillista ja arvostuksellista asemaa. Tämä seikka on tosin muuttumassa tiheän valkohäntäpeurakannan alueella, jossa valkohäntäpeurasta on tullut merkittävin saaliseläin. Valkohäntäpeuran osalta riistatalous on edennyt ristiriitaisesti. Kannat ovat kasvaneet ja sitä kautta myös riistakonfliktit ovat kasvaneet. Samaan aikaan, kun on tiedetty kannan kasvavan, merkittävää massariistarukintaa on edelleen ylläpidetty voimakkaasti ja sillä on varmasti ollut merkitystä kannan kasvuille. Hirvi sen sijaan on paikoin hävinnyt metsistä ja strategisten päämäärien mukaisesti sen kantaa pitäisi paikka paikoin nostaa. Tässä on alueellisilla riistaneuvostoissa iso asia ratkaistavaksi tulevaisuudessa. Tämä on mahdollista sen jälkeen, kun valkohäntäpeurakanta on saatettu laadullisesti ja määrällisesti oikealle tasolle. Oikean tason määrittäminen on haastava asia. Tämän jälkeen on helpompaa alkaa tukemaan ajatusta, että hirvieläimet ja erityisesti hirvi voisivat runsaammilla kannoilla olla osa metsätalouden (tai biotalouden) tuottavuutta. Kestävän kehityksen tavoitteet ja monimuotoisuuden tavoitteet täyttyisivät näin samalla. Suomeen alkaisi muodostua metsästyskulttuuria, jossa olisi hyvinvoinnillisia ja taloudellisia päämääriä. Tämä täyttäisi riistatalous luo hyvinvointia -vaikuttavuustavoitteen. Samalla myös kuvan 19. osalta riistasta saatava taloudellinen hyöty voisi kasvaa merkittävämmäksi osaksi metsänomistajan tuottoja. Tämä tarkoittaa myös, että hyväksymme tietyn riistakonfliktitason suhteessa riistasta saataviin tuottoihin.

Valitkaa seuraavista oman metsänne tai peltonne kannalta kolme tärkeintä tavoitetta

Kuva 19. Metsän ja pellon tavoitteet (Maan- ja metsänomistajakysely, 2021)

Metsästyksen ja riistanhoito on eettistä ja vastuullista. Tämän osa-alueen osalta todettiin metsästyksen olevan hyvin eettistä ja vastuullista Suomessa. Vastuullisuuden osalta on paikallaan todeta, että vastuullisuutta voi käsitellä luonnon monimuotoisuuden kautta. Meillä on riistalajeina alkuperäislajeja, mutta myös vieraslajeja. Aika usein ajatellaan, että evoluutio on jokin asia, joka tapahtui miljoonia vuosia sitten. Todellisuudessa asia on niin, että sitä tapahtuu koko ajan ja kiihtyvissä määrin ilmaston lämpenemisenkin kautta. (https://peda.net/peda-net-akatemia/is/subjects/biologia/arkisto2/bi-1-eli%C3%B6maailma2/Symbioosi12/evoluutiontodisteet/evol_nykyaikana)

Aika olennainen seikka on kuitenkin se, että evoluutiosta puhuttaessa on ihmisellä siinä merkittävä rooli. Eliöitä kulkeutuu uusiin paikkoihin ihmisen toimesta. Esimerkkinä vaikka meressä elävät eliöt, jotka kulkeutuvat laivojen mukana uusiin paikkoihin maailmassa. Tai sitten uusi laji istutetaan ihmisen toimesta uuteen asuin ympäristöön, kuten valkohäntäpeuran kohdalla on tapahtunut. Laji on hyvin sopeutunut Suomeen ja jatkaa elinkel-poisena eteenpäin. Se on osa nykyistä monimuotoisuutta, vaikkakin sen merkitystä alkuperäiselle elinympäristölle ei vielä täysin tunneta. Suomen luonnosta löytyvät myös villisika ja kultashakaali ja erinäisten tietojen mukaan on vain ajankysymys, milloin saksanhirvi leviää Suomeen. Voimme

ottaa vastuuta luonnon monimuotoisuudesta ja pyrkiä estämään haitallisten lajien leviämistä Suomeen. Voimme ottaa vastuuta myös siitä, että Suomeen hyvin sopeutuneet vieraslajit, joista on hyötyä, hyödynnetään vastuullisesti. Tutkimustiedon ja erilaisten hyvinvointia ja taloudellista hyvinvointia lisäävien tutkimusten ja toiminnan lisääminen vastuullisesti lisää vastuutamme yhteiskunnan kehittämisessä riistatalouden näkökulmasta. Meillä on nyt runsas valkohäntäpeurakanta, hyödynnetään tämä arvokas luonnonvara vastuullisesti käyttöömmme. Tässä on mahdollisuus, ei ainoastaan uhka tai ongelma. Tähän osa-alueeseen julkisen riistakonsernin kannattaa panostaa ponnekkaasti.

Riistavahinkojen ja -konfliktien hallinnassa pitämistä on jo edellä käsitelty. En laajenna tämä osa-alueen pohdintaa enää, mutta totean, että meillä on opittavaa Pohjois-Suomen poronhoidosta (Paliskunnat, n.d.). Pohjoisen poronhoitoalueella on noin 200000 poroa ja se on tähän suuruusluokkaan rajattu luonnon kestokyvyn näkökulmasta. Vuosittaisen teurastusmäärät ovat noin 100000 yksilön luokkaa. Vaikka kyseessä on elinkeino, jota ei suoraan voi verrata esimerkiksi valkohäntäpeuratilanteeseen, olemme kuitenkin suuruusluokassa suurin piirtein samalla tasolla, joten vahinko- ja konfliktitasoja voisi verrata toisiinsa. Porotaloudesta saadaan merkittäviä tuottoja ja onhan se mahdollista, että näin on mahdollista toimia myös luonnonvaraisten hirvieläinten osalta. Kun tarkastelin valkohäntäpeuran ja poron ruokavalioita keskenään vuodenajoittain, huomasin sen olevan hyvin samankaltainen. Poronhoidolle on lainsäädännöllä turvattu luonnonlaidunten käyttö. Porojen aiheuttamat liikennevahingot ovat hyvin tiedossa, mutta viljelys- ja metsävahinkoja olisi hyvä verrata hirvieläinten vahinkoihin. Myös paliskuntien vahinkoriskihallintaa on hyvä tutkia. Esimerkiksi aitojen ja varoituskylttien käytöstä on enemmän kokemusta, kuin riistaeläinten vastaavasta käytöstä.

Vielä jokunen sana poron ja valkohäntäpeuran vertailtavuudesta. Kyseisiä eläimiä on suurin piirtein saman verran Suomessa. Deliporon (n.d.) mukaan poron määrä Suomessa on noin 200000 yksilöä ja teurastusmäärät noin 100 000 yksilöä. Nämä luvut ovat lähellä valkohäntäpeuran jäävän kannan määriä ja saalismääriä vuositasona. Molempien ravinto on samantyyppistä. Molemmat laiduntavat vapaana. Viljelys- ja liikennevahinkoja on porolla luonnollisesti vähemmän, koska liikennesuoritteet ja viljelysten määrä ovat pienempiä Pohjois-Suomessa. Metsävahinkojen voisi olettaa olevan suurempia Pohjois-Suomessa, koska puun kasvu on siellä hitaampaa ja valtio-omisteiset tahot harjoittavat siellä merkittävä kasvatus. Tämä antaa oivan mahdollisuuden verrata ja tutkia näitä asioita keskenään.

Poron ja luonnonvaraisten hirvieläinten liikenne-, metsä- ja viljelysvahinkoja on hyvä vertailla ja tutkia laajasti. Uskon, että kannanhoidollisesti voimme oppia paljonkin poronhoidon pitkästä historiasta monelta kantilta katsottuna.

Hirvieläinkantojen oikea laadullinen ja määrällinen taso edistää myös metsästyksen ja riistanhoidon eettisyyttä ja vastuullisuutta. Metsästyksen osalta pienten valkohäntäpeuravasojen pyynti vähenisi. Tämä on monelle metsästäjälle eettinen kysymys ja he eivät halua pyytää pienehköjä vassoja, joilla ei myöskään ole suurta merkitystä lihatuoton näkökulmasta. Moni metsästäjä katsoo sen olevan vain ampumista metsästyksen sijasta. Tätä tehdään vain koska kantoja on saatava alas heille asetettuina tavoitteina. Riistanhoidollisesti liiallista ruokintaa, niin sanottua massaruokintaa pitää vähentää, sillä massaruokinta lisää erityisesti pienten hirvieläinten, mutta myös esimerkiksi runsastuvan villisian leviämistä. Emme voi unohtaa sitäkään seikkaa, että ruokinta lisää myös haitallisten vieraslajien, kuten supikoiran ja minkin leviämistä.

4.4.2 Modernin riistatalouden strategiset päämäärät

Käsittelen tätä osa-aluetta julkisen riistakonsernin strategisten päämäärien kautta ja pyrin antamaan ehdotuksia, joita julkinen riistakonserni voi muuttaa tai hyödyntää strategisten päämäärien saavuttamisessa ja muokkaamisessa tulevaisuudessa.

Julkisen riistakonsernin strategiset päämäärät olivat

- Vahvistamme riistataloutta osana ekosysteemipalveluja ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä
- Edistämme riistatalouden moninaisten hyvinvointivaikutusten tunnistamista ja arvostusta
- Turvaamme luotettavan, ajantasaisen ja yhteiskäyttöisen riistatiedon riistatalouden perustaksi
- Toimimme avoimesti ja aktiivisesti kansallisten ja kansainvälisten kumppaneiden ja sidosryhmien kanssa
- Toimintatapamme ovat vaikuttavia, taloudellisia, asiakaslähtöisiä ja ennakoivia ja huolehdimme omasta jatkuvasta kehitymisestämme

Vahvistamme riistataloutta osana ekosysteemipalveluja ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä.

Teoriaosassa on kuvattu ekosysteemipalveluita ja se käsittää yhden kuvauksen mukaan siis puun, marjat ja kalan. Puhuttaessa ekosysteemipalveluista tässä tapauksessa kalalla on aina ollut suurempi rooli kuin riistalla. Olen sivunnut paljon metsäkontekstia, eli tässä määrittelyssä itse puuta ja sen biomassaa. Riista voi hyvin olla itsenäinen osa-alue tai isommassa mitakaavassa tärkeä osa metsätaloutta. Tämän on hyvä olla julkisen riistakonsernin yksi tärkeimmistä painopistealueista. Tätä voi helpoiten edistää aikaisemmin mainituilla tavoilla, kehittämällä vierasmetsästyskäytänteitä ja riistan lihan myyntiä sekä metsästysinfrastruktuuria ja siinä erityisesti ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen määrän kasvattamista. Tehokas keino kehittää tätä osa-aluetta ovat erilaiset rahoitetut hankkeet, joita koordinoidaan ammattimaisesti riistakonsernin eri toimijoiden alaisuudessa. Hyviä yhteistyökumppaneita voivat olla edunvalvontajärjestöt, joista yksi

merkittävin on Metsästäjäliitto. Jotta asiaa voidaan edistää nopeammin, kuin pelkästään hanketyötekijöiden kautta, on hyvä ottaa mukaan riistanhoitoyhdistykset yhdessä edunvalvontajärjestöjen kanssa. Tällöin muutoksen jalkautuminen on varmasti nopeampaa.

Tässä kohtaa on hyvä ottaa esille myös luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen metsänomistajan talouden näkökulmasta. Tällä hetkellä valtiolta tukee metsän eri luontokohteiden saattamista suojelun alaiseksi moni eri tavoin. Metsäpalsta voidaan suojella kokonaan tai kuvioittain arvokkaiden kohteiden suojelemiseksi. Suojelun voi tehdä määräaikaiseksi tai pysyväksi ja siitä valtiolta maksaa kohtuullisen merkittäviä korvauksia maanomistajille. Jos suojelu on pysyvä, on korvaus markkinahintaan verrattavissa ja se voi metsäomistajille olla myös talousvaikutuksiltaan merkittävä asia. Tämä tukee ajatusta, jossa metsänomistaja kasvattaa talousmetsää osassa metsäomistustaan ja jokin osa voi olla suojeltu, joka samalla myös tuottaisi metsäomistajalle suojelukorvausten kautta. Lisäksi jos metsätalousoosiossa sovelletaan mahdollisuuksien mukaan jatkuvapeitteistä metsänkasvatusta, luonnon monimuotoisuus säilyisi ja kehittyisi. Suojeluun saattaminen ei pääsääntöisesti poista mahdollisuutta metsästää.

Metsästyks todennäköisesti lisää luonnon monimuotoisuutta esimerkiksi juuri tiheällä valkohäntäpeura-alueella. Jos maanomistaja saa tuottoja suojelusta, metsästyksestä ja perinteisestä metsätaloudesta uusilla menetelmillä ja muista mahdollisista metsän tarjoamista tuotoista, voisimme puhua todellisesta ekosysteemipalvelusta ja samalla metsänomistaja voi paremmin myös tukea luonnon monimuotoisuuden toteutumista. Valtiovallan on tärkeää tukea suojeluohjelmien tehokasta käyttöä, oli se sitten EU-tasoista tai kansallista.

Edistämme riistatalouden moninaisten hyvinvointivaikutusten tunnistamista ja arvostusta

Aikaisemmin olen käsitellyt riistatalouden hyvinvointivaikutuksia kahdesta näkökulmasta; ihmiselle aiheutuvat hyvinvointivaikutukset ja myös taloudelliset hyvinvointivaikutukset. Tässä osiossa keskitytään vain ensiksi mainittuun. Jos tarkastelemme kuvaa 20., niin voimme havaita, että kuudestatoista listatusta kohdasta 10 liittyy jollakin tavalla hyvinvointiin. Nämä ovat tietenkin kyselyn kohderyhmän vastauksia, eli maan- ja metsänomistajien vastauksia, mutta niitä voidaan varmasti yleistään kansalaisiin ja kulluttajiin.

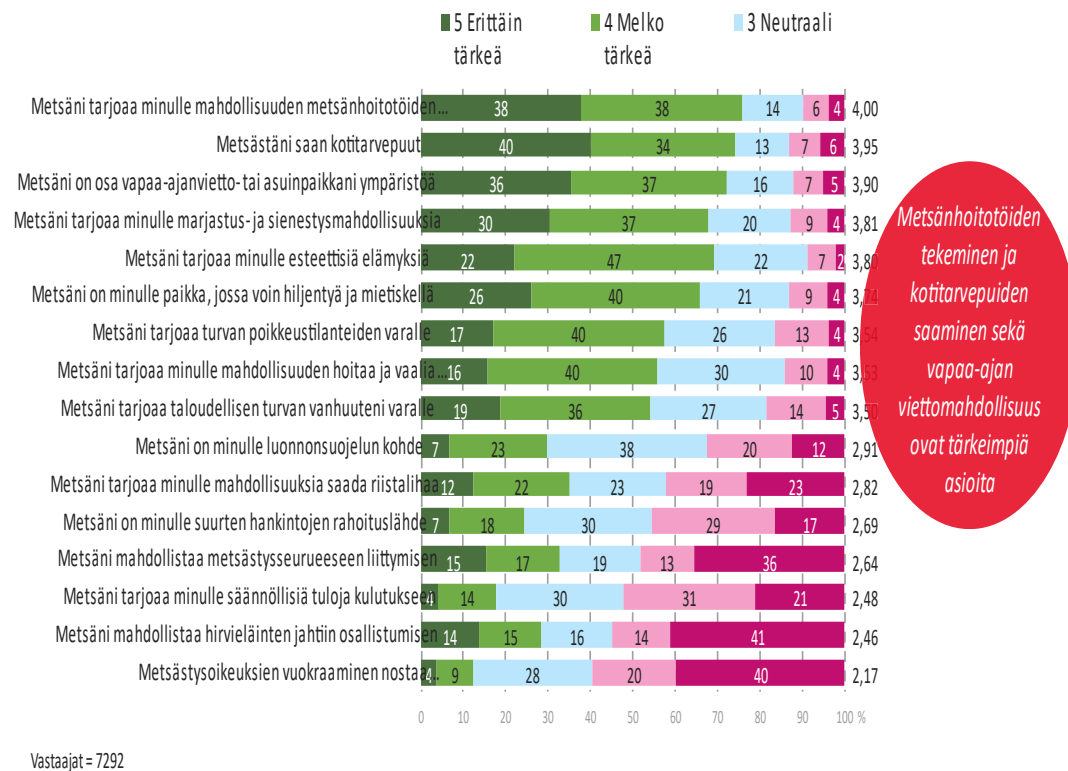
Metsä tarjoaa maanomistajille kotitarvepuita, luonnonsuojelukohteen, mahdollisuuden liittyä metsästyksseuraan, mahdollisuuden metsästää ja sitä kautta mahdollisuuden saada riistan lihaa. Kansalaisille mahdollistuu ajanvietto luonnossa, marjastus- ja sienestysmahdollisuus, esteettiset elämykset ja paikan mietiskelyyn ja hiljentymiseen. Metsä tarjoaa siis valtavasti elämysmahdollisuuksia kansalaisille ja metsänomistajalle itselleen. Kun tarkastelemme tätä kohtaa lähinnä riistatalouden näkökulmasta, on ensiarvoisen tärkeää, että julkinen riistakonserni, sen osapuolet ja

riistakonsernin yhteistyösidosryhmät viestittävät hyvinvointivaikutuksista laajemmin ja yhdessä.

Suomalaisten luontosuhde on heikentynyt viime vuosikymmenien aikana, tosin COVID-19-tilanne on sitä varmasti kuitenkin ainakin tilapäisesti vahvistanut. (<https://maailmajame.com/tag/luontoyhteys/>)

Joka tapauksessa metsästäjäkunta ikääntyy ja uusia metsästäjiä ei tulevaisuudessa varmastikaan saada paikkaamaan ikääntyvien poisjääntiä. Tämä selittyy hyvin yksinkertaisesti kaupungistumisella. Valtaosa metsästäjistä on passiivisia tai lähes passiivisia, kun mahdollisuuksia metsästää ei juuri-kaan ole. Metsästyksen hyötynäkökulmien tuominen vahvasti esille lisäisi nuorien kiinnostusta metsästäystä kohtaan ja samalla metsästyksen yleinen hyväksyttävyyttä lisääntyisi puhumattakaan luontosuhteen yleisestä kehitymisestä. Yleiseen tietoon pitäisi vahvemmin saattaa se, että metsästyks on hieno harrastus, joka itse asiassa lisää luonnon monimuotoisuutta, on eettistä ja kestävä, voi myös taloudellisesti tuottaa ja antaa myös mahdollisuuksia terveellisempään ruokavalioon. Ei voida myöskään unohtaa sitä seikkaa, että metsästäjä ja metsästyseura ovat riistapolitiikan suorittajia monissa toiminnoissa. Vierasmetsästyksen lisääntyminen edistää varmasti metsästyksen säilymistä Suomessa. Tähän viestintähaasteeseen julkisen riistakonsernin pitää voimakkaasti liittyä.

Kuinka tärkeinä pidätte seuraavia tavoitteita

Kuva 20. Metsän tarjoamat mahdollisuudet (Maan- ja metsänomistajakysely, 2021)

Turvaamme luotettavan, ajantasaisen ja yhteiskäyttöisen riistatiedon riistatalouden perustaksi

Jos tarkastelemme julkisen riistakonsernin tuottamaa riistatietoa, niin todetaan se, että sitä tuotetaan kohtuullisen paljon. Valtaosa nykyisestä tiedosta on perinteiseen riistatalouteen liittyvää ja hirvieläinten osalta tuotettu tieto on hyvin vahinkoperusteista. On tietenkin luonnollista, että Suomi merkittävänä metsätalousmaana, tuottaa paljon metsätalouden riskienhallintaan liittyvää materiaalia. Luonnollisesti myös liikenteen aiheuttamien vahinkojen perusteella tuotetaan paljon tietoa. Riistan ja erityisesti hirvieläinten tuottamasta hyvinvoinnista ja erityisesti myös taloudellisesta hyvinvoinnista ei juurikaan löydy tietoa. Tämä selviää yksinkertaisesti käyttämällä kirjaston hakuportaalia.

Vasta ihan viime aikoina on alettu tuottaa tietoa, jossa hirvieläimet nähdään myös mahdollisuutena talouden ja hyvinvoinnin kontekstissa ja yleisesti myös positiivisemmassa valossa. Tätä positiivista mahdollisuutta on osittain ollut tukemassa biotalouden kokonaisuus, joka nähdään

suurena potentiaalina muuttuvassa maailmassa. Osaltaan tämän johdosta myös riistatalouden positiivisista vaikutuksista on alettu laajemmin puhua. Kun tarkastellaan julkisen riistakonsernin strategiaa, huomataan, että sieltä löytyy paljon riistatalouden positiivisia puolia. Jo pelkästään julkisen riistakonsernin visio; ”Hyvinvointia riistasta – Suomi on riistavaran kestävä käyttön, hoidon ja suojelun edelläkävijä”. Kaikki julkisen riistakonsernin osapuolet tuottavat tietoa, mutta kun tarkastellaan hirvieläimiin liittyvää tietoa, niin suurimmat tiedon tuottajat ovat Luonnonvarakeskus (Luke), Ruokavirasto ja Suomen riistakeskus. Ruokavirasto tuottaa tietoa riistan terveydentilaan liittyvää tietoa, mutta sillä ei ole riistapolitiikkaan liittyvää roolia, kuin rajatapauksissa esimerkiksi hirvieläimiin liittyvien laajempien tautiepidemioiden näkökulmasta. Luonnonvarakeskus tuottaa paljon materiaalia metsäkontekstissa, mutta hirvieläimet nähdään suurelta osin vahinkonäkökulmasta. Tämä on joiltain osin ristiriidassa sen asian kanssa, että riistakonserniin kuuluvien tahojen tulee nähdä asiat monimuotoisesti.

Kun tarkastellaan Luonnonvarakeskuksen tuottamaan tietoa esimerkiksi kalojen ja kalatalouden näkökulmasta (Luonnonvarakeskus, n.d.-b.), niin havaitaan, että tietoa on tuotettu hyvin monesta näkökulmasta; kaupallinen kalastus, kalamarkkinat ja kalan kulutus, kalatalouden kannattavuus, kalanviljely, kalanistutukset, kalavarat ja niin edelleen. Laaja tutkimustietous on ylikorostunut historiallisista syistä johtuen, jolloin kalataloudella oli Suomessa suurempi rooli. Kalatalouden rooli on merkittävästi supistunut ja supistumassa. Riistatalous tarvitsee kalatalouden tavoin laajempaa, syvällisempää ja tarkempaa tietoa riistan (hirvieläimet) mahdollisuuksista osana biotalouden ympyrää. Hirvieläinten mahdollisuuksiin tulee kiinnittää enemmän huomioita. Suomen riistakeskus on alkanut tuottaa erilaisia tutkimuksia koskien riistatalouden hyvinvointi- ja talousvaikutuksista. Myös muuta materiaalia on alettu tuottamaan laajemmin. Tämä on oikea suunta ja yhdessä Luonnonvarakeskuksen resurssien kanssa uuden tiedon tuottaminen on mahdollista. Tämä on asia mihin julkisen riistakonsernin kannattaa panostaa. Riistataloudella voi aidosti olla merkittäviä talousvaikutuksia.

Toimimme avoimesti ja aktiivisesti kansallisten ja kansainvälisten kumppaneiden ja sidosryhmien kanssa

Julkisella riistakonsernilla on lukuisia eri kumppaneita ja sidosryhmiä. Omien havaintojeni mukaan kanssakäyminen on avointa ja aktiivista. Aktiivisuutta voi tosin aina lisätä eri tavoin. On luonnollista, että kanssakäyminen tapahtuu erilaisten järjestöjen, kuten esimerkin etujärjestöjen kautta. Toisaalta suoriakin yhteyksiä etujärjestöjen jäseniin voisi pitää. Olen erilaisten kyselytutkimusten, omien havainnointieni ja lukuisten haastatteluiden kautta huomannut, että asioita voidaan tulkita eri tavoin. On selvää, että järjestön tuottama tutkimus voi antaa erilaisen tuloksen kuin esimerkiksi puolueettoman tutkimuslaitoksen tuottama tutkimus. Molempia tarvitaan ja on riistapolitiisesti edunmukaista, että kyselyitä tehdään monesta eri näkökulmasta. Tällä tavoin saadaan mahdollisimman

paljon tietoa eri näkökulmista strategisten päämäärien ja yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamiseksi.

Enemmän informaatiota kannattaa hankkia myös kansainvälisten kumppanien kautta. On paljon asioita, mitkä tehdään eri tavoin esimerkiksi Ruotsissa ja muissa Pohjoismaissa, Virossa tai Pohjois-Amerikassa. Hirvieläintalouteen voi varmasti saada laajempaa ulottuvuutta yhdessä muiden maiden kanssa, joissa hirvieläimet näyttelivät suurta roolia riistataloudessa. Hirvieläinten positiivisista hyvinvointi- ja talousvaikutuksista on esimerkiksi Ruotsissa paljon tutkimusta ja tietoa (naturvardsverket, n.d.). Tämän tiedon hyödyntäminen on kustannustehokasta.

Toimintatapamme ovat vaikuttavia, taloudellisia, asiakaslähtöisiä ja ennakkoivia ja huolehdimme omasta jatkuvasta kehitymisestämme

Julkisen riistakonsernin vaikuttavuuteen voi hyvin saada hieman aikaisempaa toistaen, lisää sisältöä juuri hirvieläinten positiivisten vaikutusten näkyvämmällä roolilla. Tämä on jokaisen julkisessa riistakonsernissa työskentelevän tärkeä asia sisäistää. Julkisen riistakonsernin yhteiset arvot määrittelevät myös toimintamme arjessa. Julkisen riistakonserni resurssit ovat hyvin laajat ja yhteistyötä konsernin sisällä on syytä lisätä. Kun tarkastellaan pelkästään Suomen riistakeskuksen työntekijöiden koulutustaustaa, havaitaan, että yhtäläisyyksiä Luonnonvarakeskuksen tai ruokaviraston kanssa on paljon. Työtehtävät ovat varsin erilaiset, mutta koulutustausta on saman suuntainen. Tästä näkökulmasta tiedonvaihto ja yhteiset hankkeet olisivat ensiarvoisen tärkeitä, jotta yhteistä kehittymistä yhteisten asioiden kanssa tapahtuisi resurssitehokkaammin.

Ennakoitavuuden yksi tärkein työkalu on avoimen ja puolueettoman tiedon tuottaminen ja tutkiminen. Tässä yhteiset hankkeet ja ponnistelut ovat paikallaan, jotta julkinen riistakonserni voisi nopeammin tuottaa esimerkiksi hirvieläinkantoihin, riistalihan kysynnän kasvuun, talouteen ja niin edelleen liittyvään tietoa. Ennakoivaa on myös monitieteellisten tai täysin eri koulutustaustan omaavien asiantuntijoiden hyödyntäminen. Esimerkiksi kun puhumme riistan taloudellisten tai muiden hyvinvointitekijöiden kehittämisestä, tarvitaan uudenlaista näkökulmaa ja asiantuntemusta yli rajojen.

5 KEHITTÄMISHANKKEEN LUOTETTAVUUDEN JA EETTISYYDEN TARKASTELU

Kehittämishankkeessa sovelletaan triangulaatiota, joka Kanasen (2010, ss. 68–73) mukaan lisää tutkimuksen luotettavuutta sekä parantaa ja monipuolistaa ilmiön kokonaiskuvaa. Kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arviointi on helpompaa kuin kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Tämä johdetaan Kanasen mukaan siitä, että luotettavuuden mittarit ovat kehittyneet luonnontieteiden kemiasta ja fysiikasta. Sieltä ne on johdettu yhteiskuntatieteisiin. Laadulliset menetelmät tässä opinnäytetyössä (havainnointi, haastattelut) tukevat määrällisiä tuloksia hyvin. Kvantitatiiviset tutkimusmenetelmien laajuus oli varsin merkittävä. Kyselyiden taustalla olivat ammattitason tutkimusyrietykset ja kun otetaan huomioon, että tulokset vastasivat hyvin myös kvalitatiivisten menetelmien tuloksia, voidaan todeta, että opinnäytetyön luotettavuus on hyvä. Jos kvantitatiivisen osuuden kyselyt toteutettaisiin uudestaan, on varsin todennäköistä, että tutkimustulokset olisivat samat. Toisto pitäisi suorittaa mahdollisimman nopeasti, sillä riistatalous elää vahvassa muutoksessa ja asiat kehittyvät.

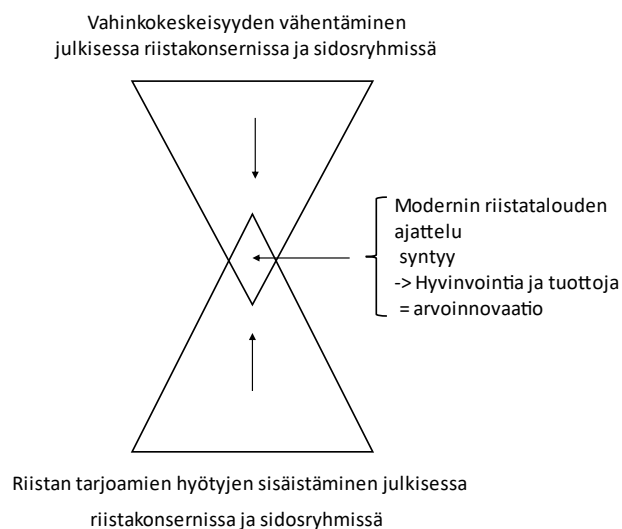
Teoriaosuus käsittelee hieman riistatalouden kehittymistä aikojen saatossa ja se nähdään osana biotaloutta, josta löytyy kirjallisuutta. Tämänkin johdosta voidaan kohtuullisen hyvin ennustaa käytettyjen menetelmien avulla sitä, mitä riistataloudessa tulee tapahtumaan. Tämän johdosta hyödynnetty triangulaatio tukee tuloksia.

Kehityshankkeesta johdetut ennusteet ja selitykset ovat peruslähtökohdittaan hyvin eettisiä, joten näistä muodostuu eettisyyden perusta myös kehittämishankkeelle. Eettisyyttä voidaan mielestäni arvioida tutkimuksen osallisten kautta. Ketkä vaikuttavat tutkimukseen ja keihin tutkimus vaikuttaa? Kehittämishankkeen takana on julkiseen riistakonserniin kuuluva organisaatio ja tutkimusnäkökulma liittyy julkisen riistakonsernin strategiaan tavoitteisiin. Käytännössä strategisia tavoitteita tavoitellaan vapaaehtoistoimijoiden eli metsästäjien kautta, joiden mielipiteitä on saatu haastatteluiden ja havainnoin kautta. Luonnollisesti tutkimusta tehdessä on huomioitu eri lait, ohjeet ja säännöt. On myös luonnollista, että eettisyys on tutkimuksessa läsnä myös metsästyslainsäädännön, metsästyksen eettisten periaatteiden ja ohjeiden kautta. Tutkimus pyrkii edistämään luonnon monimuotoisuutta ja kestäväää kehitystä eri osapuolten näkökulmasta, joten eettinen näkökulma on työssä vahvasti mukana.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOPOHDINTA

On paljon asioita mitä tulee ottaa huomioon, kun puhutaan riistatalouden tulevaisuudesta. Teeman ympärillä tapahtuu paljon ja lukuisia kysymyksiä on ilmassa. Riistatalous ja siinä erityisesti hirvieläinten rooli tulee muuttumaan tulevaisuudessa. Hirvieläinten riistakonfliktit ja -hyödyt jakavat mielipiteitä. Asioita tehdään hyvässä yhteisymmärryksessä, mutta myös vastakkain asettelua on. Asioista pitäisi nyt puhua mahdollisimman avoimesti, rehellisesti ja monelta kantilta katsoen.

Olen kuvassa 21. käyttänyt (Kim & Mauborgne, 2007, s. 37) arvoinnovaation kuvaa. Alkuperäinen kuva tekijöiden kirjassa (Sinisen meren strategia) on kuvattu siten, että kuvan yläotsikko (Vahinkokeskeisyyden vähentäminen julkisessa riistakonsernissa ja sidosryhmissä) on nimetty kustannuksiksi ja kuvan alaotsikko (Riistan tarjoamien hyötyjen sisäistäminen julkisessa riistakonsernissa ja sidosryhmissä) on nimetty ostajan saamaksi arvoksi. Kolmioiden kärkien leikatessa syntyy; modernin riistatalouden ajattelu ja siitä seuraa hyvinvointia ja tuottoja. Kyseisessä kirjassa tätä osaa kutsutaan arvoinnovaatioksi.

Kuva 21. Arvoinnovaatio: Moderni riistatalous syntyy (Kim & Mauborgne, 2007; mukailen, 2021)

Uudenlaisen ajattelun sisäistäminen voisi olla juuri se asia, millä esimerkiksi hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen siedettävyyttä voitaisiin lisätä. Tämä ei tarkoita valkohäntäpeuran tai metsäkauriin nykyisen kantatason hyväksymistä. Tiedostettu on, että pienten hirvieläinten ja erityisesti valkohäntäpeuran osalta, kantaa on vähennettävä. Tosin emme voi unohtaa sitä seikkaa, että monilla alueilla voidaan toivoa valkohäntäpeura- ja metsäkauriskannan kasvuakin. Hirven osalta kannan määrää voidaan lisätä. Ainakin yleinen mielipide maan- ja metsänomistajien kesken näin toteaa. Hirvieläinkannan ollessa kaikkia osapuolia tyydyttävällä tasolla, voidaan

aloittaa laajempi riistatalouden tuottojen ja kulujen ja/tai vahinkojen tarkastelu ja kehittäminen itsenäisenä talousosana tai osana metsätalouden tai biotalouden kokonaisuutta. Riistassa on valtavasti hyvinvointia ja taloutta tukevia elementtejä ja sitä voidaan harjoittaa kestävä ja eettisen periaatteen ja luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta. Tärkeää on lisätä tässä kehittämishankkeessa kuvattua tutkimusta ja hakea vertailtavuutta myös kansainvälisesti. Sellainen modernin riistatalouden malli, josta kaikki osapuolet ja sidosryhmät voisivat hyötyä Suomessa – on mahdollista. Tämä voisi olla merkittävä uusi arvoinnovaatio Suomelle ja se voisi entisestään lisätä Suomen vetovoimaisuutta ja tunnettuutta nopeasti kehittyvässä biotaloudessa. Hirvieläinkantojen huomattavasti korkeampikin taso on tulevaisuudessa hyväksyttävissä, kun taloudelliset mallit ja käytännön niiden ympärillä ovat kehittyneet merkittävä tasolle, kuten Ruotsissa taikka Tanskassa.

Ohessa kooste riistatalouden uuden muodon näkökulmasta ja hirvieläinten mahdollisuuksista eri sidosryhmille ja seikkoja, joita kannattaa korostaa julkisen riistakonsernin vaikuttavuustavoitteissa ja strategisissa päämäärissä modernin riistatalouden kontekstissa.

Yleisesti moderni riistatalous (riistatalouden uusi muoto) voi sisältää perinteisten näkökulmien (vahinkonäkökulma, riistalajien hoitosuunnitelmat, riistanhoitotyö, kestävä metsästyks ja teeman mukaiset osittain vaihtuvat strategiat, kuten vieraslajistrategia ja kosteikkostrategia) lisäksi uusia *biotaloudellisia näkökulmia*, kuten

- Biopohjaiset tuotteet
  - sarvien, nahkojen ja luiden hyödyntäminen
- Ravinto
  - yleiseen kulutukseen tarjottava luonnonvaraisen hirvieläimen liha ja/tai lihajalosteet, joka on myyty lain mukaan hyväksytystä tilasta
- Energia
  - Teurasjätteiden hyödyntäminen energiaksi esimerkiksi biopolttoaineeksi
- Palveluiden tuottaminen
  - Hirvieläinmetsästyksen ympärille sijoittuva vieras- metsästyks ja riistan lihan myynti oheispalveluineen (majoitus, kuljetus, pitopalvelu, vähittäiskauppa ja niin edelleen)

Julkisen riistakonsernin strategiaan lähtökohtiin voi ulottaa uusia näkökulmia, kuten

- Riistataloudelle vankempi rooli osana ekosysteemipalveluita (biotalous)
  - vieras- metsästyksen kehittäminen ja tukeminen
  - riistan lihan myyntimahdollisuuksien kehittäminen

- oheispalveluiden tukeminen riistan ympärillä
- Riistainfrastuktuurin kehittäminen ja tukeminen
  - erityisesti lahtivajojen saattaminen elintarvikehuoneistoiksi
- Metsästyksen rakennemuutoksen kehittäminen ja tukeminen erilaisten hankkeiden kautta
- Riistan roolin kuvaaminen metsätaloudessa
  - vahinkojen pienentäminen
  - tuottomahdollisuudet metsästysoikeuden vuokrauksesta
  - vierasjaktien ja hirvieläinten myynnin tuotot
  - metsien suojelu osana metsätalouden tuottoja (metsästysmahdollisuus säilyy ja luonnon monimuotoisuus lisääntyy)
  - Jatkuvapeitteisen metsänkasvatuksen hyödyntäminen ja/tai tasaikärakenteisen metsänkasvatuksessa riistan elinmahdollisuuksien parantamisen keinot ja mahdollisuudet (riistametsänhoito edistää monimuotoisuutta)
- Hirvieläinten hyötyvaikutusten selvittäminen, tutkimus ja viestintä
- Kansainvälinen vertailtavuus ja tutkimustiedon jakaminen
- Riistakonsernin osaaminen lisääminen monimuotoisen henkilöstön kautta (monitieteisyyden lisääminen)

Julkisen riistakonsernin vaikuttavuustavoitteisiin voi ulottaa uusia näkökulmia, kuten

- Hirvikannan oikea koon määrittäminen niin, että siitä hyötyisivät sekä metsätalous että (moderni) riistatalous yhdessä
- Valkohäntäpeura- ja/tai metsäauriskannan supistaminen (joissain tapauksissa lisääminen)
- Metsästyskulttuurin muuttaminen metsästyseuroissa
  - metsästystapojen muuttaminen
  - säkäkorkeuden muuttaminen metsästyskoirien osalta
  - ruokinnan muutokset
- Valkohäntäpeuran arvostuksen nostaminen
- Hirvieläinten taloudellisten mahdollisuuksien tutkiminen ja kehittäminen
- Riistatalouden roolin muuttaminen sisällöllisesti ja osaksi metsätaloutta tai biotaloutta
- Monimuotoisen riistatalousmahdollisuuksien lisääminen ja tukeminen
- Hyödyllisten vieraslajien hyödyntäminen
- Haitallisten vieraslajien estämisessä suurempi rooli

- Porotalouden kokemusten hyödyntäminen riistataloudessa erityisesti valkohäntäpeuran osalta
- Luonnonvaraisen riistan lihan mahdollisuuksien tunnustaminen ja kehittäminen

Seuraavat sidosryhmät voivat lisätä seuraavia riistatalouden uusia muotoja (moderni riistatalous) toimintaansa:

- Maanomistaja
  - riistan aiheuttaminen vahinkojen tunnustaminen ja korvausten hakeminen
  - vierasjahtien ja riistan lihan ja ruhon muiden osien myynnin kehittäminen yhdessä metsästysseuran kanssa
    - mahdollistaa lisätuotot
    - vaihtoehtoisesti metsästysoikeuden vastikkeellisen vuokran kehittäminen
  - luonnonsuojelutukien hyödyntäminen
    - metsästysoikeus säilyy, luonnon monimuotoisuus lisääntyy
  - metsätuottojen kokonaisuuden kehittäminen
    - metsätalous
    - luonnonsuojelu
    - riistatalouden tuotot
- Metsästysseura
  - talouden ja toimintaedellytysten varmistaminen
    - vierasmetsästyksen kehittäminen
    - riistan lihan ja muiden osien myynti
  - metsästysinfrastruktuurin kehittäminen
    - erityisesti lahtivajan saattaminen elintarvikehuoneistoksi
  - metsästysmenetelmien kehittäminen
    - lajikohtaisista jahdeista hirvieläinjahteihin
  - yhteiskunta- ja maanomistajasuhteiden kehittäminen
  - vahingontorjunnan kehittäminen yhdessä maanomistajan kanssa
  - riistanhoitotyön kehittäminen riistanhoitoyhdistyksen kanssa
  - jäsenten hankkiminen
    - vierasmetsästäjistä resurssi
    - vierasmetsästäjistä uusia jäseniä
    - jäsenkriteerien päivittäminen
- Muut toimijat
  - riistan ympärillä olevan toiminnan kehittäminen; kuljetus, majoitus, pitopalvelu, ohjelmanpalvelut ja vähittäiskauppa
  - liha, luut, nahat, sarvet ja teurasjäte

- riistankäsittelylaitosten perustaminen
- Yhteiskunta
  - vahinkonäkökulman kehittäminen muiden tulomahdollisuuksien kautta
  - metsänhoidon menetelmien monipuolinen hyödyntäminen
  - tarhatun riistan lihan tuonti ulkomailta – kotimaisen luonnonvaraisen riistan lihan mahdollisuudet
  - tuki riistan lihan myymisen mahdollisuuksiin
  - kuluttajanäkökulman huomioiminen
  - luontosuhteen parantuminen
  - terveellisten ruokailutottumusten lisääntyminen

Seuraavien kuvien 22–23 (Pietarinen, 2020) otsikot kertovat paljon siitä, mitä meidän on hyvä miettiä hirvieläinten tilanteesta Suomessa.

Kuva 22. Ovatko hirvieläimet vain vahinkoeläimiä? (Pietarinen, 2020)

Kuva 23. Ovatko hirvieläimet myös mahdollisuus? (Pietarinen, 2020)

Suomalainen riistatalous voi olla suuri mahdollisuus, kunhan me avoimesti ja monimuotoisesti tarkastelemme sitä eri näkökulmista.

Turussa 12.11.2021

Petteri Pietarinen

LÄHTEET

Aikio, S. & Pusenius, J. (2021). *Valkohäntäpeura talvella 2020–2021*. Arvio Suomen valkohäntäpeurakannan koosta ja rakenteesta ja kuvaus kanta-arvion laskentamenetelmästä. Luonnonvarakeskus.

Biotalous. (n.d.-a). Sivusto. <https://www.biotalous.fi/suomi-kehittaa/biotalous-lyhyesti/>

Biotalous. (n.d.-b). Blogi. <https://www.biotalous.fi/riista-on-osa-biotalousloutta/>

Biotalous. (n.d.-c). Blogi. <https://www.biotalous.fi/riistaa-ja-puuntuotantoa/>

Biotalous. (n.d.-d). Sivusto. <https://www.biotalous.fi/erataloudella-ontutkimuksen-mukaan-merkittava-taloudellinen-vaikutus-suomelle/>

Dasgupta, P. (2021). *The Economics of Biodiversity: The Dasgupta Review*. London: HM Treasury. [https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/962785/The Economics of Biodiversity The Dasgupta Review Full Report.pdf](https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/962785/The_Economics_of_Biodiversity_The_Dasgupta_Review_Full_Report.pdf)

Deliporo. (n.d.). Sivusto. <https://www.deliporo.fi/poro-ja-lappi/poronhoito/>

Energiaa. (2021). Blogi. <https://energiaa.vamk.fi/osaaminen/kirjallisuuskatsaus-opinnäytetyon-muotona/>

HAMK opinnäytetyöopas. (2018). Hämeen ammattikorkeakoulu.

Herrero, A., Matala, J., Pellikka J. (2021). Miten riistaa neuvotaan huomioidaan metsänhoidossa? J. Pellikka (toim.), Suomen Riista 66 (ss. 81–96). Suomen Riistanhoito-Säätiö.

Hiidenmies, P. (2018). Kirjoitus. <http://jahtikuksa.fi/2018/03/>

Häyrynen, T. (2021). *Maanomistaja*. Maanomistajien liitto ry.

Jokiranta, A., Juntti, P., Ruohonen, A. & Räinen, J. (2019). *Muutakin kuin kuutioita*. Koneen Säätiö (toim.), Metsä meidän jälkeemme: Karumpi kuvaus Suomen metsäpolitiikasta. Like Kustannus Oy.

Jyväskylän yliopisto. (n.d.). Sivusto. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/monimenetelmaysyys>

- Kairikko, J. & Ruola, J. (2004). *Valkohäntäpeura*. Suomen metsästäjäliitto.
- Kananen, J. (2010). *Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas*. Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Kim, C. & Mauborgne, R. (2007). *Sinisen meren strategia*. Talentum.
- Kumpula, A. & Oksanen, M. (2021). Luonnonvarasuvereniteetti – luonnonvarojen hallinnan muuttuva perusta. J. Hiedanpää (toim.), *Ihmistieteen näkökulmia luonnonvarapolitiikan muotoiluun* (ss. 27–52). Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.
- Laaksonen, S. (2013). *Metsästäjän terveysoppi*. Wazama Media Oy.
- Leppäniemi, J. & Halla, T. (2006). *Hirvieläimet ja metsästy*s. Kustannusosakeyhtiö Perhemediat Oy.
- Leskinen, T. (2020). Artikkel. <https://www.mtk.fi/-/hirvikannan-%C3%A4telyn-tulisi-toimia-koko-suomessa>
- Luonnonvarakeskus. (n.d.-a). Sivusto. <https://www.luke.fi/uutinen/hirvikanta-on-laskenut-kannan-kehityssuunta-on-tavoitteiden-mukainen/>
- Luonnonvarakeskus. (n.d.-b). Sivusto. <https://www.luke.fi/tietoa-luonnonvaroista/kalat-ja-kalatalous/>
- Maanomistajaliitto. (n.d.-a). Sivusto. <https://maanomistajainliitto.fi/uusia-tuottomahdollisuuksia-maanomistajille-uusia-tuottomahdollisuuksia-maanomistajille/>
- Maanomistajaliitto. (n.d.-b). Sivusto. <https://maanomistajainliitto.fi/uusia-tuottomahdollisuuksia-maanomistajille-uusia-tuottomahdollisuuksia-maanomistajille/>
- Matala J., Nikula A., Pellikka J., Aikio S., Forsman J., Henttonen H., Holmala K., Huitu O., Jauni M., Kojola I., Melin M., Paasivaara A., Pusenius J. (2021). *Hirvieläinten vaikutuksia yhteiskuntaan, elinkeinoihin ja ekosysteemiin*. Luonnonvarakeskus.
- Mattila, J. & Erälinna, L. (2020). *Riistan lihan myynnin opas*. Hyvinvointia riistasta hanke.
- Metsästäjäliitto. (n.d.). Sivusto. <https://metsastajaliitto.fi/uutiset/keinovalo-ja-yotahtaimet-valkohantapeuran-metsastykseen-tihentymaalueilla>
- Mikkola M. (2019). *Metsästäjän opas*. Suomen riistakeskus.
- Mäki, S. (2021). Turun yliopiston luento 22.4.2021.

Naskali, A. (2021). Biotalous – biokapitalismia vai ekolokalismia? J. Hiedanpää (toim.), *Ihmistieteen näkökulmia luonnonvarapolitiikan muotoiluun* (ss. 27–52). Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.

Naturvardsverket. (n.d.). Sivusto. <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-8797-5.pdf?pid=22001>

Niemelä, P. (2015). Hirvieläimet ja metsien monimuotoisuus. K. Salo (toim.). *Metsä monikäyttö ja ekosysteemipalvelut* (ss. 203–207). Luonnonvarakeskus.

Nieminen, J. (2015). *Hirviä ja ihmisiä*. Tampereen Yliopistopaino Oy.

Nummi, P. & Väänänen, V. (2013). *Suomalainen riistanhoito*. Metsäkustannus Oy.

Paliskunnat. (n.d.). Sivusto. <https://paliskunnat.fi/>

Pietarinen, P. (2020). *Hyvinvointia riistasta loppuraportti – kenttäosio; kentän käytänteet ja haasteet*. Suomen riistakeskus.

Pietarinen, P. (2021). *Lahtivajainvestoinnin ABC*. Laatu lahtivajoihin Satakunta hanke.

Pura, M. & Liewendahl, H. (2021). *Kuluttajat ja riistalihan käyttö*. Hyvinvointia riistasta hanke.

Saastamoinen, O. (2015). Metsien monikäytöstä ekosysteemipalveluihin. K. Salo (toim.). *Metsä monikäyttö ja ekosysteemipalvelut* (ss. 16–23). Luonnonvarakeskus.

Salkind, N. (2009). *Exploring Research*. Pearson Education Inc.

Salminen, A. (2011). Mikä kirjallisuuskatsaus? *Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopisto.

Suomen riistakeskus. (n.d.-a). Riistatalous. <https://riista.fi/riistatalous/>

Suomen riistakeskus. (n.d.-b). Riistatalous. <https://riista.fi/riistatalous/>

Suomen riistakeskus. (n.d.-c). Riistatalous. <https://riista.fi/riistatalous/>

Suomen riistakeskus. (n.d.-d). Sivusto. <https://riista.fi/riistahallinto/julkinen-riistakonserni/>

Suomen riistakeskus. (n.d.-e). Sivusto. <https://riista.fi/riistahallinto/suomen-riistakeskus/tehtavat/>

Taloustutkimus. (2021). *Maan- ja metsänomistajakysely tutkimusraportti*. Suomen riistakeskus.

Tiainen, J. & Rintala, J. (2004). Elämää pellon ja metsän maisemamosaiikissa: nisäkkäät. J. Tiainen (toim.), *Elämää pellossa* (ss. 164–173). Edita Prima Oy.

Tietokäyttöön. (n.d.-a). Sivusto. <https://tietokayttoon.fi/documents/1927382/2116852/19-2018-Er%C3%A4talouden+kehitt%C3%A4minen+Suomessa/9a10784c-cedc-4ab9-ba4a-b767bf29cf39>

Tietokäyttöön. (n.d.-b). Sivusto. <https://tietokayttoon.fi/documents/1927382/2116852/19-2018-Er%C3%A4talouden+kehitt%C3%A4minen+Suomessa/9a10784c-cedc-4ab9-ba4a-b767bf29cf39>

Tilanhoitajat. (n.d.). Uutinen. <https://www.tilanhoitajat.fi/fi/uutiset-ja-tapahtumat/uutiset/2019-04-10-riistatalous-nostaa-kiinteistojen-arvoa-suomessa.html>

Tähtinen, J. & Isoaho, H. (2001). Tilastollisen analyysin lähtökohtia. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisusarja C, oppimateriaalit: 13: Turku.

Uusivuori, J. (2021). Metsäekonomia – taloustieteen metsä. J. Hiedanpää (toim.), *Ihmistieteen näkökulmia luonnonvarapolitiikan muotoiluun* (ss. 53–70). Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.

Vilka, H. & Airaksinen, T. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Virtuaali-info. (n.d.). Sivusto. http://www.virtuaali.info/opetusmaatilat/index.php?tila_id=1&ohjemappi&kategoria_id=288&kortti=2938

Vähätalo, L. & Ruotsalainen, M. (1996). *Metsästä elämyksiä*. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio.

Wikström, M. (2016). Hyvinvointia sorkkaeläimistä – Suomen ja Ruotsin käytäntöjen vertailua. Suomen riistakeskus. *Metsästäjälehti* 1–2016. <https://www.lehtiluukku.fi/lehti/metsastaja/read/01-2016/99402.html>

Wikström, M. (2018). *Valkohäntäpeuran biologia*. Suomen riistakeskus. <https://www.riistainfo.fi/wp-content/uploads/2017/11/1a-valkohanta-peuran-biologia-2018.03.13.pdf>

Wickström, M. (2019). (mukaillen Toivola, M. & Pietarinen, P.). *Hyvinvointia riistasta hankekuvaus*. Suomen riistakeskus.

Wikström, M. (2021). Keskustelu Pietarinen, P. – Wikström, M. *Vieras- metsästys ja metsätilojen hinta Pohjoismaissa*. Suomen riistakeskus.

Wikström, M. (2021). *Kuluttajat ja riistan lihan käyttö*. Suomen riistakeskus.

Wikström, M. (2021). *Tanskan riistaneuvoston, Suomen maa- ja metsätalousministeriön ja Suomen riistakeskuksen foorumi 28.-29.09.2021*. Suomen riistakeskus.

WWF. (n.d.). Sivusto. <https://wwf.fi/lihaopas/>